

ABSTRACT

This study aims to reveal and explicate the dimensions of jurisdiction and accountability of guardianship, which is still contemporary in Turkish Legal System but lacks in doctrine. Simply stated, guardianship is defined as keeping safe and secure a minor child or an adult whom the law regards as incompetent to manage his or her own affairs. A guardian is one who has, or is entitled to, the care and management of the ward's financial and personal welfare and interests, also represents the ward.

From this point of view, this study progresses through the evaluation of the institution by assessing its historical origins and relationships with other institutions. On the other hand, requirements and appointment of guardian as well as administration and cessation of guardianship are evaluated as well.

Institution of guardianship is not specifically elucidated in doctrine, by this means, the existing gap is filled with Supreme Court of Appeals' judgments; for that reason, a study on this topic will make a contribution both to Turkish legal system and practitioners.

iÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VESAYET

I. Roma Hukukunda Vesayet ve Vasi.....	2
II. İslam Hukukunda Vesayet ve Vasi.....	3
III. Türk Hukukunda Vesayet ve Vasi.....	4
IV. Benzer Kurumlar ve Vasili in Bunlarla Olan İlişki	6
A. Velayet Kavramı ve Velayet ile Vesayet Arasındaki Başlıca Farklar.....	6
1. Velayet Kavramı.....	6
2. Vesayetle Velayet Arasındaki Farklılıklar.....	7
B. Yasal Danışmanlık, Kayyım ve Vasili in Bu Kurumlarla Olan İlişki.....	10
1. Genel Olarak Kayyım ve Yasal Danışmanlık Kavramları.....	10
2. Vasi, Yasal Danışman ve Kayyım Arasındaki Başlıca Farklar.....	12
a. Atanmalarını Gerektiren Sebepler Bakımından.....	12
b. Şahsın Ehliyeti Bakımından.....	13
c. Görevlerinin Niteliği ve Kapsamı Bakımından.....	13
d. Yetkili ve Görevli Mahkeme Bakımından.....	14
e. Sona Ermesi Bakımından.....	15
V. Vesayet Türleri.....	15
A. Kamu Vesayeti.....	15
B. Aile Vesayeti.....	16
1. Aile Vesayeti Kurulabilmesinin Şartları.....	16
a. Hısımların Talebi.....	16
b. Vesayet Altına Konulacak Kişinin Menfaatinin Bulunması.....	17
c. Asliye Hukuk Mahkemesinin İzni.....	17
d. Teminat Gösterilmesi.....	18

KİNCİ BÖLÜM

VESAYETİ GEREKTİREN HALLER VE VASİNİN ATANMASI

I. Vesayeti Gerektiren Haller.....	19
A. Küçüklük.....	19
B. Kısıtlanmı Olma.....	21
1. Kısıtlık Sebepleri.....	21
a. Akıl Zayıflığı veya Akıl Hastalığı.....	21
b. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşam Tarzı, Kötü Yönetim.....	23
c. Özgürlüğü Bağımlı Ceza.....	24
d. İstek Üzerine Kısıtlama.....	27
2. Kısıtlılık Kararının Verilmesi Usulü.....	29
3. Kısıtlılık Karar Vermeye Yetkili Mahkeme.....	31
II. Vasinin Atanması.....	33
A. Vasinin Kişiliğiyle İlgili Şartlar.....	33
1. Olumlu Şartlar.....	34
2. Olumsuz Şartlar.....	36
3. Vasiliğe Engel Olan Sebepler.....	37
a. Kısıtlılar.....	37
b. Kamu Hizmetinden Yasaklar ve Haysiyetsizce Hayat Sürenler.....	38
c. Vasi Atanması Düüşünülen Kişisi ile Vesayet Altına Alınacak Olan Kişinin Menfaatlerinin Çatışması veya Bu İki Kişi Arasında Düşmanlık Olması.....	38
d. İlgili Vesayet Daireleri Hakimlerinden Olmak.....	39
B. Vasi Atanmasında Dikkate Alınması Gereken Hususlar.....	40
1. Vesayet Altına Konulacak Kişisi ile Ana ve Babanın İsteği.....	40
2. Evin ve Yakın Hısmınların Önceliği.....	41
C. Vasiliğin Kabul Yükümlülüğü.....	42
D. Vasilikten Kaçınma Sebepleri.....	44
E. Vasi Atanmasında Usul.....	45
F. Vasilikten Kaçınma ve Wazı Hakkı.....	48
G. Geçici Vasilik.....	50
H. Vasilik Görevinin Verilmesi.....	51

I. Vasinin Görev Süresi.....	51
1 Vasinin ÜcretHakkı.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ

I. Vesayetin Yürütülmesi.....	54
A. Vasinin Görevleri.....	54
1. se Ba lama Sırasındaki Görevleri.....	54
a. Defter Tutma.....	54
b. De er Tasiyan eylelerin Saklanması.....	56
c. Ta ınır Malların Satımı.....	57
d. Paravealacaklar.....	58
aa. Paralaryatırmazorunlulu u.....	58
bb. Yatırımların Dönüştürülmesi.....	60
e. Ticari ve Sınai tsletmeler.....	61
f. Tasınmazların Satılması.....	62
2. Ise Devam Sırasındaki Görevleri.....	65
a. Vesayet Altındaki Ki inin Ki ili ine Özen Gösterme.....	65
aa. Küçüklerde.....	65
bb. Kısıtlılarda.....	68
b. Vesayet Altındaki Ki inin Temsil Edilmesi.....	69
aa. Genel Olarak Temsil Yetkisinin Kullanılması.....	69
bb. Yasaklı Sımler.....	70
cc. Vesayet Altındaki Ki inin Görüşünün Alınması.....	72
dd. Vesayet Altındaki Ki inin Yapabilece i tsler.....	73
aaa. Vasinin Rızası ile Yapılabilecek tsler.....	73
bbb. Vasinin Onay Vermemesinin Sonuçlar.....	74
ee. Vesayet Altındaki Ki inin Bir Meslek veya Sanatı Yürütümü.....	76
c. Vesayet Altındaki Ki inin Malvarlığının Yönetilmesi.....	77
aa. Malların Fiilen Yönetilmesi.....	77
bb. Vasinin Serbest Mallar.....	78
B. Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri.....	79

1.Şikayetveitirazlarınincelemek.....	79
a.Şikayet.....	79
b.ttiraz.....	81
2.tzin.....	82
a.VesayetMakamındanizinAlınmasıGerekenDurumlar.....	82
aa. Ta ınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde ba ka bir aynı hak kurulması (TMK 462, b. 1).....	82
bb. Ola an yönetim ve i letme ihtiyaçlar dısında kalan tasınır veya di er hak ve de erlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi (TMK 462, b.2)....	82
cc. Ola an yönetim sınırlarını a an yapı i leri (TMK 462, b.3).....	83
dd. Ödünç verme ve alma (TMK 462, b.4).....	83
ee.Kambiyotaahhüdüaltınagirme(TM462,b.5).....	83
ff. Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli tasınmaz kirası sözleşmeleri yapılması (TMK 462, b.6).....	84
gg. Vesayet altındaki ki inin bir sanat veya meslekle u ra ması (TMK 462, b.7).....	84
hh. Acele hallerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi sakl kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması (TMK 462, b.8). 84	
ii. Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın payla tılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması (TMK 462, b.9).....	86
jj. Borç ödemedenden aciz beyan (TMK 462, b.10).....	86
kk. Vesayet altındaki ki i hakkında hayat sigortası yapılması (TMK 462, b.11).....	86
ll. Çiraklık sözleşmesi yapılması (TMK 462, b.12).....	87
mm. Vesayet altındaki ki inin bir e itim, bakım veya sağlık kurumuna yerle tirilmesi(TMK462,b.13).....	87
nn. Vesayet altındaki ki inin yerle im yerinin de i tirilmesi (TMK 462, b.14).....	88
b.DenetimMakamındanizinAlınmasıGerekenHaller.....	88
aa. Vesayet altındaki ki inin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi (TMK 463/ b.).....	88

bb. Vesayet altındaki ki inin vatandaşla girmesi veya çıkması (TMK 463, b.2).....	89
cc. Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması (TMK463, b.3).....	89
dd. Ömür boyu aylık veya gelir başlama veya ölünceye kadar bakım sözleşmeleri yapılması (TMK 463, b.4).....	89
ee. Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması (TMK 463, b.5).....	90
ff. Küçüğün ergin kılınması (TMK 463, b.6).....	90
gg. Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması (TMK 463, b.7).....	90
cizin Verilmemesinin Sonuçları.....	91
3.Rapor ve Hesapların İncelenmesi.....	92
II. Vesayet Organlarının Sorumluluğu.....	93
A. Genel Olarak.....	93
B. Özen Yükümlülüğü.....	93
C. Sorumluluğun Artları.....	94
1. TMK m.467'ye Göre Olan Sorumluluğun Artları.....	94
2. TMK m.468'e Göre Devletin Sorumluluğu.....	96
3. TMK m.467 ve m.468'e Göre Tazminat ve Rücu Davaları.....	97
4. Davanın Zamanasımı.....	99
D. Vesayet Altındaki Kişinin Alacağı.....	100

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VESAYETİN SONA ERMESİ

I. Vesayeti Gerektiren Hallerin Ortadan Kalkmasına Bağlı Olarak Vesayetin Kendiliğinden Sona Ermesi.....	101
A. Küçüklerde.....	101
B. Hükümlülerde.....	102
C. Vesayetin Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi.....	103
1. Genel Olarak.....	103

2. Usul.....	104
II. Vasilik Görevinin Sona Ermesi.....	107
A. Genel Olarak.....	107
B. Vasilik Görevinin Sona Erme Sebepleri.....	107
1. Fiil Ehliyetinin Kaybı ve Ölüm.....	107
2. Vasinin Görev Süresinin Dolması.....	108
3. Vasilik Engellerinin veya Vasilikten Kaçınma Sebebinin Ortaya Çıkması.....	109
4. Göreve Devam Zorunlulu u.....	109
III. Vasinin Görevden Alınması.....	110
A. Görevden Alınma Sebepleri.....	110
1. Vasinin Görevini Ağır Surette Savsaklaması.....	110
2. Vasinin Yetkilerini Kötüye Kullanması.....	111
3. Vasinin Güven Sarsıcı Davran lar	111
4. Vasinin Ödeme Güçlüğünde Bulunması.....	111
5. Vasiyetli kin Di er Yetersizlik Halleri.....	112
B. Görevden Alınma Usulü.....	112
IV. Vesayetinin Sona Ermesinin Sonuçları.....	115
A. Kesin Hesap ve Son Raporun Verilmesi ile Malvarlığının Teslimi.....	115
B. Rapor ve Hesabın İncelenmesi.....	115
C. Vasinin Görevine Son Verilmesi.....	116
SONUÇ	117
KAYNAKÇA	120

KISALTMALAR

b.	Bend
B.	Bası
BK	Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C	Cilt
Dn.	Dipnot
E.	Esas
EMK	Eski Medeni Kanun
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HPG	Hukuki Perspektifler Dergisi
K	Konulaş Kanunu
K.	Karar
m.	Madde
s	Sayfa
S	Sayı
TMK	Türk Medeni Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu

TTK	Türk Ticaret Kanunu
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi

Türk Medeni Kanununun Aile Hukuku Kitabının Üçüncü Kısmının “vesayet kurumu” olarak tanımlanmaktadır. Vesayet kurumunun amacı, velayet altında bulunmayan küçüklerle, istisnai olarak bazı ergin olan kişilerin hem şahsi hem de mali alanda korunmasıdır. Bu anlamda vesayet organlarına verilmiş olan tüm yetki ve görevler, vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin korunması amacıyla yöneliktir. Bu çalışmada, söz konusu amacın ne derecede gerçekleştirildiği ve gerçekleştirilmesi için ne gibi düzenlemelerin yapıldığı incelenmektedir.

Çalışma planı çerçevesinde, bu çalışma ile incelenen “vasinin görevleri ve sorumluluğu” olgusu kapsamında, öncelikle, vesayet tarihsel gelişimine ve benzer kurumlarla olan ilişkisine değinilmektedir. Daha sonra, Türk Medeni Kanununun vesayetle ilgili hükümleri takip edilerek, vesayet düzeni, vesayet yürütülmesi ve vesayet sona ermesi bölümleri içerisinde, vesayetle ilgili tüm düzenlemelere değinilmektedir.

İkinci bölümde, vesayeti gerektiren hallerle beraber vasinin atanması ve atamaya ilişkin hususlar incelenmektedir. Üçüncü bölümde, vesayet yürütülmesi başlığı altında vasinin ve vesayet dairelerinin görev ve yetkileri ile birlikte vesayet organlarının sorumluluğu ele alınmaktadır. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise, vesayet sona erme şekilleri incelemeye tabi tutulmuştur.

B R NC BÖLÜM

GENEL OLARAK VESAYET

I. Roma Hukukunda Vesayet ve Vasi

Roma hukukunda vesayet, genel olarak, vesayet altına alınmış olan kişinin belirli hakları taşıyor olmasından dolayı hukuki işlemleri geçerli şekilde yapabilmesi için kurulmuş olan koruyucu bir kurumdur. Bu hukuk sisteminde her vatandaş hak ve fiil ehliyetine sahip değildir¹. Roma vatandasi ve özgür olan, aynı zamanda baba egemenliği altında olmayan erkek ya da kadının hak ehliyeti olduğu kabul edilmekteydi. Fiil ehliyetine ise ancak 25 yaşını doldurmuş, akıl hastalığı ve müsrifliği olmayan erkekler sahip olabiliyordu. Roma hukukunda kadınlara hiçbir şekilde fiil ehliyetine sahip olma imkanı tanınmamıştı. Fiil ehliyeti açısından 25 yaşını doldurmuş olanlar için ikili bir ayrıma gidilmekteydi. Bu ayrıma göre küçükler 14 yaşını doldurana kadar hukuki işlemlerde kendilerine atanan vasiler tarafından temsil edilmekteydiler; 14 yaşını doldurduktan sonra ise küçüğün ergin olduğu kabul edildiği için bunlar üzerindeki vesayet kaldırılarak kendilerine bir

¹ Çağdaş hukukta hak ehliyeti, hak ve yükümlülük sahibi olabilmek ve hak ve yükümlülüklerin süjesi olabilmek anlamına gelmektedir Öztan, Bilge ; şahsın Hukuku, 2. Bası, Ankara 1989, s.35; Akıntürk, Turgut; Medeni Hukuk, 11. Bası, İstanbul 2005, s.116; Ouzman, Kemal/ Selici, Özer/ Oktay, Saibe ; Kişiler Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2002, s.30; Akipek, Jale / Akıntürk, Turgut; Türk Medeni Hukuku Ba langıç Hükümleri şahsın Hukuku, C. 1, 3. Bası, İstanbul 1998, s. 269.

Fiil ehliyetinde ise dikkat edilmesi gereken husus, Türk Medeni Kanunu hak ehliyetinde olduğu gibi, herkesin fiil ehliyetine sahip olduğu kabul etmemektedir. Bir kimsenin fiil ehliyetine sahip olabilmesi için, 18 yaşını doldurmuş olması yani re it olması, temyiz kudretine sahip olması ve ayrıca kısıtlı olmaması gerekmektedir. Temyiz kudretine sahip olma, bir kişinin fiil ve hareketlerinin saiklerini ve sonuçları doğurarak kavramasını ve buna uygun hareket etmesini kapsar. Kısıtlılık ise, bir kişinin kanunda hükme bağlanmış bazı sebeplerden dolayı, mahkeme kararı ile fiil ehliyetinden mahrum bırakılmasıdır. Akipek Akıntürk, s. 282; Öztan, s. 47; Akıntürk, s. 118; Ouzman/Selici/Saibe, s.35.

kayyım atanmaktaydı². Buradan da anlaşılabileceği üzere, Roma hukukunda 14 yaşını doldurmamış küçüklerle istisnasız tüm kadınlara da vasi atanmaktaydı³.

İste bu hukuk sistemine göre, 14 yaşını doldurmamış küçüklerle kadınlara atanan vasiye *tutor* denmekteydi. Küçüklerle atanan vasiler, küçüğün hem malvarlığını hem de kişisel haklarını idare ediyorlardı⁴. Kadınlara atanan vasiler ise kadınların kişisel haklarına müdahalede bulunamıyor, sadece malvarlığını ilgilendiren işlemlerde onlara yardımcı oluyor, dan mank yapıyor ve böylelikle yapılan işleme izin vererek işlemi geçerli hale getiriyorlardı⁵.

Günümüz hukuk sistemindeki vesayet kavramıyla Roma hukuk sistemindeki vesayet kavramı kıyaslandığında, Roma hukukunun vesayetle ilgili düzenlemelerinin günümüz hukukuna göre daha dar kapsamlı olduğu görülebilir. Ayrıca, çağdaş hukuk sistemimizde Roma hukukunda olduğu gibi cinsiyete dayalı bir ayrımcılık söz konusu değildir⁶.

II. İslam Hukukunda Vesayet ve Vasi

Vesayet kavramı, vasi atamak anlamına gelen “isa” kökünden türemiş bir terimdir. İslam hukukunda vasilik, bir kısıtlının mali haklarını yürütmesi için ergin birinin hukuki temsilcilik yapması olarak anlaşılmaktadır⁷. Vesayet kurumu, sistem ve uygulama olarak İslam hukukunda tanınmaktadır. Bu sonuca, birincil kaynak olan

² Ceylan Güneş, Selda ; Roma Hukukunda Vesayet, Ankara 2004, s. 48, 49.

³ Umur, Ziya ; Roma Hukuku, 3.Bası, İstanbul 1999,s. 199, 200; Akıncı, Şahin ; Roma Hukuku, Konya 1999, s. 245; Çelebican Karadeniz, Özcan; Roma Hukuku, 10. Bası, Ankara 2004, s. 201.

⁴ Umur, s.199; Akıncı, s.245; Çelebican Karadeniz, s.201.

⁵ Akıncı, s.245; Çelebican Karadeniz, s.201.

⁶ Ceylan Güneş, s. 155.

⁷ Yıldızlı, İsmail; İslam Hukuku'nda Hukuki Temsil, Yayınlanmamış Tez, Konya 2003, s. 156,157.

Kuran'da; korunmaya muhtaç olanların korunması ve menfaatlerinin gözetilmesini öncelikli olarak akrabalara, yakınlarına ve eğer bu kişiler yoksa tüm topluma ve toplum önderlerine görev olarak verilmiş olmasından hareketle varılmaktadır⁸.

Öz itibarıyla, 'vesayet, bir eksik ehliyetlinin hak ve menfaatlerinin, baba gibi biri tarafından korunmasının mümkün olmadığı durumlarda, başka bir kişinin atanması suretiyle korunmasıdır' denilebilir⁹. İste bu şekilde yapılan sorumlu kişi iyi belirleme işlemine de "atama yoluyla temsilcilik" denmektedir. Bu tür bir temsilcilik de, İslam hukukunda, hukuki temsilcilik kurumunun bir bölümünü teşkil etmektedir¹⁰.

İslam Hukuku'nda yer alan temsil kurumunu icra edenlerden biri de 'vasi'dir. Vasi, vesayet kökünden türemiştir ve vesayeti yerine getirmekle yükümlü olan kişidir. Aynı zamanda vasi, emin kişi demektir. Vasinin görevi ise, kendisini temsilci olarak atayan kişi adına, çocuklarının hak ve menfaatlerini gözetmek, malların idare etmek ve bazı hukuki işlemlerde onları temsil etmektir¹¹.

III. Türk Hukukunda Vesayet ve Vasi

Öncelikle vesayetin tanımına bakıldığında, Türk Hukukunda vesayet, "velayet altında bulunması gerektiği halde velayet altında bulunmayan küçükler ile bazı nedenlerden dolayı kendi kendilerini yönetmekten aciz ergin kişiler, kişisel ve

⁸Öney, Ahmet; İslam Hukuku'nda ve 1875/61 Numaralı Trabzon Şer'iyeye Sicili Uygulamasında Vesayet Müessesesi, Yayınlanmamış Tez, Rize 2002, s.3,5.

⁹Yıldızlı, s.155; Öney, s.3.

¹⁰Yıldızlı, s.155.

¹¹Yıldızlı, s.11; Öney, s.18.

mali çıkarlar bakımından koruyan ve onların temsil edilmelerini sağlayan bir müessesedir”eklinde tanımlanmaktadır¹².

Vesayet kurumu, Türk Medeni Kanununun Aile Hukuku kitabının üçüncü kısmında ele alınmıştır. Aslında vesayet kurumu Türk Medeni Kanunu’nda düzenlenmiş bulunmasına ve hükümleri yönünden de çoklukla özel hukuk kurallarına bağlı olmasına rağmen, işlevi açısından bakıldığında bir kamu kurumu olarak ifade edilebilir. Zira, koruma kamu hukuku ile verilmekte ve vesayet organları arasında yer alan mahkemeler kamu kurumu niteliğinde tasınılmaktadır. Ayrıca kısıtlama, vasi atanması ve vasiler üzerindeki denetim gibi bir çok işlem de idari tasarruf niteliindedir. Bununla birlikte özel vesayet de, Türk Medeni Kanununun 398-402’nci maddeleri arasında hükme bağlanmıştır¹³.

Temel olarak devletin vesayet kurumu ile hedeflediği sonuç, vesayet altına alınacak olan kişilerin kendilerine ve mallarına, velayet altındaki kişilerin kendilerine ve mallarına velilerince gösterilecek olan dikkat ve özenin benzerinin gösterilmesidir. Nitekim, vesayet kurumunun Aile Hukuku kitabında ele alınmasının en önemli sebebi de, vesayet kurumu ile kurulacak ilikin, velayet ilikisindeki benzer şekilde olmasının istenmesinden kaynaklanmaktadır¹⁴.

¹² Benzer tanımlar için bak, Özüzman, Kemal/Dural, Mustafa, Dural; Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998, s.426; Öztan, s.747; Akıntrk, Turgut; Aile Hukuku, C. 2, 10. Bası, İstanbul 2006, s.481.

¹³ Özüzman/Dural, s.425.

¹⁴ Öztan, s.747.

IV. Benzer Kurumlar ve Vasili in Bunlarla Olan li^kisi

A. Velayet Kavramı ve Velayet ile Vesayet Arasındaki Ba^hca

Farklar

1. Velayet Kavramı

Velayet ile vesayet birbirine çok benzeyen iki kurumdur. Birbirine benzeyen bu iki kurum arasındaki farklılıklara geçmeden önce velayet kavramının üzerinde kısaca durmakta yarar vardır. TMK’da Aile Hukuku kitabının ikinci kısmının altıncı ayırımında “velayet” kurumu ele alınmıştır. Kanunda velayetin açık bir tanımı bulunmamasıyla birlikte öğretide velayet, “kural olarak küçüklerin, istisnai hallerde kısıtlıların bakım ve korunmalarının sağlanması için, onların kişilikleri ve mallar üzerinde ana ve babanın sahip oldukları görev, yetki ve hakların tümüdür” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁵. TMK’ya göre velayet iki yetkiyi birden kapsamaktadır. Bu yetkilerden biri çocuğun ahsı üzerindeki yetki, diğeri ise mallar üzerindeki yetkidir. Her ne kadar TMK’da belirtilmemiş olsa da, belki de en önemlisi, her iki yetkiyi de kapsamına alan “çocuğun temsil edilmesi” olgusudur¹⁶.

¹⁵ Ouzman/Dural, s.272; Baktır Çetiner, Selma ; Velayet Hukuku, Ankara 2000, s. 27; Tekinay, Selahattin Sulhi; Türk Aile Hukuku, İstanbul 1990, s. 483; Köprülü, Bülent/ Kaneti, Hüseyin; Aile Hukuku, İstanbul 1985 1986, s.246; Dural, Mustafa/ Ögüz, Tufan/ Gümüş, Alper; Türk Özel Hukuku C. III Aile Hukuku, İstanbul 2005, s.519;

¹⁶ Hatemi, Hüseyin/ Serozan, Rona; Aile Hukuku, İstanbul 1993, s. 341.

2. Vesayetle Velayet Arasındaki Farklıklar

Vesayet ve velayet kurumlar arasında birçok benzerlik oldu undan söz edildiyse de, temel olarak, bu kurumlar arasında belirgin farklılıklar da bulunmaktadır. Bu farklılıklara kısaca değinmek gerekirse:

Velayet doğumla birlikte kendiliğinden doğan ve doğrudan hısımlığa dayanan bir özel hukuk kurumudur. Vesayet ise, bazı sebeplerin bulunması durumunda ancak mahkeme kararıyla doğan ve temelde kamu hukukuna giren bir kurumdur¹⁷.

Velayet kural olarak küçük çocukların ve istisnai olarak kısıtlanmış ergin kişilerin korunması amacıyla yöneliktir. Bununla beraber, vesayette kısıtlanmış ergin kişilerin istisnai olarak da velayet altına konulmaması çocukların korunması amaçlanmaktadır¹⁸.

Velayet hakkına sadece anne ve baba sahiptir¹⁹. Oysa kanunda belirtilen arklara sahip olan herkes mahkeme tarafından vasi olarak atanabilir.

Velayet hakkına sahip olan veli, velayet altındaki küçüğün mallarından yararlanma hakkına sahipken²⁰, vasi olarak atanmış olan kişinin vesayet altında bulunan küçüğün ya da ergin kısıtlının mallarından yararlanma hakkı yoktur²¹.

¹⁷ Velidedeolu, Hıfzı Veldet; Türk Medeni Hukuku, İstanbul 1965, 5. Bası, s. 488; Zevkliler, Aydın/Acabey, M.Be ir/Gökyayla, K.Emre; Medeni Hukuk, Ankara 2000, 6. Bası, s. 1034.

¹⁸ Koç, Nevzat; Türk Medeni Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış, Prof. Dr. İrfan Ba tu Ansına Arma an, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, İzmir 2005, s.101.

¹⁹ Tekinay, s.622; Roche, Brien A.; Law 101, Naperville, Illinois 2006, s. 141 vd.

²⁰ 2. HD, 18.04.1996 gün ve E. 1996/2149, K. 4226 sayılı kararna göre “Çocu un kişisel serveti varsa, ana baba bu servetin gelirini harcayabilir; ancak servetin aslini harcamak yetkisine sahip

Velayette veliler velayet altındaki küçüğün bakımı, yeti tirilmesi, e itim ve öğrenimi için gerekli olan giderleri kendileri kar ılamak durumunda iken vesayette durum farklıdır; vasi giderleri vesayet altındaki ki inin malvarlgından kar ılar²².

Velayette veliler çocu un mallar n yönetirken herhangi bir ekilde hesap vermek zorunda de ildirler. Oysa vesayette vasi, vesayet altındaki ki inin mallar n yönetirken hesap vermek zorunda oldu u gibi vesayet altındaki ki inin mallarının defterini de düzenli bir ekilde tutma zorunlulu u vardır²³.

Velayette veliler çocu un adına hukuki i lem yaparken kural olarak hakim in iznini almak zorunda de illerken²⁴, vesayette vasi kanunda belirtilen bazı hukuki i lemleri yapmadan önce vesayet ve denetim makamlarından izin almak zorundadır. Bununla ili kili olarak da vesayet makamlarının vasiler üzerinde kontrol hakkı bulunmakla birlikte velayette böyle bir durum söz konusu de ildir²⁵.

de ildir (Yetik, Nurten: Açıklamalı İçtihatlı Nüfus Velayet Vesayet Nafaka, Ankara 2007, s.228).

²¹ Velidedeo lu, s. 489; Hatemi/Serozan, s.345.

²² Koç, s.101.

²³ Koç, s. 101,102.

²⁴ Yargıtay 2. HD, 18.04.1996 gün ve E. 1996/2149, K.4226.“.....Velayete sahip olan ana babanın, çocukların rüstüne kadar mallarından yararlanma hakları vardır.(MK. m.354)Fakat velayete sahip olan ana ve baba, çocuğun bakımı, yeti mesi, yararları veya mallar nin idaresi için gerekli bulunmayan i lemleri çocuk adına çocu u temsilen yapamazlar. Çocu un mallar n vakfedemez, ba kasına bağışlayamazlar. Çocuk adına bir ba kasının borcuna kefil olamazlar. Çocu un ki isel serveti varsa ana baba çocuun bu servetinin gelirini sarf edebilir. Fakat servetin aslin harcamak yetkisine sahip değildirler.....Dosya kapsamına göre velayete sahip olan babanın çocu un mallar n satarak kendi adına yapacağı ni i te sermaye olarak kullanmak amacıyla oldu u anlaşılmaktadır.Belirlenen bu hal Medeni Yasamın 274. maddesi uyarınca velayetin nez'i için yeterli de il ise de; yukarıda alınan kurallar çerçevesinde tedbir alınması gerekmektedir. O halde, mahkemenin kendi içinde bulunan önlemleri gerektirmesi veya gerekli tedbirleri alması için durumun sulh hakimine bildirilmesi gerektiğinin düşünülmemesi yasaya aykır oldu undan bu yönden hükmün bozulması gerekir.”(Yetik, s.192.); Yine Yargıtay 2. HD, 12.12.1994 gün ve E. 1994/10999, K.12279 sayılı kararda, kısıtlanarak annesinin velayetine konan çocu un mallar n idarede, annenin veli olarak hareket edebileceği, vasi gibi sulh hukuk mahkemesinin onayına gerek olmadığı belirtilmektedir (Yetik, s. 208).

²⁵ Velidedeo lu, s. 489; Hatemi/Serozan, s.345.

Velayette veliler velayet altındaki çocu un mallar ile ilgili herhangi bir işlem yaptıklarında çocu un oyunu almak zorunda de illerdir. Vesayette ise vasi, vesayet altındaki ki i görüslerini olu turma ve açıklama yetene ine sahipse, önemli i lerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde, onun görüsünü almakla yükümlüdür.

Velayette velilerin velayet hakkından önceden feragat etmeleri mümkün olmadığı gibi istifa etmeleri de söz konusu olamaz. Halbuki vesayette vasi vasilik görevinden belirli artların bulunması ko uluyla kaç nabilece i gibi istifa etmesi de mümkündür.

Velayette velilerin görevlerinin karşilgi olarak herhangi bir ücret talep etme hakları olmadığı halde vesayette vasinin görevi karşilgında ücret isteme hakkı bulunmaktadır²⁶.

Yukarda ifade edilen temel farklıklar yanında, velayet ile vesayet kurumları arasındaki bir di er farkın da yerle im yeri bakımından oldu u ifade edilmelidir. Velayette çocu un yerle im yeri, velayet hakkına sahip olan anne ve babasının yerle im yeridir. E er çocu un velayeti anne veya babadan birine verilmi se, o zaman yerle im yeri de velayeti altında oldu u anne veya babasının yerle im yeridir. Vesayette ise, TMK'da da belirtildi i üzere, vesayet altında bulunan ki inin yerle im yeri bağı oldu u vesayet makamının bulundu u yerdir (TMK 21/II)²⁷.

²⁶ O uzman/Dural, s.426.

²⁷ Öztan, s.749.

B. Yasal Dani?manlık, Kayyımlik ve Vasili in Bu Kurumlarla Olan li^kisi

1. Genel Olarak Kayyımlik ve Yasal Dani manlık Kavramlar

Vasilik ile kayyımlik ve yasal dani manlık kurumlar, birbirine benzeyen kurumlardır. TMK'da kayyımlikla ilgili hükümler daginik bir ekilde düzenlenmi olmasına ra men 426 ve 431'inci maddeler arasında temel bilgilere yer verilmi tir. Buna ek olarak, vasilikle ilgili bazı hükümler kıyas yoluyla kayyımlikta da uygulanabilmektedir. Kayyımın atanabilmesi, kanunda açık bir hükmün varlgina baglıdır. Ayrıca, kayyım sadece ya belirli bir malın yönetimi ya da belirli bir veya birkaç i in yönetimi için atanabilir²⁸.

Kayyımlik, “temsil kayyımliğı”, “yönetim kayyımliğı” ve “iste e baglı kayyımlik” olarak üç ayr ekilde düzenlenmi tir. Temsil kayyımliğında kayyım, bir ki inin belirli bir veya birkaç i ini yürütmek için görevlendirilir²⁹. Yönetim kayyımı ise, küçüğün ya da kısıtl nn mal varlginn yönetimsiz kalması halinde sulh hukuk mahkemesi tarafından atanır. Yönetim kayyımı istek üzerine atanabilece i gibi kanundan dolayı da atanabilir. TMK'nın 427'nci maddesinde be bent halinde gösterilen hallerde yönetim kayyımı atanır, ancak belirtmek gerekir ki bu sayma tahdidi de ildir³⁰. tste e baglı olarak kayyım atanabilmesi için ise, ilk olarak ki inin bu yönde bir istemde bulunması gerekir ve bunun yanında iste e baglı kısıtlama için aranan artlarınvarlgıaranır³¹.

²⁸Özta n, s.787; Akıntürk, s.511.

²⁹ Gümüs, Mustafa Alper; Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik, stanbul 2006, s. 14.

³⁰ Gümüs, s. 60; Özta n, s.791; Akıntürk, s. 513.

³¹Gümüs, s.135; Akıntürk, s.514.

Yasal dan manlık TMK'nın 429'ncu maddesinde ele alınmıştır. Esasen, yasal dan manlık kanunda vesayet organları arasında sayılmamıştır, ancak yasal dan manlığın da vesayet organlarından biri olduğu öğretide kabul edilmektedir³². Yasal dan manlık, kişiyi kayyımlığın yeterli olmayacağı ancak vasi atanmasına da gerek olmayan durumlar için düzenlenmiştir. Yani kişinin kısıtlanmasını gerektirecek kadar sebebin olmaması, buna karşılık medeni hakları kullanma ehliyetinin bazı yönlerden kısıtlanması kişinin yararlıysa o zaman kişiyi yasal dan man atanır³³.

Yasal dan manlık Kanunumuza göre iki şekilde düzenlenmiştir. Bunlar “oy dan manlığı” ve “yönetim dan manlığı”dır. Ancak öğretide bir üçüncü tür olarak “tam dan manlık” kavramı da kabul görmektedir. Oy dan manlığında, kendisine yasal dan man atanan kimse, TMK'nın 429'ncu maddesinde dokuz bent halinde sayılan işleri yapabilmek için yasal dan manının oyunu almak zorundadır³⁴. Yönetim dan manının görevi ise dan man olduğu kişinin mallarının ve bu malların gelirinin yönetimi için gerekli işlemleri yapmaktır³⁵. Tam dan manlık TMK'da düzenlenmemiştir ancak bu yasal dan manlık türünün oy dan manlığı ile yönetim dan manlığının bir arada bulunması hali olarak tanımlanabileceği, gerek öğreti gerekse Yargıtay tarafından kabul edilmektedir³⁶.

³² Öztan, s.796; Akıntürk, s. 515.

³³ Öztan, s.797.

³⁴ Öztan, s.797; Akıntürk, s. 516.

³⁵ Öztan, s.799; Akıntürk, s. 517.

³⁶ Öztan, s.801; Akıntürk, s. 517. 1. HD. 26.4.1994 gün ve E. 11520, K. 5506, YKD. 1994, S. 9, s. 1419 (Akıntürk, dn.: 6, s. 517)

2. Vasi, Yasal Danıman ve Kayyım Arasındaki Baslıca Farklar

Kayyımlik ve yasal danımanlık ile ilgili verilen bu kısa açıklamalardan sonra, vesayet organları arasındaki baslıca farklılıklara değinmekte yarar vardır. Vasilekle kayyımlik ve yasal danımanlık arasındaki temel farklılıklar şu şekilde sıralanabilir:

a. Atanmalarını Gerektiren Sebepler Bakımından

Velayet altında olmayan küçüklerle, Kanunun ilgili maddesindeki yazılı olan sebeplerden dolayı kısıtlılık altına alınabilecek durumda olan kişilere vasi atanır³⁷.

Yasal danıman ise, kısıtlılık altına alınmalar için yeterli sebep olmayan ancak fiil ehliyetinin bazı yönlerden sınırlanmasında kendi yararları olan ergin kişilere atanır. Yasal danıman sadece belirli işlemlerin yapılması durumunda danıman olduğu ergin kişiye yol gösterir³⁸.

Kayyım ise TMK'nın 426'ncı maddesinden de anlaşılacağı üzere, bir kimsenin bir hukuki işlemi bizzat yapması ya da yasal temsilcisi vasıtasıyla yapması mümkün değilse atanabileceği gibi belirli bir işi o kişi iyi temsil etmesi için de atanabilir³⁹.

³⁷ Öztan, s.803.

³⁸ Dural/Özü/Gümü, s.726.

³⁹ Öztan, s.803.

b. Kişinin Ehliyeti Bakımından

Kısıtlılık altına alınma yoluyla kendisine vasi atanan kimse ya sınırlı ehliyetsizdir ya da tam ehliyetsizdir. Bu kimselere yasal temsilcilerinin izni ve icazeti olmadan borç yüklenemez.

Yasal dan manlıkta ise, kendisine yasal dan man atanan kişi sınırlı ehliyetli hale gelir. Kendisine yasal dan man atanan kişi de hukuki işlemlerde bulunabilir. Ancak TMK'nın 429'ncü maddesinde belirtilen işlemlerle ilgili işlem yapmak isterse mutlaka yasal dan manının iznini almak zorundadır.

Kayımlıkta ehliyetin bir önemi yoktur, yani kayyım gerekirse ehliyetsiz birine atanabileceği gibi ehliyetli birine de atanabilir ve bu atama, atanan kişinin ehliyetinde herhangi bir değişiklikte yol açmaz⁴⁰.

c. Görevlerinin Niteliği ve Kapsamı Bakımından

Vasinin vazifesi genel niteliktedir. Küçük ya da kısıtlılık altına alınmış olan kişi iyi temsil eder ve işlemlerde onun kişiliğine önem verir. Ancak vasi, ahsa sıkı sıkıya bağlı olan işlemler ile yasak olan işlemleri yapamayacağı gibi bazı işlemleri yapabilmek için de vesayet makamından izin almak zorundadır.

⁴⁰ Özmen, smail; Açıklamalı – Çıtihatlı Vesayet Hukuku Davaları, İstanbul 2004, s.151.

Kayımın görevi genel nitelikli de ildir, o sadece kendisinin görevlendirildi i belirli bir veya birkaç i i yürütmek ya da yapmakla veya kayyım atandığı ki inin malvarlığını yönetmekle görevlidir.

Yasal dan man ise kural olarak temsilci de ildir. Yasal dan man oy danı manı ve yönetim danı manı olmak üzere iki ekilde atanır. E er oy danı manı olarak atanmış sa TMK'nın 429'ncü maddesinde belirtilen işlemlerin yapılması konusunda kendisine yasal dan man atanan ki iye izin veya icazet verir. Buna karşılık ilk yönetim danı manı olarak atanmış sa, yönetimin gerekli kıldığı konularda temsil yetkisine sahip olur ve bu durumda kısıtlanan ki i sadece mallarının geliri üzerindedir⁴¹

d. Yetkili ve Görevli Mahkeme Bakımından

Vasi ataması konusunda yetkili mahkeme, vesayet altına alınacak olan küçük ya da kısıtlının yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesidir. Bu konuyla ilgili tüm itirazlar da sulh hukuk mahkemesine yapılır.

Kayımlıkta ise iki farklı yetkili mahkeme vardır. E er kayyım yönetim kayyımı olarak atanmış sa, yetkili mahkeme kendisine kayyım atanacak ki inin mallarının büyük çoğunluğunun bulunduğu yer mahkemesidir. Buna karşılık kayyım temsil kayyımı olarak atanmış sa, yetkili mahkeme kendisine kayyım atanacak ki inin yerleşim yeri mahkemesidir⁴².

⁴¹ Özmen, s. 152; Öztan, s.804.

⁴² Özmen, s. 151; Öztan, s.804.

Yasal danı man ise kendisine danı man atanacak olan ki inin yerle im yeri sulh hakimi tarafından atanır.

e.SonaErmesiBakımından

Kısıtlık ve yasal danı manlık vesayet makamının karar ile son bulur. Kayımlıkta ise e er temsil kayımlığı söz konusu ise, belli bir i in yapılması için atandığından dolayı o i in bitmesiyle kayımlık da kendili inden sona erer. Ancak e er yönetim kayımlığı söz konusu ise, kayyım atamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasıyla birlikte asliye hukuk mahkemesinin karar neticesinde yönetim kayyımının görevi sona erer⁴³.

V. Vesayet Türleri

Vesayet kurumu “kamu vesayeti” ile “aile vesayeti” olarak ikiye ayrılmaktadır.

A. Kamu Vesayeti

tsleyi i bakımından vesayetinin bir kamu kurumu olduğu ileri sürülebilir, çünkü vasiyi atama, kontrol etme ve denetleme görevi ve yetkisi mahkemeler tarafından

⁴³ Özmen, s. 153; Öztan, s.796.

yapılmaktadır ve mahkemeler de bir devlet organıdır. Ayrıca vasi, vesayet altındaki kişiye karar verirken, kendisine verilmiş olan yetkileri kullanabilir⁴⁴.

B. Aile Vesayeti (Özel Vesayet)

Aile vesayetinde vesayet altında bulunan kişiyi devletin koruması altında değildir. Bu vesayet türünü kamu vesayetinden ayıran en önemli fark, sulh hukuk mahkemesi yerine aile meclisinin geçmesidir.⁴⁵ Tabii ki, burada da kamu vesayetinde olduğu gibi denetleme görevi yine asliye hukuk mahkemesi tarafından yapılmaktadır⁴⁶.

1. Aile Vesayeti Kurulabilmesinin Şartları

a. Hısımların Talebi

Öncelikle belirtmek gerekir ki aile vesayetinin kurulabilmesi için mahkemeden talepte bulunmak şarttır; yani, mahkeme herhangi bir talep olmadan kendiliğinden aile vesayeti kurulmasına karar veremez. Aile vesayetinin kurulması için hısımlarından tam ehliyetli olan iki kişinin ya da bunlardan birisi ile vesayet

⁴⁴ Feyzioglu, Necmeddin Feyzi; Aile Hukuku, İstanbul 1986, s. 628; Köprülü/Kaneti, s. 316; Velidedeoğlu, s. 490; Özoğlu, Cahit; Medeni Hukuk II Aile Hukuku, Ankara 1949, s.340; Saymen, Ferit/ Elbir Halid; Türk Medeni Hukuku C. II Aile Hukuku, İstanbul 1960, s.506; Uslu, Feyzullah; Vesayet Prensipleri Doktrin Kazai İçtihat, İzmir 1941, s.21; Gönensay, Samim; Medeni Hukuk C. II Aile Hukuku, K. II Neseb, Velayet, Vesayet, İstanbul 1940, s.170; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 1035; Akıntürk, s. 484.

⁴⁵Göktürk, Hüseyin Avni; Türk Medeni Hukuku İkinci Kitap Aile Hukuku, Ankara 1954, s.486; Gönensay, s.173; Saymen/Elbir, s. 509; Feyzioglu, s.628; Tekinay, s. 623; Özoğlu, s. 341; Velidedeoğlu, s.492; Öztan, s.753.

⁴⁶ Özoğlu, s. 341; Özman/Dural, s.427.

altına konulacak olan kiinin einin talebi arttır (TMK m.399). Talep, karar vermeye yetkili asliye hukuk mahkemesine yapılır⁴⁷.

b. Vesayet Altına Konulacak Kiinin Menfaatinin Bulunması

TMK 398/T'e göre, vesayet altındaki kiinin menfaatinin hakl gösterdi i, özellikle bir i letmenin, bir ortaklın veya benzeri i lerin sürdürülmesi gerekti i takdirde, özel vesayet yoluna gidilir. Aslında burada, mali menfaatler yönünden bir korumann oldu u söylenebilir. Bu koruma, "ticari i letmeyle ilgili olan sırların dagılmasının önlemek" gibi örneklerle benzerlik tasımaktadır.

c.AsliyeHukukMahkemesininTzni

TMK'nın 399'ncü maddesine göre, aile vesayeti mahkeme karar olmadıkça kurulamaz. Burada karar vermeye görevli ve yetkili mahkeme ise, vesayet altına konulacak kiinin ikametgahı asliye hukuk mahkemesidir. Mahkeme karar vermeden önce, aile vesayeti kurulmasının artlarının gerçeikle ip gerçeikle medi ine bakar⁴⁸.

⁴⁷ Özu ur, Ali thsan; Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemeleri ile Açıklamalı içtihatlı Velayet Vesayet Soybagı ve Evlat Edinme Hukuku, Ankara 2003, s. 657; Şener, Esat: Vesayet ve Velayet Hukuku, Ankara 1996, s. 53; O uzman/Dural, s.428; Zevkliler, s. 1036; Öztan, s.753; Akıntürk, s.488.

⁴⁸Feyzio lu, s.630; Tekinay, s.623.

d. Teminat Gösterilmesi

Aile meclisi üyelerinin, görevlerini yerine getirirken, dürüst olacıklarına ve do ru şekilde davranacaklarına dair bir güvence vermeleri gerekir. Aksi takdirde aile vesayeti kurulamaz⁴⁹. Güvencenin miktar n ve şeklini asliye hukuk mahkemesi belirler⁵⁰.

⁴⁹ Feyzio lu, s. 630; Akıntürk, s.489; Yetik, s. 242.

⁵⁰ Feyzio lu, s. 630, Velidedeo lu, s. 493; Öztan, s.754.

İKİNCİ BÖLÜM

VESAYETİ GEREKTİREN HALLER VE VASİNİN ATANMASI

I. Vesayeti Gerektiren Haller

Vesayeti gerekli kılan nedenler, ki inin küçük olması veya hakkında kısıtlılık kararının verilmi olmasıdır. Hakim, vesayet altına almayla ilgili bir talep bulunuldu u takdirde, resen araştırma yapmakla yükümlüdür.

A. Küçüklük

TMK'nın 404'ncü maddesinin ilk fıkrası “Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır” demektedir. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere asıl olan, reşit olmayan küçüğün velayet altında olmasıdır. Ancak e er ana baba ölmüş, gaipliklerine karar verilmi ya da velayet hakkı her ikisinden de alınmı ise⁵¹, bu durumda olan her çocu a sulh hukuk mahkemesi tarafından vasi atanır⁵².

⁵¹ 2. HD. 20.11.1996 Gün 10835 noluesas, 1200 nolu kararına göre, küçüğünbabası vefat etmi , annesi ise mali srkantisından dolayı çocu çü un korunma altına alınmasını istemiştir. Bunun üzerine çocuk yuvası müdür vekili olan ki ü i, kiicige vasi atanmış ve karar kesinleşmiştir. Ancak kanunun ilgili maddelerinde de belirtildi ç i zere, sag olan anneden velayet hakkı yetkili ve görevli mahkemece usulüne uygun nez olunmadıka, hakkında korunma kararı alınan küçüğe vasi atanması usul ve yasaya aykırıdır. Sonuç olarak, sa olan anne babadan velayet hakkı mahkemece alınmadrkça küçüğe vasi atanamaz.(Özmen,s.165)

⁵² Uslu, s. 102; Velidedeo lu, s. 496; Köprülü/Kaneti, s. 321; Dural/Ögüz/Gümüş, s. 575; 2. HD. 25.05.2000 GünE. 2000/6839, K. 6934 (Yetik, s.307); 2. HD. 19.09.2005 GünE.10209, K.12282 (Corpus Mevzuat ve tçtihat Programı)

Türk Medeni Kanununun 337'nci maddesine göre, evlilik birliği dışında da çocuğun velayeti anaya aittir. Ancak ana küçük ise, ölmüş veya kısıtlysa ya da velayet kendisinden alınmış ise hakim, çocuğun menfaatinin göz önünde bulundurularak çocuğa bir vasi atar ya da velayeti babaya verir. Böyle bir çocuğun, velayet hakkı verilmiş olan ana ya da babasından biri ölürse, velayet hakkı kendiliğinden hayatta olan tarafa geçmez⁵³ (TMK m.337/II). Bu durumda çocuğa bir vasi atanabileceği gibi, velayet hakkı sadece kalan eede verilebilir. Benzer bir diğer durumsa velayet hakkına tek başına sahip olan anne ya da babanın tekrar evlenmesinde görülür. Bu durumda, TMK'nın 349'ncü maddesine göre, hakim gerekirse çocuğa vasi atayabilir.

Evlat edinmede ise, evlat edinen kişi ölürse, velayet hakkı kendiliğinden öz anne ve babaya geçmez. Hakim bu gibi bir durumda çocuğa vasi atayabilir.⁵⁴

TMK'nın 404'ncü maddesi, nüfus memurlarını, idari makamlar, noterleri ve mahkemeleri görevlerini ifa ederken henüz ergin olmamış olan bir çocuğun velayet altında olmadığını öğrendikleri zaman durumu hemen ilgili vesayet makamına bildirmekle görevlendirmiştir⁵⁵. Sözü geçen madde geniş yorumlanacak olursa bütün memurlar kapsadığı sonucuna ulaşılır ki bu da, bu durumdaki çocukların bir an önce koruma altına alınmalarına yardımcı olacaktır⁵⁶. Aslında, bu durumda olan bir çocuğun varlığının öğrenen herhangi bir kimse de durumu ilgili vesayet makamlarına bildirebilir.

⁵³ Bulut, Harun; Aile Hukuku Davalar, İstanbul 2006, s. 276; 2. HD. 17.01.1985 GünE. 10904, K. 228 (Şener, s. 59); 2. HD. 16.03.2005 GünE.874, K.4061 (Corpus Mevzuat ve Tçtihat Programı)

⁵⁴ Öztan, s.757.

⁵⁵ 2. HD. 07.02.2000 GünE. 14494, K.1305 (Özmen, s.161).

⁵⁶ Akıntürk, s.492.

B. Kısıtlanmı* Olma

Kısıtlılık, ergin bir kişinin fiil ehliyetinin tamamen ya da kısmen mahkeme kararıyla kaldırılmasına denir⁵⁷. Kısıtlılık kararıyla kişinin fiil ehliyeti sınırlanmış olur. Kişinin temyiz kudreti yoksa bu durumda kişi iyi korumak amacıyla kısıtlılık kararı verilir ve böylelikle kişi vesayet hükümlerine tabi olur. Ancak ana ya da baba hayatta ise kişi velayet altına alınabilir⁵⁸. Kısıtlılık ile vesayet altına konma aynı şeyler değildir. Nitekim velayet altında bulunmayan çocuklar vesayet altına alınsalar da kısıtlanmış olmazlar. Bunun gibi kısıtlanmış bir ergin kimse vesayet altına alınmayabilir. Bu durum TMK m.419/II hükmünde, 'kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp, velayet altında bırakılır' şeklinde açıklanmıştır⁵⁹. Kısıtlama yenilik doğurucu bir karardır⁶⁰.

1. Kısıtlılık Sebepleri

a. Akıl Zayıflığı veya Akıl Hastalığı

TMK'nın 405'nci maddesine göre "Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kişileri göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da baskınlardan güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır". Hem akıl hastalığı hem de akıl zayıflığı tıbbi nitelikli olup, doktor raporu gerektirmektedir⁶¹ ve

⁵⁷Oğuzman/Dural,s.434.

⁵⁸Öztaş,s.758;Akıntürk,s.493.

⁵⁹ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 577; Akıntürk, s.493-494; 2. HD. 20.06.2005 Gün E. 7288, K.9459(Corpus Mevzuat ve İçtihat Programı)

⁶⁰Oğuzman/Dural,s.434;Öztaş,s.753.

⁶¹Zevkliler,s.1043.

kısıtlamanın gerçekte eabilmesi için bahsedilen her iki kavramın da devamlık göstermesi gerekir⁶².

Yargıtay'a göre, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle kişinin kısıtlanmasının istenmesi halinde yetersiz raporlara dayalı hüküm kurulamaz. Kişinin mutlaka resmi sağlık kuruluna sevk edilmesi, gerekirse gözlem altına alınarak akıl hastalığı veya zayıflığı olup olmadığının resmi sağlık kurulu raporu ile tespiti sonucuna göre karar verilmesi gerekir⁶³.

Bu maddeden de anlaşılacağı üzere sadece akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı tek başına kısıtlılık için yeterli değildir. Gerçekten bu konuda emsal Yargıtay kararında "Bir kimsenin sara hastası olması, vesayet altına alınmasına başlı başına bir yasal sebep teşkil etmez. Böyle bir hastanın Adli Tıp Kurulunca veya tam teşekküllü bir hastanede muayenesi yaptırılarak sonucuna ve yasa hükümlerine göre bir karar verilmesi gerekir." şeklinde hüküm kurulmuştur⁶⁴. Bunun yanında kısıtlanacak kişilerin "ihtiyaçlarını görememesi" veya "korunması ve bakımı için sürekli yardıma ihtiyacı olması" ya da "başkalarının güvenliğini tehlikeye sokuyor olması" gerekir⁶⁵.

TMK'nın 405'nci maddesi, haber verme yükümlülüğünü, nüfus memurlarına, idari makamlara, noterlere ve mahkemelere⁶⁶ yüklemiştir. İlgili kişiler, kısıtlılığı

⁶²Feyzio lu, s.638; Öztan, s.759.

⁶³ 2. HD. 26.01.2001 Gün E.15520, K.1266 (Özür, s. 672); yine aynı yönde, yaşlılığa bağlı akıl zayıflığı içinde bulunan kişinin, sırf bu hususu belirten raporla vesayet altına alınması doğru olmayıp Sağlık kurulu raporu gerekir, 2. HD. 29.06.1981 Gün E. 1961/3977, K.4335 (Yetiks. 325).

⁶⁴ 2. HD. 1953 Gün E.1953/104, K.925 (Yetik, s.325).

⁶⁵ Özüo lu, s. 348; Gönensay, s. 180; Köprülü/Kaneti, s. 323; Velidedeo lu, s. 499; Uslu, s. 109; Tekinay, s. 625; Feyzio lu, s. 639; Akıntürk, s. 494.

⁶⁶ Sulh hakimi resmi işlemleri nedeniyle bilgi sahibi olduğu akıl hastalığı veya akıl zayıflığı iddiası üzerine, iddia doğru ise kendiliğinden hacir kararı vermek zorundadır. Durum böyleyken, deliller

gerektiren bir akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı olduğunu görevlerini ifa ederken öğrendikleri zaman durumu vesayet makamına bildirmekle görevlidirler⁶⁷.

b. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşam Tarzı, Kötü Yönetim

TMK m.406'ya göre "Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı veya malvarlığın kötü yönetmesi sebebiyle kendisini ve ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da bakılarının güvenliğini tehdit eden her ergin kısıtlanır". Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, bir kişinin bu sebeplerden dolayı kısıtlanabilmesi için, ayrıca kendisini ve ailesini darlık ve yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açması ve bu yüzden sürekli korunmaya ve bakıma muhtaç olması veya bakılarının güvenliğini tehdit etmekte olması da gerekmektedir⁶⁸.

Savurganlık, kişinin geliriyle başta mayacak derecede, faydasız ve mantıksızca bol miktarda harcamada bulunmasıdır. Ancak bu durumun uzun süredir

toplanıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken dosyanın işleminden kaldırılması doğru bulunmamıştır.", 2. HD. 15.01.1996 GÜN E. 13894, K.267 (Şener, s.61).

⁶⁷ Saymen/Elbir, s. 519; Özürlü, s. 668; Öztan, s.759; Akıntürk, s. 495; Ouzman/Dural s.436, "Bir kimsenin vesayeti gerektiren akıl hastalığı veya akıl zayıflığından haberdar olan Adliye ve idare memurları resmi işlemleri sebebiyle öğrendikleri, hacri gerektiren sebepleri Sulh hukuk mahkemesine hemen ihbarıyla yükümlüdürler" 2. HD. 15.01.1996 GÜN E. 13894, K.267 (Şener, s.61).

⁶⁸ Tekinay, s. 625; Ouzoğlu, s. 348; Öztan, s.761; Ouzman/Dural s.438.

devam ediyor olması gerekir. Yani bir iki defa yapılan bu tip harcamalar savurganlık sayılmaz⁶⁹.

Alkol ve uyu turucu madde bağımlılığı, kişinin alkollü içeceklere ve uyu turucu maddelere karşı derecede dü künlüğünü ifade eder⁷⁰. Bu kişiler alkol ve uyu turucudan vazgeçme konusunda hiçbir gayret göstermedikleri gibi, bunun için gereken iradi gücü de kaybetmiş durumdadırlar⁷¹. Alkol bağımlılığıyla ilgili örnek bir Yargıtay kararında, “Kişinin alkol bağımlılığı yanında kötü yönetimine dayalı da vesayet altına alınması istenmemiştir. Bu konudaki deliller toplanarak sonucuna göre kararverilmelidir”⁷².

Kötü yaşam tarzı , “genel ahlaka aykır olan ve toplum düzeni ile kesinlikle bağdaşmayan, bu düzenin zorunlu ve genel kabul gören yaşam ilkelerinden ağır şekilde sapma niteliği olan ve süreklilik arzeden davranış şeklidir” diye tanımlanmaktadır⁷³. Örneğin; fuhuş yapma, dolandırıcılık, sahtekarlık, cinsi sapıklık içinde olma gibi. Kötü yaşam tarzından dolayı kısıtlılık altına alınacak olan kişinin davranışlarının tümünün ahlak dışı veya toplum düzenine aykır olması da artırdır. Davranışlarından sadece biri böyle ise, mesela kişi sadece cinsi yönden sapık ise, bu durum kişinin kısıtlılığı için yeterlidir⁷⁴.

Kötü yönetim, bir kimsenin malvarlığın ve gelirini kötü yönetmesi ya da mali işleri ile yeteri kadar ilgilenmemesi veya kendi menfaatlerine aykır olan ve

⁶⁹ Akıntürk, s. 495; Saymen/Elbir, s. 519; Uslu, s. 112; Dural/Ögüz/Gümü, s.580; O uzman/Dural s.439.

⁷⁰ 2. HD. 13.01.1959 GünE.6354, K.236 (Yetik, s.328).

⁷¹ Dural/Ögüz/Gümü, s.581; Uslu, s. 118; Akıntürk, s. 495; Öztan, s.762; O uzman/Dural s.440.

⁷² 2. HD. 26.11.1993 GünE.11343, K.11405 (Özür, s.678), aynı yönde bkz. 2. HD. 12.06.2003 Gün E.7246, K.8717(Özmen, s.199).

⁷³ Uslu, s. 119; Velidedeo lu, s.501; Köprülü/Kaneti, s.324; Akıntürk, s. 496.

⁷⁴ Öztan, s.763;O uzman/Dural s.440.

haklı bir nedene de dayanmayan sürekli birtakım davranışlar sonucu malvarlığını tehlikeye düşürmesi⁷⁵ ve hatta malvarlığını tamamen kaybetmesidir⁷⁶. Kötü yönetim aslında pasif bir davranış eklemdir, ancak bazen aktif davranış ekinde de kendini gösterebilir. Mesela, bir kişinin ağır kefalet borçlarına altına girmesi de “malvarlığını kötü yönetim” kavramı içinde düşünülebilir⁷⁷.

Yargıtay’ın emsal nitelikli bir kararında, “kötü hal, kötü idare her türlü delille ve tank beyanları ile de kanıtlanabilir. Dava, akıl hastalığı yanında kötü hal ve kötü yönetime de dayanmaktadır. Davanın kötü hal ve kötü idaresi ile kendisini ve ailesini zor durumda bırakıp bırakmadığı tankla ispat edilebilir. Ancak, tank olarak gösterilen kişi dinlenmeden hüküm kurulmuştur. Bu durum vesayet kurumunun amacına aykırı olup, mahkemenin resen dahi araştırma yapması gerekir” denilmiştir⁷⁸.

c. Özgürlüğü Baskılayıcı Ceza (Hapis)

TMK’nın 407’nci maddesine göre, “Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü baskılayıcı cezaya mahkum olan her ergin kısıtlanır. Cezayı yerine getirmekle görevli makam⁷⁹, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığında, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür”.

⁷⁵ Uslu, s.120; Velidedeo lu, s.502; Köprülü/Kaneti, s.324; Gönensay, s. 182; Tekinay, s.626; Feyzio lu, s.639.

⁷⁶ 2 HD. 27.04.1999 Gün E.4249, K.4247 (Özmen, s.192).

⁷⁷ O uzman/Dural s.441; Öztan, s.763.

⁷⁸ 2. HD. 26.01.1998 Gün E.14132, K.835 (Özmen, s.196).

⁷⁹ 2. HD. 24.12.2003 Gün E.16068, K.17221 (Özmen, s.211).

Bu konuda verilmi olan emsal nitelikli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında, “Medeni Kanununun (EMK) 357’nci maddesine göre bir yıl veya daha çok hürriyeti ba layıcı bir ceza ile mahkum olan her re it için bir vasi atanr...”, denmektedir⁸⁰. Madde hükmünden de anla ılacığı üzere, herhangi bir nedenden dolayı bir yıl veya daha uzun süreli hürriyeti ba layıcı cezaya mahkum olan kişi⁸¹, mahkeme kararının kesinle mesiyle kendili inden vesayet altına konmu olmaz. Vesayet altına konulabilmesi için cezayı infaz etmekle görevli makamın (Cumhuriyet savcilgi), yetkili vesayet makamından bunu talep etmesi gerekmektedir⁸². Bu nedenle kısıtl lk karar, hüküm giyme tarihinde de il hükümlünün cezasın çekmeye ba ladığı tarihten sonra alınabilir.⁸³ Yani cezası tecil edilmi bir ki i hakkında kısıtl lk karar verilemez. Bu durum u ekilde izah edilmektedir; hükümlü cezasın çekmek üzere cezaevine girmedi i sürece ne kendisinin ne de mallarının korunmasına ihtiyaç duyulmayacaktır⁸⁴. Vesayet altına almanın amacı da ki iyi koruma ve kollama oldu una göre, korumaya ihtiyaç duyulmadığı sürece ki iyi vesayet altına almaya, kısıtlamaya gerek yoktur.

Yargıtay’ın ayn yöndeki bir kararna göre, yabancı ülkede bir yıldan fazla süreyle hürriyeti ba layıcı cezaya mahkum edilen ki iye de, cezann infazıyla ba layıp, hapis halinin sona erinceye kadar geçecek olan süre için vasi atanması gerekir⁸⁵.

⁸⁰ YHGK. 26.2.1970 gün E. 968/4, K. 760 (Özmen, s. 205)

⁸¹ 2. HD. 9.11.1999 GünE. 1999/5703, K.9590 (Yetik, s.327).

⁸² 2. HD. 2.10.1989 GünE. 1988/7540, K.4982 (Yetik, s. 326)

⁸³ Velidedeo lu, s.503; O uzo lu, s.350; Gönensay, s.184; Akıntürk, s. 498; Öztan, s.764; O uzman/Durals.442.

⁸⁴ Saymen/Kelbir, s.522; Dural/Ögüz/Gümü, s. 583; Akıntürk, s. 498; Özu ur, s.681.

⁸⁵ 2.HD. 21.04.1994 GünE.3311, K.4136 (Özu ur, s.682).

Di er bir husus ise, be yıldan fazla ağır hapis cezasıyla hüküm giymi olanlar hakkında kısıtlık kararının verilebilmesi için vesayet makamından talepte bulunulması artının olmamasıdır. Eski TCK yürürlükte iken, TCK'nın 33'ncü maddesi TMK'nın 407'nci maddesi ile birlikte ele alınıyordu. Zira TCK'nın 33'üncü maddesine göre, be yıldan daha uzun süreli ağır hapis cezasıyla cezalandırılan bir kişi, vesayet makamının vereceği bir kısıtlama kararna gerek olmaksızın kanundan dolayı kısıtlanmı sayılır ve cezası süresince vesayet altında kalmı olur. Bu durumda vesayet makamı, bu durumda olan kişilere kısıtlama kararından bir vasi tayin etmek zorundaydı. Ancak, 5237 sayılı TCK'da bu yönde bir düzenleme olmadığı için hükümlülerin kısıtlanması artık sadece TMK m. 407'ye göre yapılmaktadır⁸⁶.

Kesinle mi bulunan hükümlülük süresine göre cezanın infazına başladığında hapis hali sona erinceye kadar davacı kanunen vesayet altındadır. Dava tarihinde davacının vesayet altında bulunduğu göz önünde tutularak, davacıya vasi atanmı ise, vasiye tebligat yapılması, vasi atanmamı ise bu konuda yerleşim yeri vesayet makamına müzekkere yazılıp sonucunun beklenmesi ve vasi atamasından sonra, vasiinin huzuru ile yargılamaya devam olunması gerekir⁸⁷.

d. tsteKüzerine Kısıtlama

TMK'nın 408'nci maddesi, “Yaşlılık, sakatlık, deneyimsizlik veya ağır hastalık sebebiyle haklerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir” demektedir. Aslında bu madde TMK'nın bir diğer maddesi

⁸⁶Tekinay, s.628; Feyzioglu, s.640; Dural/Ögüz/Gümü, s. 584; Köprülü/Kaneti, s.325; Uslu, s.125; Saymen/Kelbir, s.523; Akintürk, s. 498; Öztan, s.764; Oguzman/Dural s.444.

⁸⁷ 2. HD. 17.05.1984 GünE.4461, K.4675 (Özür, s.683).

olan 23/I'e bir istisna getirmektedir. Nitekim adı geçen maddede, "kimse hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez", ekinde bir ifade yer almaktadır. İste TMK 408'nci maddesi, 23/I'deki temel kurala getirilen bir istisnayı içermektedir⁸⁸.

İstek üzerine kısıtlamanın gerçekte eabilmesi için, ilgili kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, belirli bazı şartların mevcut olması gerekmektedir. Bu şartlardan en önemlisi "i lerini gerekti i gibi yönetememek"tir. Bu temel şartın yanında başka şartlar da vardır ki, bunlar "i leri gerekti i gibi yürütememe" halinin yaşıllıktan, sakatlıktan, deneyimsizlikten veya ağır hastalıktan kaynaklanıyor olması gerektir⁸⁹.

Diğer kısıtlama sebepleriyle bu kısıtlama sebebi arasındaki en önemli fark di erlerinde ki i istemese de kanunda belirtilen şartlar varsa vesayet altına alınabilir, ancak burada vesayet altına alınabilmesi için öncelikli olarak ki inin bunu istiyor olması gerekir; yani ki inin bir talepte bulunması şarttır. Talepte bulunacak bu ki inin temyiz kudretine sahip olması gerekir. Önemle belirtmek gerekir ki talep ki inin kendisi tarafından yapılmalıdır. Çünkü, ki inin kısıtlanmayı isteme hakkı, ki iyelik hakkıdır⁹⁰.

Talep açık olmalıdır. Herhangi bir ekil artı öngörülmedi i için yazılı veya sözlü olarak talepte bulunulması mümkündür⁹¹. Talep, kısıtlama karar verilmeye kadar geri alınabilir, kısıtlama karar verildikten sonra ise ancak sebeplerin ortadan kalkmasıyla beraber kaldırılması istenebilir⁹².

⁸⁸Özta, s.766.

⁸⁹ Göktürk, s.492; Gönensay, s.184; Velidedeo lu, s.504; Saymen/Kelbir, s.525; Akıntürk, s. 499.

⁹⁰Oguzman/Dural, s.445.

⁹¹ Oguzman/Dural, s. 445; Dural/Ögüz/Gümü, s. 585.

⁹² Uslu, s.164; Köprülü/Kaneti, s.356; Akıntürk, s. 499; Özta, s.766; Oguzman/Dural s.445,446.

2. Kısıtlık Kararının Verilmesi Usulü

Kısıtlık karar verilirken hangi usule uygun olarak verileceği konusu, TMK'nın 409 ve 410'ncü maddelerinde hükme bağlanmıştır.

TMK m.409/I'e göre, savurganlık, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim sebeplerinden biriyle veya istek üzerine kısıtlamaya karar verilebilmesi için, öncelikle kısıtlanacak kişinin dinlenmesi şarttır⁹³. Karar dinlemesi bittikten sonra verilecektir. Kısıtlanacak kişinin dinlenmesi, emredici kural niteliindedir ve aksine hareket edilmesi bozma sebebi olur⁹⁴. Hakkında kısıtlanma kararı verilecek olan kişi kendisinin dinlenmesini istemiyor olsa bile, bu durum mahkemenin dinleme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz⁹⁵. Çünkü dinleme sadece kısıtlanacak kişinin kendisini savunmasına yönelik bir haktır, aynı zamanda mahkemenin kısıtlamayı gerektiren hususlar hakkında tam bir görüş sahibi olmasını temin edici niteliktedir⁹⁶.

Burada son olarak değinilmesi gereken diğer husus da hakimin gerekli gördüğü hallerde bilirkişiye başvurabileceğidir. Mesela, hakim alkol ve uyuşturucu madde bağımlı birinin durumu için uzman bir hekimden bilgi isteyebilir⁹⁷. Hatta, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı hallerinden dolayı kısıtlık kararı verilebilmesi için resmi sağlık kurulu raporu almak şarttır (TMK m.409/II). Hakim davayı görürken

⁹³ 2. HD. 7.3.1996 GünE.1035, K.2203 (Şener, s.70,71).

⁹⁴ Köprülü/Kaneti, s.327; Saymen/Kelbir, s.527; Öztan, s.768; Tekinay, s.630; Dural/Ögüz/Gümü, s.590.

⁹⁵ Özman/Dural451; Özur, s.688.

⁹⁶ Gensay, s.186; Özman/Dural 451; Öztan, s.769.

⁹⁷ Özman/Dural452; Öztan, s.769.

söz konusu rapordan yararlanacağı gibi, fiili delilleri de göz önüne alarak hukuki de erlendirmeyi yapar ve de erlendirmenin sonucuna göre karar n verir⁹⁸.

Söz konusu sağık kurulu raporunda akıl hastalığı veya akıl zayıflığı hallerinden dolayı kısıtlanacak kişinin dinlenmesinin gerekip gerekmedi iyle ilgili bilgi verilir ve hakim bu do rultuda hareket eder. E er raporda, dinlenmesinde herhangi bir mahsur olmadığı belirtildi i halde dinlenmemi se bu bozma sebebi sayılır. Aynı ekilde raporda bu konuyla ilgili herhangi bir ey belirtilmemi se hakimin dinleme mecburiyeti yine devam etmektedir⁹⁹.

TMK m.410'a göre, kısıtlılık karar kesinle tikten hemen sonra, yani itiraz edilmi se denetim makaminn; temyiz yoluna gidilmi se Yargıtay'ın kısıtlama karar n onaylamasından sonra, hem kısıtlanan kişinin yerle im yerinde hem de nüfusa kayıtlı oldu u yerde ilan edilir. Kısıtlama karar ilan edilene kadar, kısıtlının iyi niyetli üçüncü kişilerle yapmış oldu u i lemler geçerlidir. Ancak, kısıtlanan kişi temyiz kudretinden yoksun ise, yaptığı hukuki i lemler, kısıtlama karar ilan edilmi olmasa da geçerli sayılmaz¹⁰⁰. TMK m. 410 kısıtlama kararının ilanını düzenleyen bir hükümdür. Bu ba lamda, bir küçük vesayet altına alındığında herhangi bir kısıtlama karar gerekmedi i için bir ilana da gerek yoktur. Oysa, kısıtlama kararının henüz ergin olmayan kişi hakkında verilmi olması halinde, kısıtlama kararının hemen ilan edilmesi gerekir. Bunun için kısıtlanan küçüğün ergin olmasını beklemeye gerek yoktur¹⁰¹.

⁹⁸ O uzman/Dural, s.448; Öztan, s.769.

⁹⁹ Feyzio ö lu, s.641; Saymen/Elbir, s.528; O uzman/Dural, s.450; Dural/Ögüz/Gümü, s.589; Tekinay, s.630; Kprülü/Kaneti, s.326; Öztan, s.769.

¹⁰⁰ Feyzio lu, s.642; Akıntürk, s.500,501; Tekinay, s.630; Yetik, s.250; Köprülü/Kaneti, s.328; Gönensay, s.187,188; Velidedeo lu, s.505; Uslu, s.108; Saymen/Elbir, s.528.

¹⁰¹Dural/Ögüz/Gümü,s.593.

Kısıtlılık kararının kaldırılması için, kısıtlı kişinin ya da ilgilinin bir talepte bulunması gerekir. Tabii ki, kısıtlılık akıl hastalığından kaynaklanıyorsa, kısıtlılığın kaldırılması için sağlık kurulu raporuna gerek vardır¹⁰².

Kısıtlama kararının verilmesinin en önemli sonucu, eğer kısıtlanan kişi temyiz kudretine sahipse, yani ayırt etme gücü varsa, fiil ehliyeti açısından kısıtlanan kişi iyi sınırlı ehliyetsiz hale getirir. Ayrıca kısıtlanan kişi ya velayet ya da vesayet altına konulacağı gibi yerleşim yeri de değişir¹⁰³.

3. Kısıtlılık Kararı Vermeye Yetkili ve Görevli Mahkeme

TMK m.411'e göre, "Vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir". Bu bağlamda, Dural/Öğüz/Gümüş'ün de belirttiği üzere, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunda değişiklik yapan 5133 sayılı Kanunun ikinci maddesi "4787 sayılı Kanunun dördüncü maddesinin bir numaralı bendine "Türk Medeni Kanununun" ibaresinden sonra gelmek üzere "Üçüncü Kısım hariç olmak üzere" ibaresini eklemi ve böylece 4787 sayılı Kanunun yürürlüğünden önceki dönemde olduğu gibi, görevli vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim makamı ise asliye hukuk mahkemesi haline gelmiştir¹⁰⁴. Kısıtlılık kararının alınmasında,

¹⁰² Öztan, s.770.

¹⁰³ Özman/Dural, s. 456,457; Öztan, s.771.

¹⁰⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s.594.

ilanında, vasi atamasında görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir¹⁰⁵. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki kararna göre, küçüğün annede olan velayetinin kaldırılması üzerine aile mahkemesince dedenin velayeti altına konulması isabetsizdir. Velayet altında bulunmayan küçüğün vesayet altına alınması gerekir ve bu karar da küçüğün yerle im yerindeki vesayet dairesi olan sulh hukuk mahkemesi tarafından verilmesi zorunludur¹⁰⁶.

TMK m.412 hükmünde, “ Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki ki i yerle im yerini de i tiremez. Yerle im yerinin de i mesi halinde yetki, yeni vesayet dairelerine geçer. Bu takdirde kısıtlama, yeni yerle im yerinde ilan olunur” denilmektedir. Buna göre, kısıtlanıp vesayet altına konulan biri, yerle im yerini de i tirecek olursa, önceden bağl bulundu u sulh hukuk mahkemesinin iznini almak zorundadır. Böyle bir durumda, kısıtlama karar yeni yerle im yerinde de ilan edilir¹⁰⁷.

Nitekim, emsal te kil edecek Yargıtay kararında, “Vesayet i lerinde yetki küçüğün veya kısıtlınn ikametgahındaki vesayet dairelerine aittir. Sulh hakiminin izni olmadan kısıtlınn ikametgahı de i tirilemez. Vesayet dairesine ait yetki, kesin yetki kuraldır. Do rudan dikkate alınması gerekir. Kısıtlama ve vasi ataması Ezine mahkemelerince yapılmı tır. tkametgahın bu ekilde Ezine oldu u hükümden anlaşılmaktadır. tkametgahın usulüne uygun olarak de i tirildi i, Ayvacık'a alındığı

¹⁰⁵ 2. HD. 07.05.2001 gün E. 3913, K. 7151; 2. HD. 09.11.2001 gün E. 14078, K. 15590 (Özmen, s. 267).

¹⁰⁶ 2.HD, 18.05.2006 Gün E.1224, K.7839, www.hukukturk.com, 14.11.2206..

¹⁰⁷ O uzman/Dural, s.457,459; Tekinay, s.631; Feyzio lu, s.641.

iddia ve ispat edilmedi i dikkate alınmadan i in esasına girilerek hüküm kurulması do grubulunmamstr”,denilmektedir¹⁰⁸.

II. Vasinin Atanması

TMK’nn 413 425 ve 456 ve 457’nci maddeleri, vasi atamasıyla ilgili hükümler içermektedir. Bu başlık altında TMK’nn ilgili maddelerinde de hükme ba landığı üzere; vasinin ki ili iyle ilgili kurallar, vasi atanmasındaki özel durumlar, vasili in kabul edilmesinin zorunlu oldu u haller ve vasi atamasında usul incelenmektedir.

A. Vasinin Ki ili iyle ilgili Şartlar

Vasi atamasında, vasinin ki ili iyle ilgili olarak olumlu artların yanında arandığı gibi,birtakım olumsuz artların varlığı da aranmaktadır. Ba ka bir deyi le, vasi olarak atanacak ki ide bazı olumlu artlar bulunmal ve ayn zamanda bazı olumsuz artlar da mevcut olmamalıdır. Aksi takdirde, ilgili ki iler vasi olarak atanan ki i için sulh hukuk mahkemesine itirazda bulunabilirler¹⁰⁹.

¹⁰⁸ 2. HD. 20.12.1999 Gün E.12077, K.14090 (Özmen, s.272).

¹⁰⁹ Öztan, s.772.

1. Olumlu artlar

TMK m.413/I'e göre, "Vesayet makamı, bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atar". Madde hükmünden de anlaşılabacağı üzere, vasi olarak atanabilmenin, "ergin olmak" ve "vasilik görevini yapabilmeye yetenekli olmak", üzere iki olumlu artı vardır¹¹⁰.

Vasi olarak atanacak kişinin ergin olması yeterlidir. Re itli ini mahkeme kararıyla veya evlenmeyle kazanmış olması vasili e atanması açısından önemli değildir. Aynı zamanda TMK'nın 413'üncü maddesi, vasili e atama konusunda kadın ya da erkek ayrımı yapmamaktadır¹¹¹. Son olarak tüzel kişilerin vasi olarak atanmalarının mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Çünkü, tüzel kişiler kendisine vasi atanacak olan bir gerçek kişiye gerekli dikkat ve özeni gösteremezler¹¹².

Vasili e atanacak kişinin yetenekli olup olmadığının tespitinde genel ve özel olmak üzere iki artı vardır. Genel olarak vasiinin ahlaklı, güvenilir, dürüst, görevinin gerektirdiği düzgün karakter ve niteliklere sahip olması gerekir. Ayrıca zamana ve sağlığının görevini yapmasına müsaade edecek şekilde olması da gerekmektedir. Hakim tüm bu hususları inceleyip ara tırmalı ve ona göre karar vermelidir. Örneğin, kör ya da sağır birinin vasi olarak atanması mümkün değildir¹¹³.

Hakim yaptığı bu genel ara tırmaların neticesine göre hemen karar vermez. Ayrıca özel bazı artların varlığını da ara tırmak zorundadır. Mesela, mal varlığı fazla olan birine atanacak olan vasiinin iyi yönetimi açısından bilgili olması gerekir.

¹¹⁰O uzman/Dural, s. 461; Dural/Ögüz/Gümü, s.595; Öztan, s. 772; Akıntürk, s. 503; Grossen, J. M. ; Introduction to Swiss Law, Deventer, The Netherlands 1981, s. 76.

¹¹¹ Feyzio lu, s.494; Velidedeo ö lu, s.507; Saymen/Elbir, s.531,533; O uzman/Dural, s.461; Göktürk, s.499; Köprülü/Kaneti, s.332; Gnensay, s.193;; Öztan, s.773; Akıntürk, s. 504.

¹¹² Köprülü/Kaneti, s.332; O uzman/Dural, s 460; Saymen/Elbir, s.531; Öztan, s.773; Akıntürk, s.504.

¹¹³ Velidedeo lu, s.507; Gönensay, s.193; O uzman/Dural, s. 461; Öztan, s. 773; Akıntürk, s. 504.

Aynı şekilde alkol ve uyuşturucu madde bağımlısı olan bir kısıtla atanacak olan vasiinin de alkol ya da uyuşturucu madde kullanmıyor olması ve hatta bunlara karşı olması gerekir¹¹⁴. Yine mesela, bir kız çocuğu vesayet altına alınacaksa, vasi olarak atanacak kişinin bayan olması daha isabetli olur¹¹⁵.

Vasi ataması konusunda belirtilmesi gereken bir diğer husus, vasiinin vatandaşlıdır. Vasi olarak atanacak kişinin vatandaşlığı önemli değildir. Ancak öğretide de kabul edilen görüşe göre, vasiinin vesayet altına alınacak olan küçük yada kısıtla aynı tabiyette olması daha etkili olacaktır¹¹⁶.

TMK'nın 413'ncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasına göre, “ Gereken durumlarda, bu görevi birlikte veya vesayet makamı tarafından belirlenen yetkileri ayrı ayrı yerine getirmek üzere birden çok vasi atanabilir. Rızalar olmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez”. Esasen TMK'da kural tek vasi atanmasıdır. Ancak istisnai olarak, hakim somut olaydaki duruma bakacak ve birden fazla vasi ataması gerekip gerekmediğine kendisi karar verecektir. Mesela, vesayet altına alınacak kişinin malvarlığı yer olarak çok geniş bir alana yayılmışsa, hakim iki veya üç vasi atanmasını gerekli görebilir.

Birden fazla vasi atanmasında, atamayı yapan sulh hakimi atama karar ile beraber, vasilerin beraber mi yoksa ayrı ayrı mı hareket edeceğini belirlemesine gerek yoktur¹¹⁷. Yargıtay ise bu konuda aksi görüştedir. Yargıtay'ın bu konudaki emsal kararında “..Mahkemece kısıtla birden fazla vasi atanmasına karar verilmişse de, vasilerin görevlerini birlikte mi, ayrı ayrı konularda mı yapacaklar

¹¹⁴Oguzman/Dural,s.461.

¹¹⁵Oguzman/Dural, s.461; Dural/Ögüz/Gümü, s.597; Öztan, s.772.

¹¹⁶Öztan, s.772.

¹¹⁷Dural/Ögüz/Gümü, s.595.

açıklanmadan ku ku yaratacak nitelikte ve Medeni Kanununun 363'ncü maddesinde açıklanan hususlar dikkate alınmadan hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” denilmektedir¹¹⁸. Aslında kural vasilerin ortak hareket etmesidir. Ancak, hakim somut olayın artların göz önünde bulundurarak, vasilerin bir kısım yetkileri ayrı ayrı kullanmalarına karar verebilir. Böyle bir durumda, her vasi kendi yetki alanında bağımsız hareket etme olanakna sahip olmakta ve öte yandan dahilindeki i lerden sadece kendisi sorumlu olmaktadır. Birlikte vasilikte ise, vasiler, vesayet altındaki ki iyekar müteselsilsorumludurlar¹¹⁹.

Son olarak üzerinde durulması gereken konu ise, birden çok vesayette, vasi olarak atanan ki ilerin rızalarının alınması kouludur¹²⁰. Bu koulun, vasilerin beraber hareket etmek durumunda olduğu hallerde geçerli olması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü, yetkilerin paylaşıldığı vesayette, zaten her bir vasi kendi yetkisi dahilinde olan i lemlerden sorumludur. Oysa ki birlikte vesayette, her vasi di erinin davranışından da sorumlu olmaktadır. Bu sebeple birlikte vesayette, her bir vasinin, vesayeti birlikte yürütmeye razı olması gerekmektedir¹²¹.

2. Olumsuz artlar

TMK'nın 418'nci maddesi olumsuz artlar, “vasili e engel olan sebepler” kenar başlığı altında dört bent halinde saymıştır. Bu konudaki asıl tartışıl mal olan

¹¹⁸ 2.HD. 08.01.2001 GünE.14649, K.3 (Kaçak, Nazif: Yeni tçtihatlarla Yeni TürkMedeni Kanunu, Ankara 2004, s.698).

¹¹⁹ Dural/Ögüz/Gümü, s.595; Göktürk, s.499; Köprülü/Kaneti, s.332; Gönensay, s.194; Velidedeo lu, s.507,508; Saymen/Elbir, s.532.

¹²⁰ 2. HD. 18.02.1982, “...Vasi olarak atanankimselerin birlikte vasi olmak hususunda rızaları olmalıdır...” (Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s. 1060, dn.:145); 2. HD 2.3.2006 GünE.17985, K.2658 (Corpus Mevzuat ve tçtihat Programı)

¹²¹ Saymen/Elbir, s.532; Velidedeo lu, s.508.

husus ise, bir kimse vasili e engel olan sebeplerden herhangi birinin varlığına rağmen vasi olarak atanmışsa, bu i lemin mutlak butlanla mı yoksa iptal yaptırımıyla mı sakat olacaktır. Ögretide bu tür i lemlerin iptal yaptırımına tabii olduğu görüşü ileri sürülmektedir. Bu görüşün gerekçesi de, mutlak butlan kabul edilecek olursa, kendisine vasi tayin atanacak olan küçük ya da kısıtlıların yeni vasi atanncaya kadar korunmadan yoksun kalacakları, böyle bir durumun da çözülmesi zor bazı sorunlar da beraberinde getireceğidir¹²².

3. Vasili e Engel Olan Sebepler

a. Kısıtlılık

Vasili e engel olan sebeplerin başında “kısıtlılık hali” gelir. EMK’nın konuyla ilgili olan 368’nci maddesinde “vesayet altında olanların” vasilik yapamayacağı hükme bağlanmıştır. Oysa, aynı konu 4721 sayılı TMK’nın 418’nci maddesinde “vesayet altında bulunanlar” deyimini yerine “kısıtlanmış kişiler” deyimini getirilerek hükme bağlanmıştır. Nitekim, EMK yürürlükteyken, bu konuyla ilgili kabul gören görüşe göre, sadece vesayet altındaki kişi kısıtlanmış olarak kabul edilmekteydi. Ancak, kısıtlanarak velayet altına konan kişiler de, vesayet altına alınan kişilerle aynı nedenlere dayanarak bir başkasına vasi olamazlar. Bu noktada şöyle bir ayırma gidilebilir; zaten kendi işlerini göremediği için vesayet altına konulmuş olan kimse, bir başkasını koruyup, işlerini göremez. Ancak, kısıtlı olmasa dahi kendisine kayyım atanan kişi, kayyım atanmasının dayandığı sebebe göre, erginlik ve yeterlilik şartlarını tasidiği ölçüde vasi olarak atanabilir. Oysa ki,

¹²² O uzman/Dural, s.460; Öztan, s.774; Akıntürk, s.505; Dural/Ögüz/Gümü, s.600.

kendisine yasal dan man atanan killer yeterlilik artin ço u zaman yerine getiremeyeceklerinden, vasi olarak atanmalar söz konusu olamaz. Bu kapsama, kısıtlanarak velayet altına konanlar da dahildir¹²³.

b. Kamu Hizmetinden Yasaklanmak ve Haysiyetsizce Hayat Sürmek

TCK'nın 31 ile 33'ncü maddelerinde belirtilen cezaya mahkum olduklarından dolayı kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar ile haysiyetsizce hayat sürenler vasi olarak atanamazlar¹²⁴. Haysiyetsizce hayat sürme kavramına örnek olarak hırsızlık, dolandırıcılık ya da beyaz kadın ticareti yapmak verilebilir. Örne in, beyaz kadın ticareti yapan birine küçük bir kız çocu unun vasili ini vermek düşünülemez¹²⁵.

c. Vasi Olarak Atanması Düşünülen Ki i ile Vesayet Altına Ahnacak Olan Ki inin Menfaatlerinin Çatışması veya Bu tki Kisi Arasında Dü manlık Olması

Bu sebebin bir ki inin vasi olarak atanmasına engel olabilmesi için, aradaki menfaat çatı masının önemli ve sürekli olması gerekir¹²⁶. Mesela, vasi olarak atanacak olan ki i ile kısıtlı arasında bir miras meselesinin ya da büyük bir borç lili kisinin olması gerekir. E er aradaki menfaat çatı ması geçici nitelikte ise bu durumda ki i vasi olarak atanabilir, ancak sadece menfaat çatı masına sebep olan

¹²³ Dural/Ögüz/Gümü, s.598; Oguzman/Dural, s.462; Taşkın, Feyzullah; Vesayet Organlarının Görev ve Sorumlulukları, Yayınlanmamış Tez, Ankara 2002, s. 15; Saymen/Elbir, s.534; Uslu, s.233.

¹²⁴ YHGK. 20.11.1991 GünE. 1991/2 503, K.1991/594 (Özmen, s.302).

¹²⁵ Dural/Ögüz/Gümü, s.599; O uzman/Dural, s.463; Gönensay, s.202; Öztan, s. 774; Akıntürk, s. 505.

¹²⁶ Zevkliler/ Acabey/Gökyayla, s. 1055.

konu için kısıtly bir de kayyım atanabilir¹²⁷. Düsmanl a örnek olarak kan davası verilebilir.

Konuyla ilgili örnek Yargıtay kararında, “Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle satışına izin istenilen tasınmazda vasi de hissedar olup, mahcur ile aralarında menfaat çatı ması bulunması nedeniyle mahcuru bir kayyımın temsil etmesinin gerekli bulunmasına göre, sonucu itibariyle do ru olan hükmün onanmasına...”¹²⁸ denilmektedir.

d. İlgili Vesayet Daireleri Hakimlerinden Olmak

Kısıtlanan ki inin yerle im yeri sulh ve asliye mahkemeleri hakimleri vasi olarak atanamazlar. Bu olumsuz artın konmasinn nedeni ise, vasinin denetlenmesini mümkünkalmaktır¹²⁹.

Konuyla ilgili örnek Yargıtay kararında, “Alakadar vesayet dairesi hakimlerinin vasi olamayacaklar Medeni Kanununun 368’nci maddesinin dördüncü fıkrası iktizasında bulunmasına ra men vasi olarak atanan, vesayet dairesi Hakimi Ali Rıza aleyhine davann kabulü yolsuz bulundu undan hükmün bozulmasına...”, denilmektedir¹³⁰.

¹²⁷ O uzman/Dural, s. 463; Öztan, s. 775; Taşkın, s.17.

¹²⁸ 2. HD. 06.11.200 GünE.11569, K.13550 (Kaçak, s. 701).

¹²⁹ Saymen/Elbir, s. 535; Gönensay, s.203;Öztan, s. 775; Özmen, s.288.

¹³⁰ 2. HD. 8.6.1951 GünE.5527, K.4564 (Özmen, s.302).

B. Vasi Atamasında Dikkate Alınması Gereken Hususlar

1. Vesayet Altına Konulacak Kişi ile Ana ve Babanın İsteği

TMK'nın 415'nci maddesinde hükme bağlandığı gibi, "Haklı sebepler engel olmadıkça, vasili e, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır". Hakim vasi atarken çocuğun ya da anne babasının isteğini göz önünde bulundurmak zorundadır. Eğer, hakim bu yöndeki istekleri dinlemeden önce karar verirse, karara karşı itiraz hakkı doğar. Ayrıca belirtmek gerekir ki, anne babaya tanınmış olan istemde bulunma hakkının velayet hakkı ile bir ilgisi yoktur¹³¹. Sadece anne baba olmaları ile ilgili olduğu için, velayet hakkı kendilerinden alınmış olsa bile hakim vasi atamasında anne babanın isteğini göz önüne almak durumundadır. İstek bildirme hakkı sadece anne babaya ait olan bir haktır, diğer hısımların böyle bir hakkı yoktur. Ana babanın isteği ile kendisine vasi atanacak olan kişinin isteği çatıyorsa, kendisine vasi atanacak olan kişinin isteği öncelik tasir¹³². Hakim istenilen kişinin vasi olarak atanmasının iyi sonuçlar doğurmayacağına inanırsa başka birisini vasi olarak atayabilir. Bu durumda vesayet makamı, kararında istenilen kişinin atanmamasının gerekçelerini bildirmek zorundadır. Buna karşılık, ve ayrıca, vasi adaylarının her birinin vasilik için elverişli uygunluk içinde oldukları durumlarda, vesayet makamı, kendisine vasi atanacak kişi veya anne babasının istediği adayları atamakla yükümlüdür¹³³.

¹³¹ Oğuzman/Dural, s.466.

¹³² Öztan, s.775; Oğuzman/Dural, s.466; Dogan, Murat/ Taşkın, Feyzullah; Vesayet Örgütünün İşleyişi, Aksayan Yönleri, Değerlik ve Çözüm Önerileri, HPD, S. 09, 2006, s. 123.

¹³³ Dural/Öğüz/Gümüş, s.606; Oğuzman/Dural, s.466,467; Tekinay, s.632; Feyzolu, s.650; Akıntürk, s.505.

2. Eşinin ve Yakın Hısımların Önceliği

TMK 414'ncü maddesine göre "Haklı sebepler engel olmadıkça, vesayet makamı, vesayet altına alınacak kişinin öncelikle eşi veya yakın hısımlarından birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla bu göreve atar. Bu atamada yerleşim yerlerinin yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur." Kanun koyucu, madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, hısımlar arasında anne ya da baba tarafından olmasının önemsememesi gibi kadın veya erkek olmasının da önemsememesidir¹³⁴. Ayrıca vasi atanmaya engel bir sebebi olmayan hısımların derecesi de önem tasimamaktadır. Yani hakim, vasi atanmaya ehil olan birden çok hısım varsa bunlardan derece olarak en yakın olanı atamak zorunda değildir. İlgili madde hükmünden de anlaşılacağı üzere hakim, aradaki ilişkiye ve yerleşim yerlerinin yakınlığına bakarak karar verecektir. Bu noktada hakim, hangi hısım görevini daha iyi yerine getirecek ve vesayet altındaki kişiye özen gösterip çıkarlarını koruyacaksa o hısım vasi olarak atar. Eğer bu durumda olan ve diğer bütün artlar da aynı olan birden fazla hısım varsa hakim bu durumda, yerleşim yeri kısıtıyla en yakın olan hısım vasi olarak atayabilir¹³⁵.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise ana ya da babanın vasi olarak atanmasıdır. TMK'nın 414'ncü maddesinin açık ifadesine bakacak olursak, anne ya da babanın vasi olarak atanmasına engel bir durum yoktur¹³⁶. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, anne ya da babanın velayet haklarının ne tür bir sebeple sona ermiş olmasıdır. Eğer anne ya da baba velayeti gereği gibi yerine getiremiyorsa veya

¹³⁴ Özüür, s.695; Şener, s.77; Köprülü/Kaneti, s.333; Velidedeoğlu, s.508; Ouzman/Dural, s. 464; Öztan, s.776; Akıntürk, s.506.

¹³⁵ Ouzman/Dural, s.464,465; Öztan, s.777.

¹³⁶ Ouzman/Dural, s.465.

kısıtlanmı larsa ya da velayet hakları n kötüye kullanmı larsa ya da bo anma veya ayr lk gibi bir durum karşısında velayet hakkın her iki tarafın da kullanmasın uygun görmüyorsa, hakim hakl sebebin var oldu unu ileri sürerek anne ya da babayı vasi olarak atamaz. TMK'nın 349'ncü maddesine göre ise, velayete sahip anne ya da babanın yeniden evlenmesi karşısında hakim, duruma göre velayeti kaldırmayabilece i gibi, çocu un menfaati gerektiriyorsa velayet sahibini de i tirilebilir ya da velayet kaldırılarak çocu a bir vasi de atanabilir. Re it olan çocuk için ise, ortada velayetin kaldırılması gibi bir sorun olmadığı için, vesayet altına konması gerekti i takdirde, di er artlar da tasımlar artıyla anne ya da babanın vasi olarak atanmasına bir engel yoktur¹³⁷.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacığı üzere, hısımların ve e in önceli i, onlara mutlak bir talep hakkı vermemekte, sadece hakimın takdir hakkın kullanırken göz önünde tutacağı bir öncelik olarak de erlendirilmektedir. E er hakim bu önceli i hakl bir sebep olmaksızın göz önünde tutmazsa, hısımların ve e in atamaya itiraz hakları oldu u gibi, hakim bu önceli in uygulanması için vasili e engel halleri bulunmayan hısımların ve e in talebini beklemeksizin resen hareket edebilir¹³⁸.

CVasili i Kabul Yükümlülüğü

TMK'nın 416'ncı maddesinde de belirtildi i üzere, vesayet altına alınan ki i ile aynı yerle im yerinde oturanlardan biri, vasi olarak atanırsa, bu görevi kabul etmek zorundadır. Bu zorunluluk “vesayet” kurumunun, “kamu görevi” niteli inde

¹³⁷ Ö uzman/Dural, s.465; Öztan, s. 777; Dural/Ögüz/Gümü, s.604.

¹³⁸ Gnensay, s.196; Köprülü/Kaneti, s.333; Saymen/Elbir, s.536; Ö uzman/Dural, s. 465, 466.

olmasından kaynaklanmaktadır. Oysa aile meclisi tarafından vasili e atamanın böyle bir kamusal niteli i bulunmadığından görevi kabul zorunlulu u söz konusu değildir(TMK m. 416/II). Ö retide, bizim de katıldığımız, O uzman ve Dural'ın görüşüne göre, vasili e atanan ki inin bu görevi kabul yükümlüğünün olmaması gerekti ini ileri sürülmektedir. Nitekim, atanan ki i vasilik yapmayı istemedi i halde, itiraz sebeplerinden biri bulunmadığı için, bu görevi yapmaya zorlanıyor ise, bu ki i görevini gere i gibi yapmayabilece i gibi belki de hiç yapmayacaktır. Böyle bir durumda da vesayetten beklenen amaç gerçekleştirilemeyecektir. Bu sebepten dolayı hakim, vesayet görevini istemeyen ki iyi, zorunlu olmadığı sürece vasili e zorlamamalıdır¹³⁹.

Vasili i kabul yükümlülüğü önceki Medeni Kanunumuzun 366'ncı maddesinde düzenlenmiş olup, burada kabul yükümlülüğü sadece erkeklere verilmiştir¹⁴⁰. Bu durum “aile hukukunda kadın erkek e itli i”ne aykır lk tekil etmekteydi. O günlerde, O uzman ve Dural, eserlerinde, kanunun bu düzenlenme biçiminin “Kadınlara Karsi Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Anlaşması”na aykır lk tekil etti ini söz konusu anlaşmanın ilgili maddesini de belirterek ifade etmişlerdir¹⁴¹. Bu e itsizlik ve aykır lk yeni Medeni Kanundaki düzenlemelerle son bulmuştur.

¹³⁹ O uzman/Dural, s. 468, dn. 1515.

¹⁴⁰ Uslu, s.245.

¹⁴¹ O uzman/Dural, s. 467, dn. 1509.

Kanun koyucunun yeni düzenlemelerinden de anlasilacagi üzere, vasilik kabul yükümlülüğü olanlar, kısıtlı ile aynı yerleşim yerinde ikamet etmeseler dahi hısımlar ile aynı yerleşim yerinde ikamet eden diğer kişilerdir¹⁴².

D. Vasilikten Kaçınma Sebepleri

Yukarıda da ifade edildiği gibi, kanun koyucu, vasilik görevinin kabulünü bir zorunluluk olarak düzenlemiştir. Ancak kanun koyucu bazı kişilerin, taşıdığı özelliklerinden dolayı vasilik görevini gerektiği gibi yerine getiremeyeceğini düşünerek, TMK’da “Vasilikten Kaçınma Sebepleri” başlığı altında 417’nci maddeyi düzenlemiştir ve vasilikten kaçınma sebeplerini bu maddede tahdidi olarak saymıştır. Bu düzenlemeye göre aşağıda özellikleri sayılan kişiler vasilik görevini kabul etmeyebilirler:

- Altını yasadoldurmuş olanlar,
- Bedensel özürleri veya sürekli hastalıklar sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar,
- Dörtten çok çocuğun velisi olanlar,
- Üzerinde vasilik görevi olanlar,
- Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi ve Bakanlar Kurulu üyeleri, hakimlik ve savcılık mesleği mensupları.

¹⁴² Dural/ Ögüz/ Gümüüş, s.600; Yetik, s.253; Akıntürk, s. 506; Öztan s. 778.

Ayn konuyu düzenleyen EMK'nın 367'nci maddesine göre, Yargıtay ba kan ve üyeleri hariç olmak üzere, hakimlik ve savcılık mesle i mensuplar ile cumhurba kanının vasilikten kaçınma hakları yoktur¹⁴³.

Sayılan tüm bu vasilikten kaçınma sebeplerini, hakim kendili inden göz önüne almak zorunda değildir. Vasilikten kaçınma sebeplerinden birine sahip olan kişi, vasi olarak atanması söz konusu oldu unda durumunu vesayet makamına yazılı veya sözlü olarak bildirmek zorundadır. Aksi halde hakim vasi atamasını yaptıktan sonra böyle bir durumun varlığını öğrenirse, kendili inden bir i lemde bulunamaz¹⁴⁴. Ancak, kendisine bu yönde bir tavsiye olursa de erlendirebilir.

E. Vasi Atanmasında Usul

TMK'nın 419'ncü maddesinin ilk cümlesi "Vesayet makamı, gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür" hükmünü içermektedir. Buradaki 'gecikmeksizin' tabirinden anlasılması gereken, küçükler için onların velayet altında olmadıklarının öğrenildi i andır. Kısıtlılar içinse kısıtlama kararının kesinleşmesinin hemen sonrasındır¹⁴⁵. Bu hüküm önceki Medeni Kanunumuzda da aynı şekilde düzenlenmiştir¹⁴⁶. Kanun koyucunun buradaki amacı, vesayet altına alınacak olan kişinin korunmasını en kısa zamanda başlatmaktır. Bu amaç doğrultusunda, vesayet makamı gerekirse TMK'nın 420'nci maddesinin kapsamındaki geçici tedbirlere de başvurabilir.

¹⁴³ Gönenç, s. 200,201; Feyzioglu, s. 250-257.

¹⁴⁴ Ouzman/Dural, s.469; Dural/Ögüz/Gümü, s.602.

¹⁴⁵ Dural/Ögüz/Gümü, s.606; Öztan, s. 780.

¹⁴⁶ Köprülü / Kaneti, s. 334; Göktürk, s.503; Ouzulu, s.357; Saymen/ Elbir, s.541; Tekinay, s. 634; Feyzioglu, s. 652; Ouzman/Dural, s. 469.

TMK m.420/II'ye göre, “Gerek duyuldu unda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama karar ergin olduktan sonra sonuç do urur”. Bu düzenlemelerle, “gecikmeksizin” terimiyle ne kastedildi i daha net anlasılabilir. Hükme göre, bir çocu un ki ili indeki herhangi bir zayıflık nedeniyle, ergin olduktan sonraki dönemlerde de korumasız kalmaması amacıyla, çocuk hakkında daha ergin olmadan önce, kısıtl lk karar alınabilir. Ancak do al olarak, alınan bu kısıtl lk kararın hüküm ve sonuçlar çocuk ergin olduktan sonra geçerli olacaktır. Böylelikle çocuk ergin olmadan önce velayet ili kisi sayesinde çocu a sa lanan koruma, araya çocu u korumasız bırakacak bir zaman dilimi girmeden, ergin olduktan sonra da vesayet ili kisi ile devam edecektir.

Vesayeti gerektirecek bir durumun varlığını hakim kendili inden öğrenebilece i gibi, ilgili ki i ve kurulu ların kendisine bildirmesiyle de ö renebilir. Hakime bu konuda kimlerin bilgi verme zorunlulu u oldu u TMK'nın 404'ncü maddesinde hükme ba landığı gibi, Velayet, Vesayet, Miras Hükümlerinin Uygulanmasına tli kin Tüzüğü’nün “Bildirim” kenar basıkl dokuzuncu maddesinde, bu ki iler ayrıntil olarak düzenlenmiştir¹⁴⁷. Velayet, Vesayet, Miras Hükümlerinin Uygulanmasına tli kin Tüzüğe göre, “Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre velayet ana ve babanın her ikisinden kaldır lrsa veya ana ve babanın birinden velayetin kaldırılması çocu un vesayet altına alınmasını gerektiriyorsa veya bo anma kararının verilmesinden sonra velayet kendisine verilen ana veya babanın ba kasıyla evlenmesi, ba ka bir yere gitmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması halinde veya velayetin kaldırılmasını gerektiren di er hallerde, hakim, velayetin kaldırılmasına karar verdi i takdirde hüküm kesinle tikten sonra vasi atanması için durumu

¹⁴⁷Özta n, s.782; O uzman/Dural, s. 470; Dural/Ögüz/Gümü ş, s.607.

çocu un yerle im yerindeki vesayet makamına bildirir. Ölüm haberini nüfus kütüğüne i leyen nüfus memuru da kütükte vesayet altına alınması gereken bir kimsenin bulundu unu görürse, durumu, ölenin aile kütüğü ile birlikte hemen yetkili vesayet makamına bildirir. Ölen ba ka bir yer nüfusuna kayıtl ise, ölümün vuku buldu u yer nüfus memuru, durumu ölenin kayıtl bulundu u nüfus idaresine bildirir. Bu bilgiyi alan nüfus memuru da yetkili vesayet makamına bildirimde bulunur. Görevlerini yaparlarken vesayeti gerektiren velayet altında bulunmayan küçük ile akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle i lerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da ba kalarnın güvenli ini tehlikeye sokan bir erginin varlığın ö grenen idari makamlar, noterler ve mahkemeler de bu durumu hemen yerle im yerinin bulundu u vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür (Velayet, Vesayet, Miras Hükümlerinin Uygulanmasına tli kin Tüzük, m.9)

TMK'nın 407'nci maddesine giren bir durum söz konusu oldu unda, kısıtlama karar alınması ve vasi atanmasına yönelik bildirim savcı yerine getirir¹⁴⁸.

TMK m.419/III'e göre, "Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır" demektedir. Konuyla ilgili örnek Yargıtay kararında, ergin olan evlat, kısıtlama sebebiyle vesayet de il velayet altına konmu tur ve bu durumda velayeti kazanan ana ve baba, ergin çocu un mallarını yönetirken hakimnin iznine ve onayına muhtaç olmadığından, aksi düşüncelerle olu turulan kararın bozulması gerekti i sonucuna ulaşılması tır¹⁴⁹.

¹⁴⁸ O uzman/Dural, s.470; Dural/Ögüz/Gümü ş, s.608.

¹⁴⁹ 2.HD. 22.9.1994 GünE.7063, K.8489 (Şener, s.81,52).

Atama kararının tebliği ve ilanının hükme bağlayan TMK'nın 421'nci maddesi, "Atama karar vasiye hemen tebliği olunur. Kısıtlamaya ve vasi atanmasına veya kısıtlanan velayet altında bırakılması şüphesiz buna ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan olunur." demektir. Söz konusu maddede atama kararının vasiye tebliği edilmesinden bahsedilmişi de, öğretide kendisine vasi atanan kişiye de tebliğin yapılması gerektiği bildirilmektedir. Böylelikle, vasi olarak atanan kişinin, atamaya itirazına ve itiraz sebeplerini ileri sürmesine ilişkin sürenin de başlamasının şüphesiz olacağı ifade edilmektedir¹⁵⁰.

Her ne kadar belirtilen kanun maddesinde "kısıtlamaya ve vasi atanmasına veya kısıtlanana velayet altında bırakılmasına ilişkin karar, kısıtlının hem nüfusa kayıtlı olduğu yerde hem de yerleşim yerinde ilan edilir" denilse de, söz konusu kişinin küçük olmasının sonuçlarının öğretide tartışılması konusu olduğu söylenebilir. Bir yaklaşıma göre küçüğün vesayet altına alındığını gösteren kararın ilanı zorunludur¹⁵¹. Bizim de katıldığımız diğer bir yaklaşıma göre, bu kararın ilan edilmesi gerekmemektedir. Çünkü kanunda, kararın kısıtlılık hükmü ile beraber ilanı istenmekte, tek başına vesayete ilişkin kararın ilanı istenmemektedir¹⁵².

F. Vasilikten Kaçınma ve İtiraz Hakkı

TMK m.422/I'e göre, vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak 10 gün içinde, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir. Burada, vasi olarak atanan kişi, kanunda yer alan kaçınma sebeplerinden birine veya birkaçına

¹⁵⁰ Oğuzman/Dural, s.474; Öztan, s. 785; Dural/Ögüz/Gümüş, s.613.

¹⁵¹ Oğuzman/Dural, s.474.

¹⁵² Gnensay, s.207; Tekinay, s. 635; Öztan, s. 785.

dayanabilir¹⁵³. Ayn zamanda TMK m.422/II hükmünde, “İlgili olan herkes, vasiinin atandığından itibaren başlayarak on gün içinde vasiinin kanuna aykır olduğunu ileri sürülebilir” denilmek suretiyle, ilgilinin kapsamı çok geniş tutulmuştur¹⁵⁴. Bu kapsam dahilinde, temyiz kudretine sahip olmaları ile kendisine vasi atanan kişi ile anne veya babası veya hısımlar gibi hısımlık ilişkisi olmayanki ilerde girebilir.

İtirazın konusu vasiinin ahsına yönelik olabileceği gibi, vesayetinin esasına ilişkin de olabilir. Mesela, vesayet altına alınan kişinin vesayet de il de velayet altına konması gerektiği, itiraz olarak ileri sürülebilir¹⁵⁵.

Vasilikten kaçınma ve itiraz, vasi atamasına karar veren sulh hukuk mahkemesine yapılır. Eğer ileri sürülen sebepler kabul edilirse sulh hakimi yeni bir vasi atar. İtiraz ile kaçınmanın kabulü kararlar temyiz edilemez. Yargıtay, sulh hukuk mahkemesinin kararna karşı yapılan temyiz dilekçelerinin geri çevrilmesine karar vermektedir¹⁵⁶.

Ayrıca, sulh hukuk mahkemesi itiraz veya kaçınma sebeplerini kabul etmezse, durumu bir raporla denetim ve kontrol makamı olan asliye hukuk mahkemesine bildirir. Yargıtay’a göre, “...vasi atanmasına karşı sulh hukuk mahkemesine yapılan itirazın kabul edilmemesi halinde durumun bir raporla asliye hukuk mahkemesine bildirilmesi, ilgili kanun maddesinin gereğidir”¹⁵⁷. Asliye hukuk

¹⁵³ 2.HD, 11.04.1996 GünE.3219, K.4017, www.hukukturk.com, 14.11.2206..

¹⁵⁴ Oğuzman/Dural, s.475; Özman, s.786.

¹⁵⁵ Oğuzman/Dural, s.475.

¹⁵⁶ İstisna vasi atanmasına ilişkin kararın esas hakkında olmayıp, vasilikten itiraz niteliindedir. Medeni Kanununun 372. maddesi (4721 sayılı TMK md. 422) gereğince vasiinin ileri sürdüğü itirazları (özürleri) inceleme görevi mahalli Asliye Hukuk Mahkemesine aittir. Öyle ise gereğince yapılmak üzere dosyanın geri çevrilmesine...”, 2. HD. 74.1987 GünE.9490, K. 10094 (Şener, s.86).

¹⁵⁷ YHGK, 25.12.1963 GünE.2/88, K.88, Özmen, s. 325.

mahkemesinin verece i karar kesindir¹⁵⁸ ve bu karar sulh hukuk mahkemesi tarafından vasiyetebli edilir.

Vasilikten kaçınma ve vasilie itiraz için öngörölmü olan 10 günlük süre hak düsürücü süredir ve bu sebeple sürenin bitiminden itibaren vasilikten kaçınma ve vasilie itiraz hakları n kullanmak mümkün de ildir¹⁵⁹.

G. Geçici Vasilik

TMK'nın 423'ncü maddesi, "Vasilie atanan kimse, vasilikten kaçınmı veya atanmasına itiraz edilmi olsa bile, yerine bir ba kası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.", demektedir. Böylelikle, kaçınma veya itiraz gibi bir durum söz konusu oldu unda, denetim makamının kararı n verece i tarihe kadarki süre içerisinde, kendisine vasi atanan kişinin korumadan yoksun kalması gibi olumsuz bir sonucun ortaya çıkması da engellenmi olmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki uygulamada, "geçici vasi" konumundaki kişinin sadece zorunlu i leri yapmakla yükümlü olacağı savunulmaktadır¹⁶⁰.

¹⁵⁸ "İtiraz üzerine vasiinin sıfatına karşı denetim makamınca verilen karar kesindir", 2. HD. 01.05.2003 gün E. 5106, K. 6397 (Özür, s. 798); yine aynı yönde 2.HD, 01.07.1996 Gün E.6295, K.7416(Özmen,s.326).

¹⁵⁹ Akıntürk, s. 509; Saymen/Elbir, s.544; Gönensay, s.208.

¹⁶⁰ Özür/Dural, s. 477; Dural/Ögüz/Gümüş, s.616, 617.

H. Vasilik Görevinin Verilmesi

TMK'nın "Görevin verilmesi" kenar ba lkl 425'nci maddesinde "Atama karar kesinle ince vesayet makamı vasinin göreve ba laması için gerekli i lemleri yapar" demektedir. Bu maddeye göre vasi olarak atanan ki i, atama kararının kesinle mesiyle birlikte artık, TMK m.423 ile gelen "geçici" sıfatından ve sinrlamadan kurtularak yasanın vasiye tanıdığı yetkileri tam olarak kullanmaya hak kazanır. Vasinin göreve ba laması için atama kararının kesinle mesi yeterlidir. TMK'nın 425'nci maddesinin, vasinin göreve ba layabilmesi için vesayet makamınca gerekli i lemlerin yapılması gere ini düşündüren lafzı yanltıcıdır. Aksi takdirde, vesayet makamı gerekli i lemleri zamanında yapmaz ise, bundan do an zararlardan sorumlu olurdu. Böyle bir sonuç ise, vesayet kurumunun hedefledi i koruma amacına ters düşerdi. Bu yüzden maddede geçen "gerekli i lemler" deyimini, göreve kesin olarak ba lama ekinde anlamak gerekir¹⁶¹.

I. Vasinin Görev Süresi

TMK'nın 456'ncı maddesine göre, " Vasi, kural olarak iki yıl için atanır. Vesayet makamı, bu süreyi her defasında iki er yıl uzatabilir. Dört yıl dolunca vasi, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir". Emredici nitelikli olan bu madde hükmüne göre, hakim, vasinin görev süresini ne daha az ne de daha fazla süreli belirleyemez. tki yıllık sürenin dolmasıyla vesayet makamı, vesayet altındaki ki inin menfaatlerini göz önüne alarak yapacağı de erlendirmenin neticesine göre vasinin görev süresini

¹⁶¹ O uzman/Dural, s. 478; Dural/Ö üz/Gümü , s.617.

iki yıl daha uzatabilir. Vesayet makamı uzatma karar n hem vasiye hem de vesayet altındaki ki iye bildirir. Vasinin görev süresinin uzatılmasına karar verilmeden önce, onay verip vermeyece inin sorulması uygun olacaktır. Ancak, vasinin uzatmaya onay vermemesi vesayet makamın ba lamaz E er, artlar gerektiriyorsa vesayet makamı uzatmaya karar verebilir¹⁶².

TMK m. 456'dan da anlasilacagi üzere, dört yılın dolmasıyla vasi herhangi bir sebep göstermeksizin vasilikten kaçınabilir.

L Vasinin Ücret Hakkı

TMK'nın 457'nci maddesi vasinin ücret hakkın düzenlemi tir. Maddeye göre, “Vasi, vesayet altındaki ki inin malvarlgından, olanak bulunmadığı hallerde Hazineden karsılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini isteyebilir. Ödenecek ücret, yönetimin gerektirdi i emek ve yönetilen malvarlıgının geliri göz önünde tutulmak suretiyle her hesap dönemi için vesayet makamı tarafından belirlenir”. Bu konuyla ilgili örnek Yargıtay kararında da, vasilik ücretinin vesayet makamı tarafından ne ekilde belirlenece i belirtilmi tir¹⁶³.

Vasinin görevi kar ılıgında ücret alabilmesi için, kendisinin bir talepte bulunması gerekir. E er böyle bir talep olmazsa, vesayet makamı kendili inden herhangi bir ücret verilmesine hükmetmez. Vasinin bu yöndeki talebi karsısında, vesayet makamının kararla tıracagi ücretin miktarının belirlenmesinde etkili olan

¹⁶² Dural/Ö üz/Gümü , s. 618.

¹⁶³ 2. HD. 24.04.2003 gün E. 4815, K. 5912 (Özu ur, s. 799)

unsurlardan biri vesayet altındaki kişinin malvarlığı, diğeri de vasiinin görevi için sarfettiği çabadır¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Ouzman/Dural, s.499; Dural/Özüz/Gümüş, s.619.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vesayetin Yürütülmesi

I. VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ

A. Vasinin Görevleri

Vasinin görevleri, TMK'nın 438-457'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu görevler, ilkindeki, devamı sırasındaki ve sonundaki görevler olmak üzere üç ayrı kısımda incelenebilir.

1. İnceleme Sırasındaki Görevleri

Bu başlık altında incelenecek olan görevler, vasinin ilk defa göreve başlarken yapacağı işlerdir. Vasi, vasilik süresinin sonunda görevine devam edecek olursa, tekrar bu işleri yapmasına gerek yoktur¹⁶⁵.

a. Defter Tutma

TMK m.438 vasiye ilk olarak, vesayet makamının görevlendireceği biriyle birlikte, vesayet altına konulan kişinin malvarlığına ilişkin defteri hazırlama yükümlülüğü vermiştir. Eğer vesayet altına alınacak kişinin malvarlığı yoksa, defter tutulmasına da gerek yoktur. Bu durumda vasi, durumu sulh hukuk mahkemesine

¹⁶⁵

bildirmekle yetinir¹⁶⁶. Ayrıca, vesayet altına alınacak kişi ayırt etme gücüne sahipse, imkan dahilinde, defter tutulurken hazır bulundurulur (TMK. md. 438/II).

Öğretide tartışılacak olan konu¹⁶⁷, vesayet altına alınan kişinin sonradan kazandığı malvarlığının defterinin tutulmasının zorunlu olup olmadığı hususundadır. Ancak bu konuda ağırlık kazanan görüş, TMK md. 454/II'de de belirtildiği gibi, defter tutulması yönündedir. Ancak eski vasi tuttuğu defter güvenilirliğini kaybetmişse veya defter bulunamıyorsa, bu gibi durumlarda tekrar defter tutulabilir¹⁶⁸.

Defter tutulmasının amacı ise, öncelikli olarak kısıtlanan kişinin malvarlığını tespit etmektir. Burada vasi kadar kısıtlı ve kısıtlının yakınlarının da çıkarı vardır. Ayrıca, malların yönetimini kontrolünde, vasinin TMK m.454'e göre sulh hukuk mahkemesine vereceği hesabında ve ileride gerekirse vasinin sorumlu tutulmasında, esas alınacaktır.

Defter tutulmasında kural, defterin resmi şekilde tutulmamasıdır. Bu durumda defter, vesayet daireleri, vesayet altındaki kişiler ve vasi için önem taşır. Üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Defterin resmi şekilde tutulması istisnai bir durumdur. Bunun için vasi ve sulh hukuk mahkemesinin teklifi ve asliye hukuk mahkemesinin de kararı gerekir. Eğer, asliye hukuk mahkemesi olumlu karar verirse, defterin tutulmasında, mirastaki resmi defter tutulmasına ilişkin hükümler uygulanır ve bu yüzden defter sulh hukuk mahkemesi tarafından tutulur (TMK. md. 438/III).

¹⁶⁶ O uzman/Dural, s.478; Akıntürk, s.529; Öztan, s.813.

¹⁶⁷ bkz. O uzman/Dural, s.479.

¹⁶⁸ Öztan, s.813; Dural/Ögüz/Gümüş, s.621; O uzman/Dural, s.479.

Resmi defter tutulmasının en önemli sonucu, alacaklılara karşı da hüküm ifade etmesidir. Alacağın süresi içerisinde deftere yazdırmayan kişiye karşı, vesayet altındaki kişi sorumlu değildir¹⁶⁹. Bu durum, örnekte bazı yazarlara göre, borcun sona erdiği anlamına gelmemektedir¹⁷⁰. Vesayet sona erdikten sonra, alacaklı alacağın takip edebilir¹⁷¹. Ancak, alacaklıın kusuru olmadan deftere yazdıramadığı veya bildirdiği halde deftere yazılmamış alacaklar için, eğer vesayet altındaki kişinin aktifi pasifinden fazla ise bir sorumluluk söz konusu olur¹⁷².

b. Değer Taahhüt Şeylerin Saklanması

TMK'nın 439'ncü maddesinde “ Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri, malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca yoksa, vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur” denmektedir. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, söz konusu değerlerden sadece, vasiinin malvarlığının yönetimi için gerekli olmayanlar saklanacaktır. Diğerleri ise, vaside kalacaktır. Bu durumda, vasiiden teminat alınıp alınmayacağına vesayet makamı kararverecektir¹⁷³.

Söz konusu maddede geçen kıymetli evrak deyimine hisse senetleri, tahviller, irat senetleri; değerli eşyalar için, altın, mücevher, antika; önemli belgelere de,

¹⁶⁹ Dural/Özgenç/Gümüş, s.622.

¹⁷⁰ Saymen/Elbir, s. 563; Velidedeoğlu, s. 520.

¹⁷¹ Egger, A.; Medeni Kanun Şerhi Aile Hukuku 3. Kısım Vesayet, C. II, Ankara 1955, Art. 398, N.32; Göktürk, s.517; Özoğlu, s.373.

¹⁷² Göktürk, s.516; Saymen/Elbir, s.563; Uslu, s.286.

¹⁷³ Feyzioğlu, s. 656; Özman/Dural, s. 479.

vasiyetnameler, tapu senetlerini örnek verebiliriz. Para ise madde kapsamına girecek nitelikte bir e ya olmayıp, para bakımından TMK m. 441 hükmü uygulanabilir¹⁷⁴.

c. Taşınır Malların Satımı

Tasinrların satılması TMK m.440'ta u ekilde hükme ba lanmıştır: “Vesayet altındaki ki inin menfaati gerektirirse de erli eylerin dı ndaki tasinrlar, vesayet makamının verece i talimat uyarınca, açık artırma ile satılır”.

Kanun, ayn maddenin birinci fıkrasında, satılacak malvarlgi unsurlar n “de erli eylerin dışındaki taşınrlar” diyerek belirlemiştir¹⁷⁵. Ancak, bu belirleme, de erli eyler dışındaki her şeyin satılabilece i anlamına gelmemektedir. Burada, esas olarak aranması gereken gart, vesayet altındaki ki inin menfaatlerinin gerektirdi i ölçü olmalıdır. E er tasınr maln satılmasın gerekli kılan ekonomik zorunluluklar var ise, az önce sözünü etti imiz menfaat ölçütü gerçeikle mi demektir. Bu zorunluluk, vesayet altındaki ki inin hastane masraflar veya e itim masraflarının kar ılanması için nakit para ekinde ortaya çıkabilece i gibi tasınr mal yararsız ve fazla masraflı ise de ortaya çıkar.

TMK m.440'a göre bir satısın gerçeikle ebilmesi için, öncelikle vasinin teklifi gerekir. Vasi satı konusunda tek basına karar vermeye yetkili de ildir. Vasi, teklifi yetkili sulh hukuk mahkemesine yapar. E er vesayet altındaki ki inin çıkar hemen satısı gerektiriyorsa mahkeme satı a karar verir. Sulh hukuk mahkemesi sadece satı a de il ayrıca satı n açık artırma ile mi yoksa pazarlıkla mı yapılması gerekti ine de

¹⁷⁴Özta n, s.815; O uzman/Dural, s.481; Dural/Ögüz/Gümü, s.623.

¹⁷⁵Do an/Taşkn, s.127.

karar verir. Burada da tabii ki vesayet altındaki kişinin menfaatine göre karar verilir. Satışta kural açık artırmadır (açık artırma ile satışa BK m.225 vd. hükümler uygulanır), ancak hakim özel durumların varlığını tespit ederse, örneğin malın bozulma ihtimali gibi, pazarlıkla satışa da karar verebilir¹⁷⁶. Satışın usulü açısından Türk Medeni Kanununun Velayet Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 25-27'nci maddelerinde belirtilen esaslar uygulanır¹⁷⁷.

TMK m.440/IV'e göre, satış için bir sınırlama getirilmemiştir. Vesayet altındaki kişi ve ailesi için özel devri olan şeyler, zorunluluk olmadıkça satılamayacaktır. Kanun koyucunun böyle bir sınırlama yapmasının nedeni, bu tür şeylerin manevi devrini göz önünde bulundurmasıdır. Bu tür şeyler mümkün olduğunca, bir zorunluluk olmadıkça satılmamalıdır. Örneğin, nesilden nesile geçen bir yüzük, koleksiyonlar ya da özel devri olan kütüphane.

d.Paravealacaklar

aa.Paralar Yatırma Zorunluluğu

TMK'nın 441'nci maddesine göre, “ Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere, vesayet makamı tarafından belirlenen milli bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir. Paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasi, faiz kaybını ödemekle yükümlüdür”. Her ne kadar TMK 441/I'de ‘vesayet

¹⁷⁶ Özman/Dural, s.482; Öztan, s.815; Dural/Öz/Gümü , s.625.

¹⁷⁷ Dural/Öz/Gümü , s.625.

makamı tarafından' ifadesi yer alsa da, TMK 441/II'ye bakıldığında, hükme ba lanmı olan görevin vasi tarafından yapılması gerekti i anlasılır.

Kanun koyucu burada, vesayet altındaki ki inin tüm parasının de il, sadece ola an ihtiyaçların karsılanması dı nda kalan parann vasi tarafından bankaya yatırılmasını veya hazinenin çıkardığı menkul kıymetlere dönü türülmesini hükme ba lamı tır. Vasi parayı vesayet makamı tarafından belirlenecek bir bankaya yatıracaktır. Ancak Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Tüzük'ün 18'inci maddesine göre, eski adı Emlak Kredi Bankası olan Emlak Bankası'na, bu bankanın ubesinin bulunmadığı yerlerde ise Ziraat Bankası'na yatırılması gerekmektedir¹⁷⁸.

Daha önce de belirtildi i gibi, vesayet altındaki ki inin ihtiyaçlarını kar ılayacak kadar olan parann yatırılmasına gerek yoktur. thtiyaçlar kar ılayacak kadar olan miktara ise, Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Tüzük'ün 17'inci maddesine göre sulh hukuk mahkemesi karar verir. Mahkeme bu miktar belirlerken, vesayet altındaki ki inin, bir aylık, e itim masraflar, sağlık giderleri, günlük ihtiyaçlar ve benzeri e yleri göz önünde bulundurmalıdır.

Vasi, vesayet altındaki ki inin ihtiyaçlar ç ıktıktan sonra geri kalan parasını en geç bir ay içerisinde, faiz karsilgında, yukarda sözü edilen yerlere yatırmalıdır. Aksi takdirde do acak zarar ödemekle yükümlüdür. Belirtmek gerekir ki, vasi, vesayet altındaki ki inin bir aylık ihtiyaçlarını karsilayacak kadar olan miktar yatırmayacaktır. Bir aydan daha uzun süreli bir ihtiyaç için vasinin elinde para

¹⁷⁸ Öztan, s.816, O uzman/Dural, s.482.

bulundurma yetkisi yoktur. Eğer, bulundurursa TMK m.441/II' ye göre sorumlu olur¹⁷⁹

Vasinin bu görevi, her ne kadar vasinin i e ba larken yapacağı görevler arasında yer alsada, aslında vasinin görevi süresince devam edecektir. Diğer bir ifadeyle, vasi, vesayet devam ederken vesayet altındaki kişinin iktisap ettiği her türlü parayı da faiz getirecek şekilde bankaya yatırmalı ya da hazine tarafından menkul kıymetlere çevirmelidir¹⁸⁰.

bb. Yatırımların Dönüştürülmesi

TMK'nın 442'nci maddesinde, “Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar, güvenli yatırımlara dönüştürülür. Dönüştürme işlemi uygun zamanda ve vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek yapılması gerekir” denmektedir. Bu madde ile vasiye, hem göreve başladığı sırada hem de göreve devam ettiği sürece güvenilir olmayan yatırımlar güvenli yatırımlara dönüştürme yükümlülüğü verilmektedir.

Dönüştürme işlemi, vesayet altındaki kişinin özel durumuna bakılarak yapılmalı ve korumamın gerekli olduğu yatırım alanlarında olmalıdır. Örneğin, aile ortaklığına ait hisseler, özel koruma sebebi var olmadıkça başka bir yatırım alanına dönüştürülemez¹⁸¹

¹⁷⁹ Ouzman/Dural, s.483, Dural/Özüz/Gümü, s.627, Öztan, s.817.

¹⁸⁰ Ouzman/Dural, s.483, Dural/Özüz/Gümü, s.626.

¹⁸¹ Dural/Özüz/Gümü, s.627.

Ayrıca, dönüştürme i leminin vesayet altındaki ki inin çıkarlarına uygun olan zamanda yapılması gerekir. Örne in, yakın zamanda yükselmesi beklenen bir hisse senedinin de eri düşükken çevrilmesi, dönüştürme i lemi için uygun zaman de ildir¹⁸².

e. Ticari ve Sınai İ letmeler

TMK'nın 443'ncü maddesinde hükme ba landığı üzere, e er vesayet altındaki ki inin malvarlığı arasında ticari, sınai veya benzer bir i letme varsa, vesayet makamı bu i letmenin devamı ya da tasfiyesi hakkında karar verir. Madde hükmünden de anlaşılagi üzere, karar verme yetkisi sadece sulh hukuk mahkemesine aittir. Mahkeme isterse vasinin görüşünü alabilir.

TMK m. 443'ün kapsamına, ticari veya sınai i letmelerin dışında, vesayet altına alınan ki inin sürekli gelir getiren mesleki faaliyetleri de girmektedir. Örne in, bir avukatın bürosu ya da bir doktorun muayenehanesi veya bir zirai i letme gibi. Verilen tüm bu örneklerde karar verme yetkisi sulh hukuk mahkemesindedir. Sulh hukuk mahkemesi karar n verirken, vesayet altındaki ki inin mali ve ki isel menfaatlerinin yanında kısıtlama kararının sebebi ve benzeri eyleri de göz önünde tutmalıdır. Örne in, israf nedeniyle kısıtlanan bir ki i iyi bir çiftçi ise, sulh hukuk mahkemesi, sahip oldu u çiftli in alkonulmasına karar verebilir.

¹⁸² O uzman/Dural, s.483,484; Dural/Ö üz/Gümü , s.628.

Mahkeme gerekirse kısmen tasfiyeye karar verebilece i gibi i letmenin konusunu dahi de i tirebilir¹⁸³. Vesayet makamı ayrıca, tasfiye ya da alkoymaya karar verdi inde, bunlarn nasıl yapılacağını da kararında belirtir¹⁸⁴.

Burada belirtilmesi gereken önemli hususlardan bir di eri, TMK m.443 ile TMK m.463/III'ün aynı eylerden bahsetmesi nedeniyle olu an sorundur. TMK m.463/III'te de ticari veya sınai bir i letmenin devralınmasından ya da tasfiyesinden söz edilmektedir; ve bu madde, TMK m.443'te oldu u gibi, sulh hukuk mahkemesinin karar verme yetkisinden bahsetmemekte, sulh hukuk mahkemesinin ve ayrıca asliye hukuk mahkemesinin de iznini aramaktadır. Bu kar ıklıkla ilgili hakim görü se göre, vasi göreve ba larken vesayet altındaki ki inin malvarlığında yer alan veya göreve devam ve ba lama sırasındaki kar ıksız olarak bir i letmeyi kazanmı sa, vesayet makamı, TMK m.443'e göre, tek basına karar verir. Bunun yanında, vesayet tedbirinin devamı sırasında, bir i letme tasfiye ediliyor veya acil elden çıkarılmaya çalışılıyorsa veya bir ivaz karşılığında kazan lyorsa, vesayet makamının ve denetim makamının izni TMK m.463/III'e göre arttır¹⁸⁵.

f. Tasinmazların Satılması

TMK'nın 444'ncü maddesine göre, "Tasinmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki ki inin menfaati gerekli kıldığı hallerde mümkündür. Satış, vesayet makamının bu i için görevlendirece i bir ki i tarafından vasi de hazır oldu u hallerde açık artırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının

¹⁸³ Dural/Ögüz/Gümü ş, s.628.

¹⁸⁴ Oguzman/Dural, s.484.

¹⁸⁵ Oguzman/Dural, s. 484,485; Dural/Ögüz/Gümü ş, s. 628,629.

onamasıyla tamam olur; onamaya ili kin kararın ihale gününden ba layarak on gün içerisinde verilmesi gerekir. Ancak denetim makamı, istisnai olarak özel durumlar, tasınmazın niteli ini veya de erinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satı a da kararverebilir”.

Bu düzenleme, vasinin görevi süresi içindeki tasınmazların satılmasında da geçerlidir. Sulh hukuk mahkemesi, vesayet altındaki ki inin tasınmazların satışına ancak vesayet altındaki ki inin menfaati gerektiriyorsa izin verebilir. Bu menfaat, vesayet altındaki ki inin borçlarının ba ka yolla ödenmesinin mümkün olmadığı halde veya tasınmazın onarılmasının ya da masraflarının vesayet altındaki ki inin di er mallarına oranla çok daha fazla olduğu hallerde söz konusu olur¹⁸⁶. Ayrıca belirtmek gerekir ki, mahkeme, vesayet altındaki ki inin ailesinin menfaatini, ancak vesayet altındaki ki inin menfaatine uygun olduğu zaman göz önünde bulundurabilir¹⁸⁷.

TMK m.444 hükümleri; vesayet altındaki ki inin sadece kendi mülkiyetinde olan ta inmazlar için de il, ayrıca müsterek mülkiyet ve i tirak halindeki mülkiyete tabi olan tasınmazlar için de geçerlidir. Bu açıdan bir de erlendirme yapıldığında, sulh hukuk mahkemesinin karar, sadece satımlarda de il, taksim için de aranacaktır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, taksim talebi e er müsterek maliklerden ya da i tirak halindeki maliklerden gelmesi ve aynen taksim yoluna gidilecekse, TMK m.444/I bu durumda uygulanmaz. Buna karşılık, satı yoluyla taksim yapılması söz konusu ise, TMK m.444/I ve II uygulama alanı bulur¹⁸⁸.

¹⁸⁶ Feyzioglu, s.658; Akıntürk, s.531; Gönensay, s.232; Köprülü/Kaneti, s.349; Velidedeo lu, s.521; O uzman/Dural,s.485; Dural/Ögüz/Gümü ş, s.629.

¹⁸⁷ Egger, Art.404, N.5; Oguzman/Dural, s.485.

¹⁸⁸ Egger, Art. 404, N. 3; Oguzman/Dural, s.485.

TMK m. 444'de de belirtildi i üzere, tasınmazların satımında kural açık artırma yoludur. Açık artırmanın ne ekilde yapılacağı, Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Tüzük'ün 20'nci maddesinde hükme ba lanmıştır¹⁸⁹. Açık artırma ile yapılan satı ta, mülkiyetin alıcıya geçebilmesi için, öncelikle ihalenin vesayet makamınca onaylanması arttır. Onaylama karar, ihalenin yapıldığı gün de dahil olmak üzere on gün içerisinde verilmelidir. Son olarak TMK m.444/III'te belirtildi i üzere, bazı özel durumların varlığı halinde, denetim makamı (asliye hukuk mahkemesi), ta nınmaz satı ının pazarlık usulüyle yapılmasına da karar verebilir¹⁹⁰. Oysa, de i iklikten önceki Medeni Kanunun 338'nci maddesi bu gibi durumlarda, sulh hukuk mahkemesine yetki vermekte ancak, kararın mutlaka asliye hukuk mahkemesi tarafından onaylanmasını aramaktaydı. Bu yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararna göre, "... vesayet altına alınann içinde bulundu u ko ulların gerekli kıldığı ve o nedenle de acele hareket edilmesi yararna olacak durumlarda, sulh hukuk mahkemesince, ta nınmaz malın aleni müzayedeye gidilmeksizin, pazarlıklı satışına karar verilemesine yasal bir engel yoktur. Ancak, sulh hukuk mahkemesinin, vesayet altına alınann tasınmaz malının pazarlık suretiyle satışına ilikin olarak aldığı kararın, asliye hukuk mahkemesince de erlendirilerek, onayı veya reddi yönüne gidilece i açık oldu una göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararna uyulmak gerekirken, öneki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme karar bozulmalıdır"¹⁹¹.

¹⁸⁹ Öztan, s.819.

¹⁹⁰ "Kısıtlı tasınmazların satışına karar vermek görevi vesayet makamına, ayrıca pazarlıkla satışa karar vermek görevi denetim makamına aittir.", 2.HD. 3.3.2003 günE. 1427, K. 2736 (Özü ur, s. 746); yine aynı yönde 2. HD. 20.9.2002 gün E. 9360, K. 10358 (Özü ur, s. 746)

¹⁹¹ HGK. 22.12.1993 GünE. 1993/2 824, K.870 (Yetik, s.308).

2. i e Devam Sırasındaki Görevleri

a. Vesayet Altındaki Kişinin Kişiliğine Özen Gösterme

Vasinin, görevine devam ederken vesayet altındaki kişinin ahsına özen göstermesi yükümlülüğü, kişinin re it olup olmamasına göre farklılıklar göstermektedir. Bu sebeple konuyu iki ayrı başlık altında incelemek daha yararlı olacaktır.

aa. Küçüklerde

TMK m.445'te "Vesayet altındaki kişi küçük ise, vasi onun bakım ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, vasi bu konuda ana ve babanın yetkilerine sahiptir" denmektedir. Maddeden anlaşılabileceği üzere vasinin iki ana görevi vardır; bunlar, küçüğün bakımı ve küçüğün eğitimidir. Vasi, küçüğün bedensel ve ruhsal sağlığı için ana babanın yapmakla yükümlü olduğu her şeyi yapma yetkisine sahiptir. Küçüğün iyi yetişmesi için yapılması gereken her şeyi yapmakla yükümlüdür. Ancak anne babadan farklı olarak, tüm bu yükümlülüklerin getirdiği masrafların karşılaması görevi vasiye verilemez¹⁹². Küçüğün bakım ve eğitime ilişkin masraflar, çocuğun ana ve babası hayatta ise TMK m.327 uyarınca onlardan karşılanır. Eğer ana babadan karşılanma imkanı yoksa, yine TMK'nın ilgili maddeleri uyarınca, küçüğün bakım ve

¹⁹²Ouzman/Dural, s.487; Ouzoğlu, s. 374; Göktürk, s. 518; Velidedeoğlu, s. 522; Gönensay, s. 235; Saymen/Elbir, s. 566

e itimi için küçü e ait malvarlgi de erlerine ba vurulabilir. Bu olana a da ba vurulamıyorsa, vesayet altındaki küçüğün bakım ve e itim masraflar için TMK m.364 ve devamı maddelerine göre, nafaka yükümlüsü olan akrabalarından talep edilir ve bu e kilde de kar ılanamayan masraflar devlet tarafından karsılanr¹⁹³.

Vasinin yukarda sayılan hallerden ayr olarak, tıpkı ana baba gibi bir takım hak ve yetkileri kullanması da söz konusudur. Örne in, kendisinden haksız yere alınan vesayet altındaki küçüğün geri verilmesine ili kin ilgili kanun hükmünden vasi de yararlanabilir. Her ne kadar vasi anne baba gibi yetkili kılınmı ise de küçü e ili kin önemli kararlar alırken, örne in dini terbiyesinin verilmesinde, vasinin ana babann görüsünü almasinn ba layıcilgi olmasa da uygun olacağı düşünölmektedir¹⁹⁴.

Kanun koyucu, küçüğü koruma amacına yönelik olarak, vasiye bir takım istisnalar getirmi tir. Getirilen bu istisnaların dışında ise, vasiye tam bir serbesti tanımı tır ve denetimi mümkün oldu unca asgari seviyede tutmu tur. Vasi, küçüğün ahsına ili kin belirli bazı durumların varlğında, vesayet makaminn iznini almak zorundadır. Örne in, küçükle ilgili çiraklık sözleşmesinin geçerli olabilmesi için vesayet makaminn izni arttır. Yine küçüğün e itimi veya bakımı için bir yere yerle tirilmesi söz konusu oldu unda, vesayet makamının izni gereklidir. Vasi üzerindeki denetim araçlarından bir di eri ve daha etkilisi ise, TMK m.461'dir. Bu

¹⁹³ O uzo lu, s. 375;Göktürk, s. 519; Dural/Ö üz/Gümü , s.632; Saymen/Elbir, s. 566.

¹⁹⁴ Feyzio lu, s. 659; Saymen/Elbir, s. 566; Uslu, s. 266; Velidedeo lu, s. 408; Öztan, s.820; Dural/Ö üz/Gümü , s.632.

maddeye göre, ilgili olan herkes, vasinin kararlarna karsi vesayet makamına ikayettebulunabilirler¹⁹⁵.

TMK'nın 446'ncı maddesi ise, vesayet altındaki küçüğün, koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanmasını düzenlemiştir. Bu maddeye göre, " Küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhal vesayet makamına bildirir. Bunun dışında usul ve yetkiyle ilgili konularda kısıt olsun veya olmasın erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümler uygulanır. Onaltı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz".

Aslında TMK'nın 432 ve devamındaki maddeler, kısıt olsun veya olmasın ergin olan kişilerin koruma amaçlı özgürlüklerinin kısıtlanmasını düzenlemiştir. Oysa, vesayet altındaki küçükler için aynı konuyu tekil eden düzenlemeyi başka bir maddede, TMK m.446'da düzenlemiştir. Bu düzenleme ile, vesayet altındaki küçüğün özgürlüğünün kısıtlanması için özellik taşıyan hususlar belirtildikten sonra, usul ve yetkiler bakımından her iki düzenleme için de uygulanacak kurallar 446/II'deki atıfla da anlaşılacağı üzere, TMK m.432 vd. hükümlerdir¹⁹⁶.

¹⁹⁵ Özman/Dural, s.488.

¹⁹⁶ Dural/Öz/Gümü, s.634.

bb. Kısıtlılarda

Vasinin, vesayet altındaki kısıtlyla karsi olan görevleri TMK'nın 447'nci maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddenin birinci fıkrasına göre, “Vasi, kısıtlyı korumak ve bütün kişisel i lemlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür”.

Vasinin kısıtlı ki iye karsi olan yükümlülüklerinin sınır, küçüğe karsi olan yükümlülüklerine oranla daha dar kapsamlıdır. Mesela, kısıtlı ki inin e itimi kural olarak vasinin görevleri arasında de ildir. Bunun nedeni, re it olan kısıtlı ki inin e itimini tamamlamı olmasından ileri gelebilir. Ancak yine de, e er mümkünse vasinin kısıtlınn e itimiyle ilgilenmesi gerekir. Bu açıdan TMK m.447 dar yorumlanmamalıdır. Örne in, kısıtlınn e itimi yarı kalmı ise ya da yeni bir e itime ba layacak kadar genç ise, bu durumun da vasinin görevleri arasına girece ini kabul etmek gerekir¹⁹⁷.

Vasinin gösterece i ihtimam, mesela kısıtlınn saglgına dikkat etme veya belirli yerlere gitmeyi yasaklama ekinde olabilece i gibi, kısıtlınn ahsi meselelerinin çözümü konusunda ona yardımcı olma ekinde de olabilir¹⁹⁸. Sonuçta, kısıtlanan ki inin kısıtlı lk sebebi, vasinin görevinin kapsamın belirler¹⁹⁹.

TMK'nın 447'nci maddesinin ikinci fıkrasında, “ Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde vasi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ili kin hükümlere göre kısıtlyı bir kuruma yerle tirebilir veya orada alkoyabilir ve durumu derhal vesayet makamına bildirir”, demektedir.

¹⁹⁷ O uzman/Dural, s.488; Öztan, s.822.

¹⁹⁸ Egger, Art. 413, N. 1 2; Tekinay, s.607; Öztan, s.822.

¹⁹⁹ Egger, Art. 406, N. 3; Göktürk, s. 519

Kural olarak vasi, kısıtlı ile ilgili işlemlerde bulunurken vesayet makamının iznini almak zorunda değildir. Ancak, kanunda aksine bir hüküm mevcutsa, o hüküm uygulanır. Mesela, kısıtlının evlat edinmesi veya evlat edinilmesi ya da miras kabul veya reddi gibi konularda vasi, sulh hukuk mahkemesinin karar ve asliye hukuk mahkemesinin de onayı gerekir.

Vasi, vesayet altındaki kişi iyi gerekli görürse, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümler uyarınca, bir kuruma yerleştirme yetkisine sahiptir. Mesela, kısıtlının sağlığı gereği sürekli gözetim altında bulunması gerekiyorsa, bir kuruma yerleştirilmelidir. Ancak vasi durumu hemen vesayet makamına bildirmelidir²⁰⁰.

b. Vesayet Altındaki Kişinin Temsil Edilmesi

aa. Genel Olarak Temsil Yetkisinin Kullanılması

TMK'nın 418'nci maddesi vasinin temsil görevini düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, “ Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişi iyi bütün hukuki işlemlerde temsil eder”. Vasi, kısıtlının yasal temsilcisi gibi hareket etme yetkisine sahiptir. Mali nitelikli veya ahsî nitelikli olan her türlü işlemde kısıtlyı temsil eder ve hatta gerektiğinde üçüncü kişilerle hukuki işlem yapabilir²⁰¹. Vasinin sahip olduğu bu yetki vasilik sıfatına bağlıdır ve vasilik görevinin sona ermesiyle sona erer²⁰².

²⁰⁰ Özman/Dural, s.488.

²⁰¹ Grossen, s. 76.

²⁰² Egger, Art. 407, N.1.

Vasi, vesayet altındaki ki iyi temsil ederken kural olarak tek basına hareket eder ve esas olarak sahip oldu u temsil yetkisini ba ka birine devredemez. Ancak, vasi, kendisinin temsil yetkisi çerçevesindeki belirli bir hukuksal i lemin yapılabilmesi için üçüncü bir ki iyi görevlendirebilir. Bu ki iler vasi tarafından verilen yetki ile vasi adına ve onun temsilcisi olarak hareket edebilece i gibi, vesayet altındaki ki i adına da hareket edebilirler²⁰³. Do al olarak vasi, üçüncü ki ilerini yaptığı tüm i lemlerden dolayı sorumlu olacaktır. Vasinin üçüncü ki ilere verdi i temsil yetkisi açısından TMK m.32 vd. hükümleri ile BK m.33/II, 34/III ve 37 kıyasenuygulamaalanbulur²⁰⁴.

Yukarda da belirtildi i üzere, her ne kadar vasi temsil yetkisini kullanırken tek basına hareket etse de, vasinin kullandığı bu temsil yetkisi, öncelikli olarak vesayet dairelerinin yetkilerine ili kin hükümlerle sınırlıdır. Ayrıca, TMK m.449’da sayılan yasak i lemlerle de sınırlandırma getirilmiştir. Son bir sınırlandırma da, mutlak anlamda ahsa sıkı sıkıya bağli hakların kullanılmasında ortaya çıkar²⁰⁵.

bb. Yasak işlemler

TMK’nın 449’ncü maddesi, “ Vesayet altındaki ki i adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağli larda bulunmak yasaktır” demektedir. Bu düzenleme ile vasinin temsil yetkisine bir sınırlandırma getirilmiştir. Vasi, sayılan tüm bu yasak

²⁰³ Egger, Art. 407, N.4; Öztan, s.824.

²⁰⁴ Dural/Ö üz/Gümü , s.638.

²⁰⁵ O uzman/Dural, s.489; Öztan, s.824; Dural/Ö üz/Gümü , s.636.

İlemleri ne tam ehliyetsiz ne de sınırlı ehliyetsiz vesayet altındaki kişi adına yapamaz²⁰⁶.

Kanun ilk olarak vesayet altındaki kişinin kefil olarak katılacağı kefalet sözleşmesini yasak işlem saymıştır. Ancak, vesayet altındaki kişi, kefalet sözleşmesini, kefalet alacaklı olması artıyla, karşılıksız kazandırma olarak tek başına dahi yapabilir. Eğer, kefalet sözleşmesi, kişi vesayet altına konmadan önce yapılmışsa, vesayet altına alınanın lehine olması artıyla, yenilenebilir²⁰⁷.

İkinci olarak, kanun koyucu, vesayet altındaki kişinin hayattayken hüküm doğuracak şekilde vakıf kurmasını da yasaklamış, ancak öldükten sonra hüküm doğuracak şekilde vakıf kurma istemini TMK m.449 kapsamına almamıştır²⁰⁸.

Son olarak, önemli bağlamalar, yasak işlemlerden sayılmıştır. Bir bağlamanın önemli olup olmadığı, vesayet altına alınan kişinin kazancın nasıl sağladığına ve malvarlığına bakılarak karar verilir. Örneğin, bir annenin, çocuğunun babasına yönelik nafaka alacağından vazgeçmesi önemli bir bağlamadır²⁰⁹.

TMK m.449 hükmüne uyulmadan yapılan hukuki işlemler geçerli değildir. Vesayet altındaki kişi fiil ehliyetini tamamen kazansa ve yapılan hukuki işlem onay verse bile işlem geçerli hale gelmez. İşlem ancak yeniden yapıldığı takdirde geçerlik kazanır²¹⁰.

²⁰⁶ Özman/Dural, s.489.

²⁰⁷ Egger, Art. 408, N. 4; Dural/Öz/Gümü, s.639; Gönensay, s. 239.

²⁰⁸ Egger, Art. 408, N. 9; Gönensay, s. 238; Dural/Öz/Gümü, s.639.

²⁰⁹ Egger, Art. 408, N. 6; Saymen/Elbir, s. 569; Gönensay, s. 238; Dural/Öz/Gümü, s.639.

²¹⁰ Dural/Öz/Gümü, s.640.

cc. Vesayet Altındaki Kişinin Görüşünün Ahnması

TMK m.450 uyarınca, “ Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde, onun görüşünü almakla yükümlüdür. Vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz”.

Kanun koyucunun ‘vesayet altındaki kişinin görüşü oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olması’ düzenlemesinin, ‘ayırt etme gücüne sahip olma’ kavramıyla örtüştüğü söylenmektedir. Madde gerekçesinde böyle bir düzenlemeye gidilmesine neden olarak, herhangi bir yaşın getirilmesinin isabetsizliğine bağlı olarak Çocuk Hakları Koruma Sözleşmesi m.12/I’ de öngörülen ölçüt gösterilmiştir.

Kanun ‘önemli işlerde’ vasinin karar vermeden önce, vesayet altındaki kişinin görüşünü almasını öngörmüş, hangi tür işlerin önemli olduğunu belirtmemiştir. Bu noktada vasinin bakış açısı önem kazanmaktadır. Önem taşıyan işler arasında vesayet altındaki kişinin işi üzerinde etki yaratacak karar ve işlemler girebileceği gibi, yüksek tutarları içeren işlemler de girebilir²¹¹.

Vesayet altındaki kişinin dinlenmesinin olanak dahilinde olup olmadığı, işlemin niteliğine, karar verilecekse bu kararın önceliğine, vesayet altındaki kişinin dinlenmesinin zorluuna ve daha benzer birçok sebebe bakılarak karar verilir. Dinleme olayı, karar verilmeden önce yapılır ve vasi, olayla ilgili belirtilmesi gereken her hususu vesayet altındaki kişiye açıklamakla yükümlüdür²¹².

²¹¹ Dural/Öz/Gümü , s.641; önemli nitelikteki işler için bkz. Egger, Art. 409, N. 5,6.

²¹² Dural/Öz/Gümü , s.641.

Vesayet altındaki kişinin onay verdiği işlem ve kararlardan da vasi sorumludur. Bir zarar söz konusu olduğu takdirde, vesayet altındaki kişinin onayı olsa dahi, sorumluluk vasiye aittir. Böyle bir durumda, vesayet altındaki kişinin rızası birindir sebep olabilir²¹³.

dd. Vesayet Altındaki Kişinin Yapabileceği İşler

aaa. Vasinin Rızası ile Yapılabilecek İşler

TMK'nın 451'nci maddesine göre, “ Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir. Yapılan işlem diğer tarafın belirlediği veya başvuru üzerine hakimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa, diğer taraf bununla bağl olmaktan kurtulur”.

TMK m. 451'den açıkça anlaşılabileceği üzere, vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı ise yani sınırlı ehliyetsiz ise, bu madde hükmünden faydalanabilir.

Hükümdeki ‘ayırt etme gücüne sahip’ ifadesinden, vesayet altındaki kişinin sınırlı ehliyetsiz olması gerektiği anlaşılabilmektedir. Sınırlı ehliyetsizlerin tek başına yapabileceği işlemlerden bahseden bir diğer madde de TMK m.16'dır. Bu iki maddeyi birlikte değerlendirilmemesi gerektiğinden, vesayet altındaki kişinin, kişiye sıkı sıkıya bağl hakların kullanımı ile karıksız kazandırmaların kabulü bakımından, vasinin iznini almasına ihtiyacı yoktur.

²¹³ Egger, Art. 409, N. 7; Dural/Ögüz/Gümü, s.641.

TMK m.450’de bahsedilen, vasinin verece i rza ile, vesayet altındaki kiinin yaptığı hukuksal i lemin geçerlilik kazanmasıdır. Borçlandrcı i lem için verilen izin kural olarak tasarruf i lemi için de verilmi sayılır²¹⁴.

TMK’nn 451’nci maddesinin son fıkrasına göre, vasi, karsi tarafın veya mahkemenin belirledi i zaman içerisinde yapılan i leme onay vermezse, i lem karsi taraf için de ba layıcı olmaktan kurtulur²¹⁵. Vasi, e er yapılan i leme onay vermezse, hukuksal i lemin yapıldığı andan beri askıda olan ehliyetlili e bağı kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olan askı durumunun sona ermesine neden olur ve hukuksal i lem yapıldığı tarihten itibaren batıl olur. Ancak, vesayet altındaki ki i, askı dönemi içerisinde tam ehliyetli hale gelirse, kendisinden hemen i leme icazet vermesi istenebilir²¹⁶.

Vesayet altındaki ki i, kendisini karsi tarafa, sınırlı ehliyetli oldu u halde, bilinçli bir e kilde tam ehliyetli olarak tantsa bile, karsi tarafın iyi niyeti korunmamaktadır. Bu durumda vasinin, i leme onay vermemesine bağı olarak butlan ileri sürmesi, hakkın kötüye kullanılması sayılmaz. Ancak vasi, yapılan hukuksal i leme, ö rendi i halde itiraz etmemi ve aradan uzun bir süre geçtikten sonra geçersizli ini ileri sürmü se, bu durumun hakkın kötüye kullanımı oldu u iddiaedilebilir²¹⁷.

bbb. Vasinin Onay Vermemesinin Sonuçlar

TMK’nn 452’nci maddesine göre, “Vasinin onamadığı i lemlerde taraflardan her biri verdi ini geri isteyebilir. Ancak, vesayet altındaki ki i, sadece kendi

²¹⁴Dural/ Ögüz/ Gümü ş, s.642.

²¹⁵ Egger, Art. 410, N. 21; Gönensay, s. 242.

²¹⁶Dural/ Ögüz/ Gümü ş, s.642.

²¹⁷Dural/ Ögüz/ Gümü ş, s.643.

menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginle me tutaryla ya da iyi niyetli olmaksızın elden çıkarmı oldu u miktarla sorumludur. Vesayet altındaki ki i, fiil ehliyetine sahip oldu u hususunda di er tarafı yanılmı ise, onun bu yüzden u radığı zarardan sorumlu olur”.

Vasinin izin vermemesinin neticesinde ortaya, geçmi e etkili olan kesin hükümsüzlük hali ortaya çıkmaktadır²¹⁸. Bu kesin hükümsüzlük hali de beraberinde batıl olan sözleşme meden do an edimlerin karşılıklı iadesini getirmektedir²¹⁹. TMK m.452/I vesayet altındaki sınırlı ehliyetsiz ki inin, sebepsiz zenginle meye bağli iade borcunu düzenlerken²²⁰, TMK m.452/II ise haksız fiil sorumlulu una dayal tazminat yükümlülüğünü düzenlemi tir²²¹. Bu ba lamda vesayet altındaki ki inin iade borcunun kapsamın TMK 452/I’de belirtildi i gibi, karşı taraftan aldığı edimden kendi menfaatine harcadığı veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginle me tutaryla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmı oldu u miktarolu turmaktadır.

TMK m. 452/II’ye göre, vesayet altındaki ki inin kendisini karşı tarafa bilinçli olarak veya bilinçli olmadan tam ehliyetliymi gibi göstermesi durumunda veya kar ı tarafı vasinin önceden vermi oldu u izin konusunda ya da vasinin onayına gerek olmadığı konusunda yanılırsa uygulanır. Karşı tarafın yanılması kasti olabilece i gibi ihmali de olabilir²²².

²¹⁸ Helvacı, Serap; Kişili in Korunması ve Vesayet Hukuku, Prof. Dr. Erdoğan Moro lu’na 65. Ya GünüArma nı, İstanbul 1999, s. 867.

²¹⁹ Egger, Art.411,N.2.

²²⁰ Egger, Art.411,N.3.

²²¹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.643.

²²² Göktürk, s. 524; Ouzo lu, s. 382; Dural/Ögüz/Gümüş, s. 644.

TMK m. 452 hükmüne göre, karsi tarafın yanltılmasından bir sorumlulu un do abilmesi için, ortada illiyet bagının da olması gerekir. Kar ı taraf vesayet altındaki ki inin ehliyetsizli ini biliyor ise illiyet bagi kesilir. Bunun yan sıra karsi tarafın vesayet altındaki ki inin ehliyetsizli ini bilebilecek durumda olması, fiilen bilme durumu yoksa illiyet bagını kesmez. Bu durumda, sadece tazminattan indirim söz konusu olabilir. E er vesayet altındaki ki inin ehliyetsizli i net olarak anlasilabiliyorsa, herhangi bir sorumluluk söz konusu olmaz²²³.

TMK m. 452/I için geçerli olan zamanasımı süresinin ne kadar oldu u konusunda farklı görü ler bulunmaktadır. Bir kısım yazara göre bu süre, on yıllık genel zamanasımı süresidir. Di er görü se göre, sebepsiz zenginle meye ili kin olan bir ve on yıllık zamana ımı süreleri uygulanır. Maddenin ikinci fıkrası için geçerli olan zamanasımı süresi ise, haksız fiil hükümlerine ili kin olan bir ve on yıllık sürelerdir²²⁴.

ee. Vesayet Altındaki Ki inin Bir Meslek veya Sanatı Yürütümü

TMK'nın 453'ncü maddesi, “Vesayet altındaki ki iye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmi ise, o ki i bununla ilgili her türlü ola an i lemleri yapmaya yetkilidir ve bu tür i lemlerden dolayı bütün malvarlğı ile sorumludur” demektedir.

Vesayet altındaki ki iye verilen izin açık olabilece i gibi zımni de olabilir. Verilen izin ile vesayet altındaki ki i, yetkilendirildi i i sahasıyla ilgili i lemler

²²³ Dural/ Ögüz/ Gümü ş, s.645.

²²⁴ Dural/ Ögüz/ Gümü ş, s. 645,646.

yaparken vasinin onayın almak zorunda de ildir. Vesayet altındaki ki i, yaptığı i lemlerden do an borçlardan dolayı tüm malvarlgiyla sorumludur²²⁵. Bu ba lamda, söz konusu i lemler açısından, vasinin temsil yetkisi ve sorumlulu u yoktur²²⁶.

Vesayet makamı, vesayet altındaki ki inin menfaatinin gerekli kıldığı hallerde, vermi oldu u izni geri alabilir, ancak bu i lem zamansız olmamalıdır²²⁷.

c. Vesayet Altındaki Ki inin Malvarlğının Yönetilmesi

aa. Malların Fiilen Yönetilmesi

TMK'nın 454'ncü ve 455'nci maddeleri vasinin, vesayet altındaki ki inin malvarlgiyla ilgili görevini düzenlemektedir. TMK md. 454/I'e göre, "Vasi, vesayet altındaki ki inin malvarlğın iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır"²²⁸. Vasinin burada gösterece i özen, objektif nitelikli olmalıdır. Di er bir anlatımla vasinin göstermek zorunda oldu u özen, makul bir vasinin ayn artlarda gösterece i özen gibi olmalıdır²²⁹. Öğretide kabul edilen bir di er görüğe göre ise, vasinin, yönetimi "iyi bir aile babası gibi" yapması esastır²³⁰.

TMK md. 454/II'ye göre de, "Vasi, yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirledi i tarihlerde ve her halde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür". Madde hükmünden de anlaşılacığı üzere vasi, vasilik görevine devam etti i sürece düzenli olarak hesap tutmalı ve yılda en az bir defa

²²⁵ Egger, Art.412, N.16.

²²⁶ Dural/Ögüz/Gümü, s.646

²²⁷ Egger, Art. 412, N. 10; Dural/Ögüz/Gümü, s. 647.

²²⁸ YHGK. 15.4.1964.günE. 4/173, K. 317 (Özmen, s. 623)

²²⁹ Dural/Ögüz/Gümü, s.648

²³⁰ Egger, Art. 412, N. 2; O uzman/Dural, s.495.

vesayet makamına, incelenmek üzere, rapor vermelidir. TMK 454/III ise, “ Vesayet altındaki ki i görüslerini olu turma ve açıklama yetene ine sahip ise, hesabın hakim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur”. Buradan çıkarılacak sonuca göre vesayet altındaki ki i, ancak, vasinin raporu vesayet makamına sunmasından sonra, raporla ilgili bilgi sahibi olacaktır²³¹. Vasi, hesap tutma ve tuttu u hesabı sulh hukuk mahkemesine sunma ödevlerini yerine getirmemesi, sorumlulu unu gerektirece i gibi görevden alınma sebebi de olabilir²³².

bb. Vasinin Serbest Malları

TMK'nın 455'nci maddesinde, vesayet altındaki ki inin serbest mallarının yönetimi düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, “ Vesayet altındaki ki i, kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasinin izniyle çal arak kazandığı malları serbestçe yönetir ve kullanır”. Burada vesayet altındaki ki inin tasarrufunda olan iki tür serbest mal vardır.

Bunlardan birincisi, vesayet altındaki ki inin tasarrufuna bırakılmış mallardır. Bu tür mallar vesayet altındaki ki iye de i ik nedenlerden dolayı bırakılmış olabilir. Mesela, üçüncü ki inin, vesayet altındaki ki inin tasarrufunda olması artıyla bağladığı mallar olabilece i gibi vasinin verdiği harçlık da olabilir. İkincisi de, vesayet altındaki ki inin, vasinin izin vermesi sonucu edindi i mallardır.

²³¹ Dural/Ö üz/Gümü , s. 649.

²³² O uzman/Dural, s.496.

Burada kural, vesayet altındaki kiinin bu mallar üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesidir. Ancak vasi, bazı durumlarda vesayet altındaki kiie serbest tasarrufuyla ilgili yasak getirebilir. Örnekin, vesayet altındaki kiie, kazancın ihtiyacı dışındaki eylemlere harcarsa ya da düşüncesizce harcaması sonucu borç altına girse, vasi vesayet altındaki kiinin kazancın serbestçe kullanmasını yasaklayabilir²³³.

B. Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri

1. İikayet ve itirazların incelemek

a. İikayet

TMK'nın 461'nci maddesinin ilk fıkrasına göre, “ Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kiie ve her ilgili, vasinin eylemlerine karşı vesayet makamına ikayette bulunabilir”.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, vesayetinin yürütümü ile ilgili olduğu sürece, vasinin yaptığı tüm eylemlere karşı ikayet yolu her zaman açıktır. Aynı şekilde vesayet makamının da, vasinin göreviyle ilgili eylemlerine karşı her zaman harekete geçebilme yetkisi vardır²³⁴.

TMK m. 461'de, ikayet yoluna gidebilecek olan kişiler ‘ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kiie ve her ilgili’ diye belirtilmiştir. Bu tanımlama, çok geni kapsamlı olmasından dolayı öğretide sınırlandırılmıştır. Öğretideki sınırlandırmaya göre, ikayetinin konusunun, vesayet altındaki kiinin menfaatini

²³³ Egger, Art. 414, N. 5; Özman/Dural, s.497.

²³⁴ Özman/Dural, s. 503; Dural/Ögüz/Gümü, s. 651.

korumaya yönelik olması gerekir. tlgililerden birinin kendi menfaatine dayanarak ikayette bulunabilmesi, kanunun kendisine bu yönde bir hak tandığı hallerde mümkün olur. Örne in, vesayet altındaki ki inin ailesinden biri, vasinin görevini gere i gibi yapmamasından dolayı zor duruma dü müsse, vasiyi ikayet edebilir²³⁵.

TMK'nn 461'nci madde hükmüne göre vesayet altındaki ki inin de vasiyi ikayet hakkı bulunmaktadır. Şikayet hakkı ki iye sıkı sıkıya bağl olan haklardandır. Bu ba lamda, vesayet altındaki sınırlı ehliyetsiz ki i bu hakkın vasinin iznine gerek olmadan kullanacaktır.

Şikayet için herhangi bir süre öngörülmemi tir. Vasinin görev süresi dolana kadar ikayette bulunulabilece i gibi, görev süresi biten vasi için de, vasinin sorumlulu una ili kin kurallara dayanılarak, ikayette bulunulabilir. Ancak ikayet edilse bile, yapılan i lem sonuçlar n do urdu u için, durum düzelmeyecekse, ikayetin de bir anlamı kalmayacaktır²³⁶. Örne in, vasi, vesayet altındaki ki iye ait bir tasınmazı onun menfaatine aykır oldu u halde satmı ve mülkiyetini devretmi se, mülkiyetin geri alınması mümkün olmadigından ikayetin de bir anlamı olmayacaktır. Bu gibi durumlarda sadece, vasinin sorumlulu una ili kin kurallara dayanabilir²³⁷.

Şikayetin yapılması herhangi bir ekle bağl de ildir. Yazıl veya sözlü yapılabilir²³⁸.

²³⁵ Egger, Art. 420, N. 14; O uzman/Dural, s. 503; Saymen/Elbir, s. 576.

²³⁶ Egger, Art. 420, N. 42; Köprülü/Kaneti, s. 359

²³⁷ O uzman/Dural, s.504.

²³⁸ Akıntürk, s. 541; O uzman/Dural, s. 504; Gönenşay, s. 256; Velidedeo lu, s. 527; Saymen/Elbir, s. 576; Feyzio lu, s. 666.

b. itiraz

TMK'nın 461'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre, “ Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir”²³⁹.

Öncelikle belirtmek gerekir ki itikayet, vasiinin i lemlerine karsi gidilen bir yol olmasına karsin; itiraz, vesayet makamının itikayet üzerine aldığı kararlara karsi gidilen bir yoldur. Burada yetkili olan yer denetim makamı, yani asliye hukuk mahkemesidir.

itikayet yoluna gitmeye hakkı olan kişiler, itiraz yoluna da gidebilir. Yalnız burada vasiinin de itiraz yoluna gidebileceğini belirtmek gerekir. Vasi, vesayet makamının hem kendisiyle ilgili olan kararlara karsi hem de vesayetinin yürütülmesiyle ilgili olan kararlara karşı denetim makamına itiraz edebilir²⁴⁰.

Şikayet yoluna gidebilmek için herhangi bir süre öngörülmemi olmasına rağmen, itiraz yolu için durum farklıdır. Kanunda itiraz yoluna başvurmak için on günlük süre öngörülmektedir. Bu on günlük süre, vesayet makamının kararının tebliğinden itibaren geçerlidir.

Denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin itiraz üzerine vereceği kararlara karşı temyiz yolu açıktır²⁴¹.

²³⁹ 2. HD. 26.05.2005 Gün E.5701, K.8247(Corpus Mevzuat ve Tetkikat Programı)

²⁴⁰ O uzman/Dural,s.504.

²⁴¹ Dural/Ögüz/Gümüş, s. 652; Köprülü/Kaneti, s. 359; 2. HD. 24.4.1984 gün E. 3646, K. 3788 (O uzman/Dural,s.504,dn.:1633)

2. tzin

a. Vesayet Makamından tzin Alınması Gereken Durumlar

TMK'nın 462'nci maddesinde vesayet makamından izin alınması gereken haller tek tek sayılmı tır. A agıda bu haller sırasıyla açıklanmaktadır:

aa. Ta ınmazların Alımı, Satımı, Rehnedilmesi ve Bunlar Üzerinde Ba ka Bir Ayni Hak Kurulması (TMK462, b.1)

Vesayet altındaki ki inin tasınmazın satmak veya onun adına bir ta ınmaz almak gibi i lemler için vesayet makamı olan sulh hukuk hakiminin iznini almak arttır²⁴². Ayrıca, sulh hukuk hakimi izin vermedi i sürece, vesayet altındaki ki inin tasınmazı üzerinde üçüncü bir ki i lehine ipotek veya irtifak gibi ayni hak kurulamaz²⁴³.

bb. Ola an Yönetim ve İ letme İhtiyaçları Dışında Kalan Ta ınmaz veya Di er Hak ve De erlerin Alımı, Satımı, Devri ve Rehnedilmesi (TMK 462, b.2)

Ola an yönetim i lerinin neler oldu una karar verebilmek için, genel hayat tecrübelerine bakmakta yarar vardır. Örne in, vesayet altındaki ki inin bakımı için ona ait bir ta ınmaz satmak ola an yönetim i dir ya da vesayet altındaki ki iye ait olan i yerindeki bozuk bir makinenin tamiri için yedek parça alınması ola an i letme

²⁴² 2. HD. 17.6.1999 gün E. 5078, K. 6917 (Özür, s. 767).

²⁴³ Tekinay, s.654, Dural/Ö z/Gümü , s.654; Gönensay, s. 258.

ihtiyacıdır. Buna karşılık, bozulmuş olan makinenin satılması veya yerine yenisinin alınması ancak vesayet makamının izniyle mümkündür²⁴⁴.

cc. Olağan Yönetim Sınırlarını Aşan Yapı İşleri (TMK 462, b.3)

Bu kapsam dahilinde, vesayet altındaki kişiye ait tasınmaza bina yapılması, binaya kat çıkılması veya çatının tamamen değiştirilmesine yönelik istisna sözleşmeleri girer²⁴⁵.

dd. Ödünç Verme ve Alma (TMK 462, b.4)

Burada hüküm altına alınmış olan ödünç sözleşmesi, Borçlar Kanununun 306 ve devamındaki maddelerde hükme alınan karz akdidir; ariyet akdini kapsamaz²⁴⁶. Vasinin, vesayet altındaki kişi hesabına bankaya para yatırması ya da vadesi dolmuş alacağın tahsil etmesi izne tabi değildir²⁴⁷.

ee. Kambiyo Taahhüdü Altına Girme (TM 462, b.5)

Vesayet altındaki kişiye ait bir borç yüzünden, vasinin poliçe veya çek imzalayabilmesi için vesayet makamından izin almasını gerektirir.

²⁴⁴ Tekinay, s.655.

²⁴⁵ Dural/Öz/Gümü , s.655.

²⁴⁶ Dural/Öz/Gümü , s.655.

²⁴⁷ Tekinay, s. 655; Gönensay, s. 259.

ff. Bir Yıl veya Daha Uzun Süreli Ürün ve Üç Yıl veya Daha Uzun Süreli Taşınmaz Kirası Sözleşmeleri Yapılması (TMK 462, b.6)

Kanun koyucu bu hüküm ile belirli süreli taşınmaz kirası ile ürün kirası sözleşmelerini düzenlemiştir, taşınmazlara ilişkin kira sözleşmeleri bu kapsama girmez. Yani, maddede geçen sürelerden daha az süreli olan taşınmaz kira sözleşmeleri için izne gerek yoktur. Örneğin, vesayet altındaki kişiye ait konutu bir yıllığına kiraya vermek için izne ihtiyaç duyulmayacaktır.

gg. Vesayet Altındaki Kişinin Bir Sanat veya Meslekle Uğraşması (TMK 462, b.7)

Daha önce TMK m.453 hükmünde de açıklandığı gibi, vesayet makamı tarafından, vesayet altındaki kişiye bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmişse, vesayet altındaki kişi, bununla ilgili her türlü olanakları yapmaya yetkilidir. Zaten önceden verilmiş bir izin olması nedeniyle daha sonra tekrar izin alınmasına gerek yoktur.

hh. Acele Hallerde Vasinin Geçici Önlemler Alma Yetkisi Saklı Kalmak Üzere, Dava Açma, Sulh Olma, Tahkim ve Konkordato Yapılması (TMK 462, b.8)

Maddenin bu hükmü ile acele işler saklı kalmak koşuluyla, vasinin dava yürütmesi, sulh olması, tahkim veya konkordato sözleşmesi yapması için öncelikle vesayet makamının iznini alması gerektiği düzenlenmiştir²⁴⁸.

²⁴⁸ “Diğer davalarda olduğu gibi vesayet altındaki kişinin davacı olduğu nafaka davasında da vasiden husumete izin karıştırmadan devam olunamaz”, 2.HD. 11.06.2001 gün E.7786, K. 9108

Öğretide, vasinin sözü geçen hallerde izin alması artı vesayet altındaki kiinin sadece davacı oldu u durumlarda mı, yoksa davalı oldu u durumlarda da mı geçerli oldu u hususunda farklı görüşler vardır. Dural/Öğüz/Gümüş'e göre vasinin her iki durumda da davayı yürütebilmek için izin alması arttır. Yargıtay'a göre ise, vesayet altındaki kiinin davalı olması durumunda vasinin davayı yürütmesi için vesayet makamından izin almasına gerek yoktur²⁴⁹. Bu konuda Kuru'ya göre de, vesayet altındaki kiinin hem davacı hem de davalı olması halinde, vasinin vesayet makamından izin alması gerekir²⁵⁰.

Davanın hukuk, ceza veya idari dava olmasının bir önemi yoktur. Açılması olan davaya fer'i müdahil olarak katılmak dahi vesayet makamının iznini gerektirir²⁵¹.

Madde hükmünde geçen acele haller, TMK m.461'in sekizinci bendinde belirtilen i ve i lemlerdir. Bu tür durumlarda vasinin, vesayet makamının iznine bağlı olmadan hareket edebilece i kabul edilmektedir. Örneğin, vesayet makamının izni beklenirken dava zamanasımına u rayacaksa izne gerek olmadan dava açılmaldır. Ancak, mutlaka dava açılmasından sonra vesayet makamından izin alınmalıdır²⁵².

(Özür, s.767); yine aynı yönde, 2.HD. 15.02.2000 günE. 1404, K. 1789 ; 2. HD. 04.02.1999 gün E. 198, K. 618 (Özür, s. 767); yine aynı yönde, 2. HD. 21.06.2004 günE. 7269, K.8098 (Corpus Mevzuat ve İhtihat Program!)

²⁴⁹Dural/Öğüz/Gümüş, s.656.

²⁵⁰Kuru, Baki; Medeni Usul Hukuku, Ankara 2000, 12. Bası, s. 277.

²⁵¹Dural/Öğüz/Gümüş, s.656.

²⁵²Gönensay, s. 261; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 656, 657.

ii. Mal Rejimi Sözle meleri, Mirasın Paylaştırılması ve Miras Payının Devri Sözle meleri Yapılması (TMK 462, b.9)

Vesayet altındaki küçük veya kısıtlı için yapılacak mal rejimi sözleşmesi için vasiinin vesayet makamından izin alması arttır. Aynı şekilde, mirasçılar arasındaki miras paylaşım sözleşmeleri ve miras payının devri sözleşmeleri de vesayet makamının izni ile yapılmalıdır²⁵³.

jj. Borç Ödemeden Aciz Beyanı (TMK 462/10)

Vesayet altındaki kişiye karşı bir icra takibinde bulunulursa, icra dairesi vasiyi mal beyanında bulunmaya davet eder. DK m.74 vd. maddeler gereğince vasi, vesayet altındaki kişinin borcu karşılayacak kadar mallı olmadığını beyan ederse bu 'borç ödemeden aciz beyanı' olur. İşte bu beyan için vasiinin, vesayet makamından izin alması gerekir²⁵⁴. Ancak öğretide bu görüşün yanlış olduğunu söyleyen görüşe göre, TMK m.462/10'da geçen 'borç ödemeden aciz beyanı' ifadesi, DK m.285'te hükme bağlanan 'konkordato talebinde bulunmak' olarak anlaşılmalıdır²⁵⁵.

kk. Vesayet Altındaki Kişi Hakkında Hayat Sigortası Yapılması (TMK 462, b.11)

Bu düzenleme her türlü hayat sigortaları için geçerlidir. Nitekim TTK'nın ilgili hükümlerine göre hayat sigortaları, can sigortalarının bir türüdür. Kazaya karşı sigortalar da can sigortalarının bir türüdür ve buradan çıkarılacak sonuçta göre, vasi,

²⁵³ Gönensay, s. 261; Dural/Ögüz/Gümü, s. 657.

²⁵⁴ Tekinay, s. 658; Öztan, s. 827; Özmen, s. 612; Gönensay, s. 262.

²⁵⁵ Dural/Ögüz/Gümü, s.657.

vesayet altındaki ki i hakkında yapacağı her türlü can sigortası için vesayet makamının iznini almak zorundadır²⁵⁶. Ayrıca belirtilmelidir ki, söz konusu bu düzenleme, vesayet altındaki ki inin prim borçlusu olan ki i, sigorta ettiren konumunda de ilse uygulama bulmaz²⁵⁷.

II. Ç iraklık Sözleşmesi Yapılması (TMK 462, b.12)

Bu düzenleme ile ilgili olarak ö retide iki farklı görüş vardır. Bunlardan ilkinde göre, teknik nitelikli ç iraklık sözleşmesi hizmet sözleşmesi niteli i tasimamaktadır²⁵⁸. Diğer görüşe göre ise, ç iraklık sözleşmesi Borçlar Kanununun ilgili maddelerinde düzenlenmi olan hizmet sözleşmesinin bir türüdür²⁵⁹. Sonuç olarak hangi nitelikte olursa olsun ç iraklık sözleşmesinin geçerlili i vesayet makamının iznine bağlıdır.

III. Vesayet Altındaki Ki inin Bir E itim, Bakım veya Sağlık Kurumuna Yerleştirilmesi(TMK462,b.13)

Vesayet altındaki ki iyi kimsesiz çocukların ya da yaşlıların korunması ve bakımını için kurulan yerlere yerle tirebilmek için öncelikle vesayet makamının iznine gerek vardır. Ö retide bu düzenlemenin uygulama kabiliyeti kalmadığını savunanlar da bulunmaktadır²⁶⁰. Tabii ki acele olan hallerde mesela vesayet altındaki ki inin

²⁵⁶ Tekinay, s. 658; Özmen, s. 612.

²⁵⁷ Gönensay, s. 262; Dural/Ö üz/Gümü , s. 658.

²⁵⁸ Dural/Ö üz/Gümü , s. 658.

²⁵⁹ Tekinay, s. 658; Özmen, s. 613.

²⁶⁰ Bkz. Dural/Ö üz/Gümü , s. 658.

acil ameliyata alınması gereken durumlarda hemen hastaneye yatırmak gibi vasi izin almadan gerekli tedbirleri almalıdır²⁶¹.

nn. Vesayet Altındaki Kiinin Yerleim Yerinin Değiştirilmesi (TMK462, b.14)

Bu konuya daha önce vesayet i lerinde yetki kısmında değinilmiştir. Daha önce de belirttiğimiz üzere, TMK m.412'ye göre, vesayet altındaki kiinin yerleim yerinin değiştirilmesi için vesayet makamının buna izin vermesi gerekir²⁶².

b. Denetim Makamından izin Alınması Gereken Haller

TMK'nın 463'üncü maddesi vesayet altındaki kiinin i lemlerden hangileri için vesayet makamının izninden sonra denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin de izninin gerekli olduğunu tek tek açıklamıştır.

aa. Vesayet Altındaki Kiinin Evlat Edinmesi veya Evlat Edinilmesi (TMK463, b.1)

Kanun koyucu vesayet altındaki kiinin evlat edinmesi ya da evlat edinilmesi hallerinde, denetim makamının iznini şart olarak göstermiştir. Nitekim, TMK m.308/III'de aynı şart “Vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir ” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁶¹Gönensay,s.263;Köpülü/Kaneti, s. 579.

²⁶² “Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kiinin yerleim yerini değiştiremez”, 2.HD. 29.12.1993 günE. 11163, K. 12739 (Özür, s. 768).

bb. Vesayet Altındaki Kişinin Vatandaşlığa Girmesi veya Çıkması (TMK 463, b.2)

Vesayet altındaki kişinin Vatandaşlık Kanununa göre vatandaşla alınması veya vatandaşlıktan çıkarılması vesayet dairelerinin iznine bağlıdır.

cc. Bir İşletmenin Devralınması veya Tasfiyesi, Kişisel Sorumluluğu Gerektiren Bir Ortaklığa Girilmesi veya Önemli Bir Sermaye ile Bir Şirkete Ortak Olunması (TMK463, b.3)

Vesayet altındaki kişinin sınırlı sorumlu olacağı bir şirkete önemli bir sermaye ile ortak olması veya kişisel sorumluluğu gerektirecek bir şirkete ortak olması veya devralması ya da vesayet altındaki kişiye ait bir şirketin tasfiye edilmesi ancak denetim makamının izniyle olur²⁶³. Ancak, vesayet altındaki kişinin herhangi bir şirketteki ortaklığını bırakması için izne ihtiyaç yoktur. Bu konuyla ilgili, örnekte zıttır görüşü savunanlar da bulunmaktadırlar²⁶⁴.

dd. Ömür Boyu Aylık veya Gelir Bağlama veya Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmeleri Yapılması (TMK463, b.4)

Söz konusu olan bu işlemler BK'nın 507 vd. ile 511 vd. maddelerinde hükme bağlanmıştır²⁶⁵. Burada vesayet altındaki kişinin, sözleşmenin hangi tarafı olduğunu

²⁶³ Gönensay, s. 265; Köprülü/Kaneti, s. 580.

²⁶⁴ Bkz. Dural/Öz/Gümü, s. 659.

²⁶⁵ Tekinay, s. 659; Dural/Öz/Gümü, s. 659.

bir önemi yoktur. Hangi taraf olursa olsun maddede hükme bağlanan sözleşmelerin yapılabilmesi için denetim makamının iznini alması arttır²⁶⁶.

ee. Mirasın Kabulü, Reddi veya Miras Sözleşmesi Yapılması (TMK 463, b.5)

Vesayet altındaki kişinin, mirasçı olduğu hallerde bırakılan mirası kabul etmesi veya reddetmesi ya da bir miras sözleşmesi yapması durumunda, vasiinin denetim makamından izin alması arttır.

ff. Küçüğün Ergin Kılınması (TMK 463, b.6)

Vesayet altındaki kişinin, TMK m.12'ye göre yargı kararıyla ergin kılınabilmesi için, denetim makamından izninin alınması gerekmektedir. Burada, denetim makamının izni yanında vasiinin rızası da aranacaktır.

gg. Vesayet Altındaki Kişi ile Vasi Arasında Sözleşme Yapılması (TMK 463, b.7)

Vesayet altındaki kişi ile vasisi arasında, vesayet görevi devam eden, herhangi bir sözleşme yapılması denetim makamının izniyle gerçekleşir. Ancak böyle bir durumda, vesayet altındaki kişinin menfaatinin korunabilmesi için, kendisine bir kayyım atanması gerekecektir²⁶⁷. Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahip ise, vasi karşısında haklarını tek başına ileri sürebilir. Bununla beraber

²⁶⁶ 2. HD. 17.01.1974 gün E. 187, K. 213 (Özür, s. 768).

²⁶⁷ Gönensay, s. 266; Köprülü/Kaneti, s. 580.

vesayet altındaki kişinin tam ehliyetsiz olduğu durumlarda, kendisine mutlaka kayyım atanması gerekecektir.

Denetim makamının, vasi ile vesayet altındaki kişinin sözleşme yapmasına izin verme ya da vermeme yönündeki kararına karşı temyiz yolu açıktır. Burada belirtilmesi gereken husus ise, TMK m.462 ve 463 arasındaki farklılıktır. Buna göre, TMK m.462'deki hükümler için vesayet makamının verdiği kararlara karşı, denetim makamına itiraz etme hakkı varken, TMK m.463'teki hükümler için denetim makamının verdiği kararlara karşı temyiz yoluna gitme hakkı vardır²⁶⁸.

c. İzin Verilmemesinin Sonuçları

TMK'nın 465'nci maddesine göre, “ Kanunen gerektiği halde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yaptığı işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin iznini almaksızın yaptığı işlem hükmündedir”. Demek oluyor ki, TMK m.451'e paralel olarak, vasinin denetim makamının iznini almadan yaptığı işlemler, denetim makamının vereceği izne kadar askıda ve hükümsüz olacaktır. Karşı tarafın ya da talebi sonucunda hakim belirleyeceği süre içerisinde, denetim makamı izin vermezse, işlem hükümsüz olacaktır. Devamında ise, yine TMK m.452'ye paralel olarak, denetim makamının izin vermemesi sonucunda taraflar verdikleri işlemleri geri isteyebilirler. Vasinin izinsiz olarak yaptığı işlemlerden dolayı vesayet altındaki kişi bir zarara uğramıyorsa, bu zarardan da vasi sorumludur²⁶⁹.

²⁶⁸ Dural/Öz/Gümü , s. 661.

²⁶⁹

3. Rapor ve Hesapların İncelenmesi

TMK m.464/I'e göre, " Vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde verece i rapor ve hesaplar inceler, gerekli gördüğü hallerde bunların tamamlanması veya düzeltilmesini ister". Vesayet makamı, en fazla bir yıl olarak belirleyece i sürelerde²⁷⁰, vasinin kendisine sunmu oldu u hesap ve raporlar inceler. Bu hesap ve raporlar vasinin vasilik görevini ne kadar yerine getirdi ini, vesayet altındaki ki inin ahsi ve mali durumunun ne oldu unu, vasinin görev süresinin uzatılıp uzatılmayacağını, vesayet tedbirinin daha hafif bir tedbire çevrilip çevrilemeyece ini ve vasilik ücretinin ne kadar olması gerekti ini belirlemede yardımcı olur. Ayrıca, vesayet makamı hesapların eklen ve kanunen do ru olarak tutulup tutulmadığını da inceler. Vesayet makamı, eksik oldu unu düşündüğü hususlarda vasiden sözlü veya yazılı bir açıklama isteyebilece i gibi, eksik olan hususların tamamlanması için vasiye uygun bir süre deverebilir²⁷¹.

TMK m. 464/II'ye göre ise, "Vesayet makamı rapor ve hesaplar kabul veya reddeder; gerekti inde vesayet altındaki ki inin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır". Vesayet makamının verece i kabul karar vasinin sorumlulu unu hiçbir ekilde ortadan kaldırmaz. Bununla beraber, hesap ve raporların incelenmesinde kusuru olan vesayet makamı da vasiyle birlikte sorumlu olur²⁷². Ayrıca, verilen kabul karar nn üçüncü ki ilere karşı bir etkisi yoktur. Örne in, vesayet altındaki ki iye borcu olan birinin bu borcu, vasi tarafından verilen hesapta bulunmasa dahi geçerlili ini koruyacaktır.

²⁷⁰ "Vasinin hesap verece i süreler belirlenmemişse vasi velayet ve vesayet tüzüğünün 21 ve devamı maddelerine uygun hesap vermek zorundadır", 2. HD. 11.05.1999 günE. 2617, K. 4992 (Özür, s. 867,868)

²⁷¹ Oguzman/Dural, s. 502; Akıntürk, s. 544; Özmen, s. 616; Dural/Ögüz/Gümüş, s. 662.

²⁷² Oguzman/Dural, s. 502; Dural/Ögüz/Gümüş, s. 663; Gönensay, s. 267

Vesayet makamı, sunulan hesap ve raporu reddetti i takdirde, vesayet altındaki ki inin menfaatine olan önlemler alabilir. Örne in, görev süresi dolmu ise, vasiyi görevden alabilir. Son olarak belirtilmesi gerekir ki, kabul veya red kararna kar ı denetim makamına itiraz edilebilir.

II. Vesayet Organlarının Sorumlulu u

A. Genel Olarak

Kanun koyucu vesayet organlar n, görevlerini yaparken, vesayet altındaki ki iye ve ba kalarna verme olduklar zararlardan dolayı sorumlu tutmu tur. Hatta kanun koyucu yaptığı düzenlemelerle, vesayet organlarından bazılarinn verdikleri zararın tamamından, bazılarinn ise verdikleri zararn ödenmeyen kısmından devleti sorumlu tutmu tur.

Söz konusu olan bu sorumluluk, niteli i itibariyle kanundan do an haksız fiil sorumlulu udur²⁷³.

B.ÖzenYükümlülü ü

TMK'nn 466'ncı maddesi özen yükümlülüğünü u ekilde ele almı tır, “Vesayet organlar ve vesayet i leriyle görevlendirilmi olan di er ki iler, bu görevlerini yerine getirirlerken iyi bir yönetimin gerektirdi i özeni göstermekle

²⁷³Tekinay, s.660; Akıntürk, s.546; Köprülü/Kaneti, s. 348; Saymen/Elbir, s. 581.

yükümlüdürler”. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, vesayetlinin yürütülmesiyle görevli bütün kişiler, yapacakları hukuksal işlemlerden dolayı vesayet altındaki kişiye herhangi bir zarar gelmemesi için, iyi bir yönetici gibi davranmak zorundadırlar. Özen yükümlülüğünü, bilerek ya da bilmeyerek, gereği gibi yerine getirmeyen kişi, bu yüzden vesayet altındaki kişiyi bir zarar vermişse, bu zarar gidermekle sorumludur²⁷⁴.

C. Sorumluluğun Şartları

1. TMK m.467’ye Göre Olan Sorumluluğun Şartları

TMK’nın 467’nci maddesine göre, “Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışlarıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur. Kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da aynı hüküm uygulanır”. Ayrıca incelenen TMK m.468’de de belirtildiği üzere, bu başlık altında incelenecek olan şartlar devletin sorumluluğu açısından da geçerlidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu madde tüm vesayet organlarının kapsadığı için, açıklamalarda bulunurken sadece ‘vasi’ değil ‘vesayet organları’ teriminin kullanılması daha yerinde olacaktır. Şimdi sırasıyla şartların neler olduğunu inceleyeceğiz.

İlk şart, hukuka aykırılıktır. Her şeyden önce, vesayet organlarının işlem ve kararlarının hukuka aykırı olması gerekir. Buradaki hukuka aykırılık, vesayet görevinin yerine getirilmesi için kanun koyucu tarafından hükme bağlanan kuralları ihlal ederek hareket etmektir.

²⁷⁴

tkinci art, kusurdur. Vasi, kendisine verilen görevi kusurlu davranııyla ihlal etmi olmalıdır. Kusurlu davran kasti olabilece i gibi, ihmal ekinde de olabilir. Vasi, iyi bir yönetici gibi hareket etmek zorundadır. E er, bilerek ya da bilmeden kusurlu bir hareketi olursa bundan sorumlu olacaktır²⁷⁵.

Üçüncü art, uygun illiyet bagıdır. Vesayet organlarının hukuka aykır olarak yaptığı i lem ve kararlar ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bagının olması gerekmektedir.

Son art ise, zarardır. Vesayet organlarının hukuka aykır i lem ve kararlar sonucu bir zarar do maldır. Burada söz konusu olan zarar sadece maddi zarar olup, manevi zarar madde kapsamında de ildir. Manevi zarar için, BK'nın 47 49'uncu maddelerine göre manevi tazminat taleplerinde bulunulabilir²⁷⁶.

Burada son olarak üzerinde durulması gereken husus, vesayet dairelerinin yeni düzenlemeden önce ve sonra olan sorumlulu udur. EMK'ya göre vesayet daireleri; vesayet altındaki ki iye kendi kusurlar ile tek ba larna verdikleri zarardan dolayı ki isel olarak sorumluydular ve zararın, kusurlu olan hakim tarafından ödenmesi gerekmektedir. Ancak, vasi ile birlikte ortak kusurdan do an bir zarar söz konusu ise, bu durumda müteselsil sorumluluk ortaya çıkmakta ve zarara u rayan vesayet altındaki ki i zararın ödenmesi için, isterse do rudan vesayet dairesi hakimine ba vurabilmekteydi. Oysa, 4721 sayılı TMK'nın 468'nci maddesi, vesayet dairelerinin sorumlulu u açısından çok farklı bir düzenleme getirmi tir. Bu

²⁷⁵ Öztan, s.836.

²⁷⁶ Saymen/Elbir, s. 582; Ö zman/Dural s. 528; Feyzio lu, s. 670; Tekinay, s. 662; Köpülü/Kaneti, s. 362; Dural/Ö üz/Gümü , s. 735.

düzenlemeye göre, vesayet dairelerinin, vesayet altındaki kişiye verdiği zararları doğrudan Devlet sorumlu olur.²⁷⁷

2. TMK m.468'e Göre Devletin Sorumluluğu

TMK'nın 468'nci maddesine göre, "Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykır olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olur gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur. Zarar tazmin eden devlet, zararın meydana gelmesinde kusuru olanlara rücu eder. Zararın doğmasına kusurlar ile sebep olanlar, rücu hakkını kullanan devlete karşı müteselsilen sorumludurlar".

Burada ilk olarak TMK m.467 ile m.468 arasındaki bir farklılığa değinmekte fayda görülmektedir. TMK'nın 468'nci maddesi devletin, vesayet daireleri görevlilerinin verdiği zarardan dolayı sorumluluğunu, bir kusursuz sorumluluk hali olarak düzenlemiştir. Oysa TMK m.467, vasi, kayyım ve yasal danışmanın sorumluluğunu bir kusur sorumluluğu olarak düzenlemiştir.²⁷⁸

TMK m.468'e göre devletin sorumluluğu iki farklı şekilde karşımıza çıkar. Birinci tür sorumlulukta devlet, vesayet daireleri hakimlerinin, vesayet altındaki kişiye karşı verdiği zarardan dolayı, doğrudan sorumludur.²⁷⁹ Diğer bir deyişle, burada devletin sorumluluğu aslidir. Bu durumda, zarara uğrayan vesayet altındaki kişiyi zararı giderilmesi için doğrudan devlete başvuracaktır.

²⁷⁷ Akıntürk, s.548.

²⁷⁸ Dural/Ögüz/Gümü, s. 736; Akıntürk, s. 841;

²⁷⁹ Akıntürk, s. 549; Dural/Ögüz/Gümü, s. 737; Özmen, s. 641; Özur, s. 772; Koç, s. 116.

tkinci tür sorumlulu unda devlet, vasi, kayyım veya yasal dan man tarafından vesayet altındaki ki iye kar ı verilen zarardan dolayı, tali nitelikte sorumludur²⁸⁰. Burada zarara u rayan vesayet altındaki ki i, u radığı zararın giderilmesini önce zarara neden olan görevliden (vasi, kayyım ya da yasal dan man) isteyecektir. E er zarar tamamen karsılanmaz ise, bu durumda, kar ılanmayan kısım için devleteba vuracaktır.

TMK m. 468/II'ye göre Devlet, ödemek zorunda kaldığı zararlar için, zararın gelmesine neden olan vesayet görevlilerine karsi rücu etme hakkına sahiptir.

3. TMK m.467 ve m.468'e Göre Tazminat ve Rücu Davalar

TMK'nın 467'nci maddesine dayal olarak dava açabilmek, önceki ö reti ve yargı uygulamasına göre, sadece vesayet altındaki ki i veya ölümü halinde mirasçılara tanınan bir haktır. Üçüncü ki ilere böyle bir hak verilmemekteydi²⁸¹. Oysa, günümüzdeki e ilim, vesayet altındaki ki i dışında mameleki zarara u rayan ef, çocuk veya anne babaya da u radıklar zararın giderilmesini isteme hakkın vermeyönündedir²⁸².

Tazminat davasında davacı taraf, zarara u rayan vesayet altındaki ki idir. E er ki i hala vesayet altında bulunuyor ise; dava, vasisi tarafından açılır. Dava

²⁸⁰ O uzman/Dural, s. 530; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 1076; Akıntürk, s. 549.

²⁸¹ Egger, Art. 426, N. 7; O uzman/Dural, s. 528; Dural/Ögüz/Gümüş, s. 737.

²⁸² Dural/Ögüz/Gümüş, s.737.

vasiye karsi açilacaksa, bu durumda vesayet altındaki ki iye bir kayyım atanır. Vesayet altındaki ki i ölmüs ise; dava, mirasçılar tarafından açılır²⁸³.

Tazminat davalarında daval taraf, zarara neden olan vesayet organıdır. Burada daval taraf duruma göre, vasi, kayyım ya da yasal dan man olabilir. E er, zarar veren vesayet daireleri hakimlerinden biri ise, bu durumda dava devlete karsi açılacaktır. Di er bir deyi le, daval taraf hazine olacaktır²⁸⁴.

Rücu davalarında davacı taraf her zaman devlet yani hazinedir. Daval taraf ise, vesayet altındaki ki iyi eylem veya i leminden dolayı zarara u ratan taraf olan ya vesayet daireleri hakimlerinden biri veya birkaçıdır ya da vasi, kayyım veya yasal dan mandır.

TMK'nın 469'ncü maddesine göre, "Devletin vesayet dairelerinde görevli ki ilere karsi rücu davasına bakmaya, vesayet dairelerinin bulundu u yere en yakın asliye hukuk mahkemesi yetkilidir. Vesayetle ilgili tazminat ve di er rücu davalar vesayet dairelerinin bulundu u yer asliye hukuk mahkemesinde görülür".

TMK m. 469'dan da anlasilacagi üzere, tazminat davalarında yetkili ve görevli mahkeme, vesayet dairelerinin bulundu u yer asliye hukuk mahkemesidir. Rücu davalarında ise iki farklı durum vardır. E er, dava zarar veren vesayet dairesi hakimlerine karsi açılacaksa, yetkili ve görevli mahkeme, vesayet dairelerinin bulundu u yere en yakın olan asliye hukuk mahkemesidir. Ancak, dava di er vesayet organlarından birine karşı açılacaksa (vasi, kayyım ya da yasal dan man), yetkili ve görevli mahkeme, vesayet dairelerinin bulundu u yer asliye hukuk mahkemesidir.

²⁸³ Akıntürk, s. 550.

²⁸⁴ Velidedeo lu, s. 534; Gönensay, s. 271; Köprülü/Kaneti, s. 363; Saymen7Elbir, s. 584;

4. Dava Zamana^ımı

TMK'nın 492'nci maddesi sorumluluk davasındaki ola an zamana ımı süresini hükme ba lamı tır. Bu düzenleme kapsamında, TMK m.492/I'e göre tazminat davası, zarardan sorumlu olan vasi ve kayyım kar ı kesin hesabın tebli edildi i tarihten itibaren bir yıl içinde açılmazsa zamanasımına u rar. Yasal dan manlar bu madde kapsamında de ildir. Çünkü, onlar için hesap verme ve kesin hesap söz konusu de ildir. Bu yüzden, onlara karsi açılacak olan tazminat davalar için geçerli olan zamanasımı süresi BK'nın genel hükümlerine tabi olacaktır²⁸⁵.

TMK m.492/II'ye göre, vasi, kayyım ya da yasal dan mandan kar ilanmayan zararın ödenmesi için devlete yani hazineye karsi açılacak olan tazminat davalarında süre; zararın vasi, kayyım ya da yasal dan man tarafından kar ilanamayacağını anlasılmasından itibaren bir yıldır.

TMK m.492/III'e göre, vesayet dairelerinde görevli olanların vermi oldu u zarardan dolayı devlete yani hazineye karsi açılacak olan tazminat davasında zamanasımı süresi genel hükümlere tabidir.

TMK m.492/IV'e göre, devletin açacağı rücu davasındaki zamanasımı süresi ise, rücu hakkının do umundan itibaren bir yıldır.

TMK'nın m.493'ncü maddesi de sorumluluk davasında ola anüstü zamanasımın hükme ba lamı tır. TMK m. 493/I'e göre, ola an zamanasımı süresi i lemeye ba lamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlasılması olanagi

bulunmayan bir hesap yanlı lgina veya bir sorumluluk sebebine dayanan tazminat davası, hesap yanlı liginin veya sorumluluk sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir.

TMK m. 493/II'ye göre, vesayetten doğan tazminat davaları, her halde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zaman aşımına uğrar²⁸⁶.

D. Vesayet Altındaki Kişinin Alacağı

TMK'nın 494'ncü maddesine göre, "Vesayet altındaki kişinin vasi veya Devlete karşı alacakları imtiyazlı olacaktır". Maddede hükme bağlanan bu alacaklar, İİK'nin 206'ncı maddesine göre, mevcut olan altı sıradan ikincisinde yer alır. Böylelikle vesayet altındaki kişiye, vesayet organlarından veya devletten olan alacağın diğer alacaklılardan önce alınma imkanı verilmiştir²⁸⁷.

²⁸⁶ Egger, Art. 455, N. 4; Velidedeo lu, s. 538; Saymen/Elbir, s. 587; Köprülü/Kaneti, s. 365; Öztan, s.842.

²⁸⁷ Egger, Art. 456; N. 1; Tekinay, s. 665; O uzman/Dural, s. 535; Köprülü/Kaneti, s. 366; Öztan, s. 842; Akıntürk, s. 553; Dural/Ögüz/Gümü, s. 741.

DÖRDÜNCÜBÖLÜM

VESAYETİN SONA ERMESİ

I. Vesayeti Gerektiren Hallerin Ortadan Kalkmasına Bağlı Olarak Vesayetın Kendili inden Sona Ermesi

Vesayetın kendili inden sona ermesi küçükler ve özgürlüğü ba layıcı ceza nedeniyle kısıtlanmı olan kişiler için geçerlidir.

A. Küçüklerde

TMK'nın 470'nci maddesine göre, "Küçük üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla kendili inden sona erer. Erginliğe mahkemece karar verilmiş ise, mahkeme aynı zamanda küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilan eder". Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, velayet altında olması gerekirken vesayet altına konmuş olan küçük üzerindeki vesayet, on sekiz yaşın tamamlanmasıyla, bir karara gerek olmaksızın kendili inden sona erer. Ancak, küçük ergin olmadan önce TMK m.419/II'ye göre kısıtlanmışsa, ergin olduğu tarihten itibaren bir küçük olarak değil, bir kısıtlı olarak vesayet altında kalmaya devam edecektir²⁸⁸.

²⁸⁸ Ouzman/Dural, s. 505; Öztan, s. 844; Dural/Özüz/Gümü , s. 664.

Evlenme ile vesayetten kurtulma, evlenen ki inin sadece küçüklük nedeniyle vesayet altına alınmı olmasın gerektirir. E er, evlenen ki i kısıtlanma sebeplerinden biriyle vesayet altına konmu ise, vesayet sona ermez²⁸⁹.

Erginli e mahkemece karar verilecek olması halinde, mahkeme küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilan eder. tste belirlenen bu tarih, vesayetin kendili inden sona ermetarihidir.

Vesayet altındaki küçüğün evlat edinilmesi veya yeniden velayet altına alınması hallerinde de vesayet kendili inden sona erer. Nitekim, evlat edinilmeyle, vesayet altına alınmı olan küçük, evlat edinen ki inin velayeti altına konmu olacaktır²⁹⁰.

B. Hükümlülerde

TMK'nın 471'nci maddesine göre, "Özgürlüğü ba layıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan ki i üzerindeki vesayet, hapis halinin sona ermesiyle kendili inden ortadan kalkar". Burada da vesayet altındaki hükümlünün hapisten çıkma tarihinde, vesayet kendili inden sona erer²⁹¹. Gerçekten emsal Yargıtay kararna göre de, "4721 sayılı TMK'nın 471'nci maddesindeki "özgürlüğü ba layıcı cezaya mahkumiyet sebebiyle kısıtlı bulunan ki i üzerindeki vesayet, hapis halinin sona ermesiyle kendili inden ortadan kalkar" biçimindeki yeni düzenleme kar ısında

²⁸⁹ O uzman/Dural, s. 505; Dural/Ögüz/Gümü, s. 664.

²⁹⁰ Egger, Art. 431, N. 9; Gönensay, s. 280; Uslu, s. 464; Köprülü/Kaneti, s. 368; Akıntürk, s. 556.

²⁹¹ 9. CD. 30.06.2003 GünE.2003/632, K.2003/1238, www.hukukturk.com, 14.11.2206; 2. HD. 18.07.2005 Gün E. 11303, K. 11474 (Corpus Mevzuat ve tçtihat Programı)

TCK'nın 33'üncü maddesi uyarınca sanıkların ceza süresince yasal kısıtlılık altında bulundurulamayacaklarının gözetilmemesi yasaya aykırıdır²⁹².

Aynı ekinde, vesayet altındaki hükümlünün, cezasının affedilmesi olması sebebiyle hapis hâlinde bulunduğu tarihte, vesayet kendiliğinden sona erer²⁹³.

EMK'da artı salverme halinde, vesayet altındaki hükümlünün kısıtlılık halinin devam edeceği yönünde bir düzenleme bulunmaktaydı. Oysa 4721 sayılı TMK'da bu düzenlemeye yer verilmemiştir. Yeni düzenlemeye göre, vesayet kalkmasında esas olan nokta hapis halinin sona ermesidir. Nitekim, artı salverme halinde de hapis hâli sona ermekte ve bunun sonucunda da, vesayet kendiliğinden sona ermektedir²⁹⁴.

Her ne kadar kanunda belirtilmemiş ise de, vesayet altındaki kişinin ölmesi ya da gaiplik durumunda da vesayet kendiliğinden sona erer. Gaiplik durumunda vesayet, gaiplik kararının alınmasıyla birlikte ileriye etkili olacak ekinde sona erer²⁹⁵.

C. Vesayetın Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi

1. Genel Olarak

TMK'nın 472'nci maddesine göre, "Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet,

²⁹² 8. CD. 25.11.2002 Gün E.2002/9526, K.2002/11006, www.hukukturk.com, 14.11.2006.,

²⁹³ Velidedeo lu, s. 541; Gönensay, s. 281; Feyzioglu, s. 676; Köprülü/Kaneti, s. 354; Tekinay, s. 668; Ouzman/Dural, s. 506; Akıntürk, s. 556; Dural/Ögüz/Gümü, s. 664;

²⁹⁴ Egger, Art. 432, N. 2,3; Akıntürk, s. 455; Dural/Ögüz/Gümü, s. 664.

²⁹⁵ Ouzman/Dural, s. 506; Dural/Ögüz/Gümü, s. 665.

yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer. Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir. Kısıtlı ve ilgililerden her biri, vesayetin kaldırılması isteminde bulunabilir”.

Kanun koyucu, özgürlüğü ba layıcı cezaya mahkum olmanın dışında, başka bir sebepten dolayı kısıtlanmış olan kişiler açısından vesayetin kendiliğinden sona ermesini benimsememiştir, bunun için vesayet makamının kararı aranmalıdır.

Vesayetin sona ermesi için öncelikle, vesayeti gerektiren kısıtlama nedeninin ortadan kalkması gerekir. Vesayet makamı, resen yapacağı ara tırma sonucunda vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalktığını tespit ederse, vesayetin sona ermesine karar verir²⁹⁶. Ayrıca, kısıtlının kendisi ile ilgililer de, vesayetin sona ermesini talep edebilirler²⁹⁷. Kısıtlının böyle bir talepte bulunabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir²⁹⁸.

2. Usul

TMK'nın 473'ncü maddesine göre, “Kısıtlama ilan edilmişse, kaldırılması da ilan olunur. Fiil ehliyetinin yeniden kazanılması, ilanın yapılmasına bağlıdır”. Kanun koyucu burada, ilan edilen kısıtlama kararının, kaldırılması halinde de ilan edilmesini istemiştir. Ancak, burada önemle belirtilmesi gereken husus, kanun koyucunun konuyla ilgili düzenlemesinin hatalı olduğuudur. Çünkü, maddeden anlaşılan, sadece ilan edilmiş olan kısıtlama kararının kaldırılması halinde, kaldırma

²⁹⁶ Egger, Art. 433, N. 7; Feyzio lu, s. 678; Velidedeo lu, s. 542; O uzman/Dural, s. 506; Dural/Ögüz/Gümü ş, s.666.

²⁹⁷ 2. HD. 22.21973 günE. 917, K. 1045 (Oğuzman/Dural, s. 506, dn.: 1638)

²⁹⁸ Egger, Art. 433, N. 10; Dural/Ögüz/Gümü ş, s. 666.

kararının da ilan edileceğidir. Buradan çıkarılan anlam, kısıtlama kararlarının hepsinin ilan edilmeyeceği yönünde olmaktadır. Oysa, TMK m.410'a göre, kısıtlama karar kesinleştirmede hemen kısıtlanın yerleşim yeri ile nüfus kayıtlı olduğu yerde ilan edilir. İşte bu hatalı düzenleme yüzünden, TMK'nın 410 ve 473'ncü maddeleri birlikte değerlendirilmelidir²⁹⁹.

TMK m. 473/II'de de belirtildiği üzere, vesayet sona erdiktikten sonra kararın ilan edilmesine bağlı olarak, kararın verilmesiyle vesayet altındaki kişi tam ehliyetli hale gelir ve yapacağı işlemler ilan yapılmış da geçerli olur. Buna bağlı olarak, vasiinin bu karardan sonra, vesayet altındaki kişi adına yapacağı işlemlerde, üçüncü kişinin iyiniyeti korunmaz. Bu tür işlemlere engel olabilmek için, vesayet kaldırıldığına dair kararın hemen vasiye bildirilmesi gerekir³⁰⁰. Ayrıca, kısıtlama kararının kesinleşmesinden sonra yapılan işlemlerin, kararın ilan edilmediği gerekçesiyle, geçersiz olduğu ileri sürülemez³⁰¹.

Kanun koyucu usulle ilgili bazı durumlar özel olarak düzenlemiştir. Bu özel düzenlemelerden ilki akıl hastalığı veya akıl zayıflığına ilişkin olup, TMK'nın 474'ncü maddesinde ele alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, “ Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayet kaldırılmasına, ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkması durumunda onun resmi sağlık kurulu raporu ile belirlenmesi halinde karar verilebilir”³⁰².

²⁹⁹ Dural/Özüz/Gümü, s. 667.

³⁰⁰ Dural/Özüz/Gümü, s. 667.

³⁰¹ Egger, Art. 434/435, N. 8; Özuzman/Dural, s. 507.

³⁰² 2. HD. 09.02.2001 Gün E.8, K.2161 (Özmen, s.180).

tkinci düzenleme savurganlık, alkol veya uyu turucu madde bağımlılığı, kötü ya am tarzı ve kötü yönetim hallerinde ortaya çıkar. Bu konuyla ilgili TMK'nın 475'nci maddesindeki düzenlemeye göre, "Savurganlık, alkol veya uyu turucu madde bağımlılığı, kötü ya ama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanmış olan kişinin vesayet kaldırılmasını isteyebilmesi, en az bir yıldan beri vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak bir ikayete meydan vermemi olmasına bağlıdır". Burada sayılan hallerde, akıl hastalığı veya akıl zayıflığına nazaran vesayeti gerektiren nedenin ortadan kalkıp kalkmadığının tespitinin zor olmasından dolayı, kanun koyucu bazı şartların da varlığını aramıştır³⁰³.

Son düzenleme ise, istek üzerine kısıtlanmada usule ilişkindir. Türk Medeni Kanununun 476'ncı maddesine göre, "Kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayet kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır". Hakim burada kısıtlamayı gerektiren sebebin varlığının devam edip etmediğini bakacak ve eğer devam etmiyorsa, kısıtlamayı kaldıracaktır³⁰⁴. Yargıtay'ın da aynı nitelikli kararına göre, "Vesayet altına alınmayı isteyen kimsenin ihtiyarlığı, maluliyeti veya tecrübesizliği yanında bu hallerin işlerini görmekten alkoyduğunu da ispat etmesi gerekir. Bundan dolayı, hacir kaldırılmasını isteyen kimse, hangi sebeple vesayet altına alınmışsa, dava tarihinde o sebebin kalktığını ispat etmesi gerekir. Olayda davacı yaşlılığı sebebiyle hacir altına alınmıştır. Öyle ise davacının isteği üzerine yaşlılık sebebi ile görebilme imkânına kavuştuğunu ispat edilmelidir.

³⁰³ Dural/Öz/Gümü , s. 668.

³⁰⁴ 2. HD . 25.11.1985 Gün E.1985/9054, K.9828 (Yetik, s.329).

Bozma gibi inceleme yapılmadan mücerret istek ile hacir kararın kaldırılmasına karar verilmesiyanlı tır”³⁰⁵.

Burada son olarak belirtilmesi gereken husus, kanun koyucunun yasal dan manlık ve kayyımlik için ayrı düzenlemeler yaptığıdır. TMK’nun 477 ve 478’nci maddeleri kayyımlik ve yasal danı manlığın sona ermesi ve bunun ilan edilmesineili kindir.

II. Vasilik Görevinin Sona Ermesi

A. Genel Olarak

TMK’nın 479 ve devamındaki maddeleri vasiinin görevinin sona erme nedenlerini ve usulünü düzenlemektedir. Yukarıda vesayetın sona ermesini incelenmi ti. Vesayet sona erdi i zaman vasiinin de görevi do al olarak sona erecektir. Ancak, bazı hallerde vesayet devam etti i halde, vasiinin vasilik sıfatı sona ermektedir. Burada incelenecek olan da vasiinin vasilik sıfatının sona erdi i hallerdir.

B. Vasilik Görevinin Sona Erme Sebepleri

1. Fiil Ehliyetinin Kaybı ve Ölüm

TMK’nın 479’ncu maddesine göre, “Vasilik görevi, vasiinin fiil ehliyetini yitirmesi veya ölümüyle sona erer”. Vasi olarak atanan ki inin kısıtlanması

³⁰⁵ 2. HD. 22.12.1987 GünE.10862, K. 11240 (Özmen, s.216).

durumunda, vasilik görevi kendili inden sona erecektir. Çünkü, kendisi korunmaya ve özene muhtaç olan biri, ba kasına özen göstermez ve onu koruyamaz³⁰⁶. Bunların dışında e er, vasiye kayyım ya ada kanuni müsavir atanmı ise, vasilik görevi kendili inden sona ermez. Ancak, bu gibi haller TMK'nn 483'ncü maddesine göre, vasilikten alınma sebebini olu turabilir³⁰⁷.

Vasinin ölmesi durumunda do aldır ki, vasilik görevi de kendili inden sona erecektir. Bunun yanında, vasinin gaipli ini gerektirecek durumların ortaya çıkması halinde, vasinin görevden alınması TMK m.483/II gere ince olacaktır³⁰⁸.

2. Vasinin Görev Süresinin Dolması

TMK'nn 480'nci maddesi uyarınca, vasilik görevi, uzatılmadığı takdirde, sürenin dolmasıyla sona erer. Bilindi i üzere vasi kural olarak iki yıl için atanır. E er, bu iki yıllık görev süresinin sonunda, vesayet makamı süreyi uzatmazsa, vasinin görevi sürenin dolmasıyla kendili inden sona erer. Ancak, TMK'nn 482'nci maddesinde de belirtildi i üzere, görev süresi sona eren vasi, yenisi göreve ba layana kadar zorunlu i leri yapmak zorundadır.

³⁰⁶ Uslu, s. 290.

³⁰⁷ Egger, Art. 441, N. 2; Uslu, s. 290; O uzman/Dural, s. 508.

³⁰⁸ Dural/Ö üz/Gümü , s. 669.

3. Vasilik Engellerinin veya Vasilikten Kaçınma Sebebinin Ortaya

Çıkması

TMK'nın 481'nci maddesine göre, "Vasi, vasili e engel bir sebebin ortaya çıkması halinde görevinden çekilmek zorundadır. Vasi, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilir; ancak, önemli sebeplerin varlığı halinde görevine devam etmek zorundadır".

TMK'nın 418'nci maddesinde belirtilen vasili e engel hallerden biri vasi göreve başladıktan sonra ortaya çıkarsa veya göreve başladıktan sonra varlığı anlaşılırsa, vasi, hemen vasilik görevinden ayrılmak zorundadır³⁰⁹. Ayrıca, vesayet makamı da böyle bir durumun varlığının ö renirse, resen vasinin görevine son verebilir³¹⁰.

TMK m. 481/II'de de belirtildi i üzere, vasilikten kaçınma sebeplerinden herhangi birinin ortaya çıkması halinde vasi, görev süresi dolmadan önce, vasilik görevinden alınmasını isteyebilir.

4. Göreve Devam Zorunlulu u

Kanun koyucu, vasinin görevinin sona ermesi halinde, vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin korunmasını etkilenmemesi için TMK'nın 482'nci maddesiyle bir düzenleme getirmi tir. Bu düzenlemeye göre, görev süresi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu i leri yapmakla yükümlüdür. Söz

³⁰⁹ O ö uzman/Dural, s.508; Dural/Ögüz/Gümü ş, s. 671.

³¹⁰ Gnensay, s. 291; O uzman/Dural, s. 508.

konusu düzenleme, vasinin görevinin TMK'nın 480 ve 481'nci maddelerine göre sona ermesi halinde uygulama alanı bulur. Buna karşılık, 483 ve 484'ncü maddelerine göre sona ermede uygulanmaz³¹¹.

III. Vasinin Görevden Alınması

A. Görevden Alınma Sebepleri

TMK'nın 483'ncü maddesinde görevden alınma sebepleri belirtilmiştir. Bu sebepleri tek tek incelemekte yarar vardır.

1. Vasinin Görevini Ağır Surette Savsaklaması

Vasinin görevini ağır şekilde savsaklaması, vasinin göstermek zorunda olduğu özen yükümlülüğünü yerine getirmemiş anlamına gelir ve yükümlülüklerini yerine getirmeyen vasi de görevinden alınır³¹². Tabii ki burada söz konusu olan özen yükümlülüğü vasilik göreviyle ilgili olmalıdır³¹³ ve bundan dolayı vesayet altındaki kişinin bir zarara uğraması veya uğrama tehlikesinin olması arttırıcıdır³¹⁴.

³¹¹ Gönensay, s. 292; Dural/Ögüz/Gümü, s. 672.

³¹² 2. HD. 13.3.2003 günE. 2180, K. 3547 (Özür, s. 785)

³¹³ Dural/Ögüz/Gümü, s. 672; Akıntürk, s. 561.

³¹⁴ Özman/Dural, s.509; Öztan, s.847.

2. Vasinin Yetkilerini Kötüye Kullanması

Vasinin kendisine verilen yetkileri kötüye kullanması vasinin görevden alınmasını gerektiren nedenlerden biridir. Burada da yetkilerin kötüye kullanılmasının ağır bir şekilde ve kasten olması gerekmektedir³¹⁵. Örneğin, vesayet altındaki kişiye ait tasınmazı kendi menfaatine kullanması ya da vesayet altındaki kişiye ait paraları kendi çıkarları için harcaması³¹⁶. Yargıtay'ın örnek teşkil edecek kararında “Kısıtlıya ait paralar bankaya kendi adına yatırılan ve hesap vermeyen vasinin azli görevden alınması gerekir” denmektedir³¹⁷.

3. Vasinin Güven Sarsıcı Davranışlar

Hem vasi ile vesayet altındaki kişi arasındaki, hem de vasi ile vesayet makamı arasındaki güven ilişkisinin ağır bir şekilde sarsılması, vasinin görevden alınması için yeterlidir. Örneğin, vasinin vesayet altındaki kişiye karşı olan sır saklama yükümlülüğünü ihlaletmesi³¹⁸.

4. Vasinin Ödeme Güçlüğünde Bulunması

Vasinin böyle bir sebepten dolayı görevinden alınabilmesi için kusurunun olup olmadığına bakılmaz. Kusuru olmasa bile vasi, görevden alınabilir³¹⁹. Örneğin,

³¹⁵ Dural/Ögüz/Gümü, s.673.

³¹⁶ Akıntürk, s.561.

³¹⁷ 2. HD. 25.09.2009 günE. 9975, K. 11022 (Özür, s. 785)

³¹⁸ Gönensay, s. 294; Dural/Ögüz/Gümü, s. 673.

³¹⁹ Ouzman/Dural, s. 509; Dural/Ögüz/Gümü, s. 673.

vasiye karsi ba latılmı olan icra takibinin sonuçsuz kalması veya vasinin iflasın ilan etmesi gibi durumlar, vasinin ödeme güçlüğünde bulundu unu gösterir.

5. Vasiye tli kin Di er Yetersizlik Halleri

TMK m.483/II'ye göre, “Vasinin görevini yapmakta yetersizli i sebebiyle vesayet altındaki ki inin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir”. Kanun koyucu bu düzenleme ile, vasinin, vesayet altındaki ki inin menfaatini tehlikeye atabilecek her türlü yetersizlik halini, hakime tandigi geni takdir yetkisiyle, görevden alma sebebi haline getirmi tir. Burada da vasinin kusurlu olup olmadığına bakılmayacaktır. Yetersizlik haline örnek olarak, ailevi sorunlar, yerle im yeri de i ikli i ya da hastalk gösterilebilir³²⁰.

B. Vasinin Görevden Ahnması

TMK'nın 484'ncü maddesinde vasinin, istek üzerine veya resen görevden alınması düzenlenmi tir. Bu düzenlemeye göre, “Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki ki i veya her ilgili, vasini görevden alınmasin isteyebilir. Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlgın ba ka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi resen görevden almakla yükümlüdür”. Bu kapsamda, vasi ile vesayet altındaki

³²⁰ Dural/Ö üz/Gümü , s. 673.

ki i arasında yapılacak olan hukuksal bir i lem için, vesayet altındaki ki iye kayyım atanmı ise, kayyım da gerekirse, vasinin görevden alınmasını talep edebilir³²¹.

TMK'nın 485'nci maddesi uyarınca, vasiyi görevinden alma yetkisine sahip olan vesayet makamı³²² bu yetkisini ancak, gerekli ara tırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra kullanabilir. Ayrıca, yine TMK'nın 485'nci maddesinin ikinci fıkrasında hükme ba landığı üzere, vesayet makamı, ağır olmayan hallerde vasiye görevden alınacağı konusunda uyarda bulunur³²³.

Kanun koyucu TMK'nın 486'ncı maddesiyle getirdi i düzenleme ile, gecikmesinde tehlike bulunan hallerde vesayet makamı, vasiye geçici olarak i ten el çektirip bir kayyım atayabilir³²⁴. Hatta, gerekirse muhtemel zararlar göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilece i gibi tutuklanmasını da talep edebilir. TMK m. 486'dan da anla ılacağı üzere kanun koyucu burada vesayet makamına vermi oldu u üç ayrı yetkiden söz etmektedir. Birincisi, vasinin geçici olarak görevden el çektirilmesidir. İkincisi, vasinin tutuklanmasının istenmesidir. Üçüncü yetki ise, vasinin mallarına ihtiyati haciz konmasıdır³²⁵.

TMK'nın 487'nci maddesi ile, yukarıda bahsedilen tedbirlere ilaveten genel nitelikli ek tedbirler düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, "Vesayet makamı, görevden alma ve uyarda bulunmanın yanı sıra, vesayet altındaki ki inin korunması için gerekli di er önlemleri de almakla yükümlüdür".

³²¹Dural/Ögüz/Gümüş, s.675.

³²² "Vasinin görevden alınması görevi vesayet makamına ait olduğundan denetim makamınca dava dilekçesinin görev yönünden reddi gerekir", 2. HD. 7.5.2003 gün E. 5801, K. 7695 (Özür, s. 785).

³²³ Velidedeo lu, s. 546; Gökürk, s. 536; Saymen/Elbir, s. 593; Köprülü/Kaneti, s. 371,372; Öztan, s. 849.

³²⁴ "Vesayet makamı gecikmesinde tehlike bulunan hallerde vasiye geçici olarak i ten el çektirip, kayyım atayabilece i gibi gerekli önlemleri de alır", 2. HD. 2.6.2003 gün E. 6962, K. 7998 (Özür, s.785).

³²⁵Dural/Ögüz/Gümüş, s.676.

Vesayet makamı, vasiinin görevden alınmasına ilişkin yargılamasının sonucunda ya vasiyi görevinden alır ya da sadece uyar karar alır. İste vesayet makamının alacağı kararlara karşı, TMK'nın 488'nci maddesi uyarınca, ilgililer kararın tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Maddenin ikinci fıkrasına göre, denetim makamı, gerektiğinde duruma göre yaparak yapılan itirazı kesin karara bağlar. Bu yöndeki örnek Yargıtay kararında, "Vasi, vesayet makamının görevden alma ile ilgili kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir. Denetim makamının bu konuda verdiği kararlar kesindir"³²⁶. Burada ele alınan konu yapılmaması gereken bir husus, TMK'nın 461/II'ye göre vesayet makamının kararlara karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içerisinde denetim makamına itiraz edildiği takdirde, denetim makamının vereceği karara karşı temyiz olunmuş açık olmasıdır. Halbuki, vasiinin vesayet makamının görevden alınması ile ilgili kararlara karşı itiraz ettiği takdirde, denetim makamının vereceği karar kesin olup, temyiz yolu açıktır. Burada bir çelişki bulunmaktadır ve bu çelişkiyi ortadan kaldırmak için, TMK m. 461/II'ye göre denetim makamına itiraz edildiği takdirde, denetim makamının vereceği karar da kesin olmalı ve temyiz yolu kapalı olmalıdır.

³²⁶ 2. HD. 13.3.2003 gün E. 2293, K. 3545 (Özür, s. 785)

IV. Vesayetin Sona Ermesinin Sonuçlar

A. Kesin Hesap ve Son Raporun Verilmesi ile Malvarlığının Teslimi

TMK'nın 489'ncü maddesi uyarınca, görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlüdür. Ayrıca yine madde düzenlemesine göre vasi, vesayet altındaki kişiye ait malvarlığını tekrar kendisine, mirasçılara veya yeni vasiye teslim etmek için hazır bulundurmak zorundadır. Madde de sözü geçen kesin hesabın yazılı şekilde verilmesi gerekiyorsa da, son rapor durum ve şartlara göre, sözlü olarak da verilebilir³²⁷.

Türk Medeni Kanununun Velayet Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 31/1'nci maddesine göre, vasi, kesin hesap ve son raporu, vasilik görevinin sona erdiği tarihi izleyen on beş gün içinde vesayet makamına vermek zorundadır³²⁸.

B. Rapor ve Hesabın İncelenmesi

TMK'nın 490'ncü maddesinde de hükme bağlandığı üzere, vasinin vasilik görevi süresince yerine getirdiği yönetim faaliyetleriyle ilgili olan son raporu ve vesayet altındaki kişinin mallarıyla ilgili olan kesin hesabı, belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi, vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır. Ancak, vesayet makamının onay vermesi, vasinin bu konudaki sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı gibi, hukuka aykırı bir şekilde tutulduğundan dolayı aslında

³²⁷Dural/Ögüz/Gümüş, s.678.

³²⁸

onaylanmaması gereken hesabın onaylanması halinde vesayet makamı da sorumlu olacaktır³²⁹.

C. Vasinin Görevine Son Verilmesi

TMK'nın 491'nci maddesine göre, "Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye teslim edildikten sonra, vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir. Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddi konusundaki karar ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirtmek suretiyle tebliğ eder. Bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir". Vesayet altındaki kişi veya mirasçılar ya da yeni vasi, verilen kesin hesaba hukuka aykırı bir işlem olduysa görülürse, vasiye karşı tazminat davası açabilme hakkına sahiptirler³³⁰. Kesin hesap, vesayet makamı tarafından onaylanmıyorsa bile, vasiye karşı tazminat davası açılabilir³³¹.

³²⁹ Dural/Ögüz/Gümüş, s.678.

³³⁰ Akıntürk, s.564.

³³¹ Saymen/Elbir, s. 595; Özoğlu, s. 398; Tekinay, s. 629, Feyzioğlu, s. 683; Akıntürk, s. 564.

SONUÇ

Eski ça lardan günümüze de in vesayet kurumuna velayet kurumu kadar önem verilmemi tir. Gerek kuramsal açıdan ve gerekse pratik bakımından bu yaklaşımın çok do ru olmadığı söylenebilir; zira bu durum, vesayet kurumunun kurulu amacına ve içeri ine daha iyi bakıldığında daha iyi anlasılabilir. Nitekim vesayet kurumuyla sa lanmak istenen amaç, velayet kurumuyla çok büyük benzerlik göstermektedir. Her ne kadar aralarında belirgin bazı farklıklar bulunsa da, her ikisinin de güttüğü amaç, korunmaya muhtaç ki leri korumak ve onların hem ahsı hem de mali tüm i leriyle ilgilenmektir.

Vesayet kurumuna yeteri derecede önem verilmemesinin do al bir sonucu olarak, ne vasi olarak atanan ki iler ne de vesayet ve denetim makamlar görevlerini gere i gibi yerine getirmemektedirler. Bu durumda, vesayet kurumunun kurulu amacı da tam anlamıyla gerçekleştirilememektedir.

Vesayet organlar içerisinde en önemli fonksiyona, vesayet altındaki ki iyle ilgili yapılan her türlü i leme bir ekilde dahil olan vasinin sahip oldu unu söylemenin yanl olmayacağı düşüncesindeyiz. Esasen, vesayet altındaki ki iyle her konuda birebir görüşen ve ona en yakın olan vesayet organ vapidir. Bu yüzdendir ki, vasi, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin ve denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin sorumlulu undan daha ağır bir sorumluluk tasimaktadır. Ayrıca, di erlerine göre en çok görevi olan vesayet organ da vapidir.

Tüm bu sebeplerden dolayı bu çal mann ana konusunu, vasinin görevleri ve sorumlulu u olu turmaktadır. Bu bakımdan öncelikle, vasiye ili kin birtakım

de erlendirmeler yapmak gereklidir. Günümüz artlarında, vasi olarak atanan ki ilerin hepsinin, vasilik görevinin bilincinde oldu unu söylemek güçtür. Oysa, korunmaya muhtaç ki ileri korumak, her türlü i leriyle ilgilenmek, kısacası onların da toplum hayatinn içerisinde olmalar n sa lamak görevi, çok ciddi ve bilinçli killer tarafından yapılması gereken bir görevdir. Bu sebeple, vesayet makamının, vasi atarken tüm bu hususlar göz önüne alarak hareket etmesi gerekmektedir. Söz konusu hususlar dikkate alınarak yapılan atamadan sonra ise, vasi olarak atanan ki i, yapacağı i lerle ve göreviyle ilgili olarak bilgilendirilmeli ve bu konuda e itilmelidir.

Vasiyle ilgili önem verilmesi gereken bir di er konu, vasilik ücreti ile ilgilidir. TMK m.457'ye göre, vasiye ücret verilebilmesi ancak, vasinin böyle bir istemde bulunmasına ba lanmıştır. Oysa, vasilik görevi oldukça önemli ve ciddiye alınması gereken bir görevdir. Vasi olarak atanan ki i, istese de istemese de kendisine iyi bir ücret verilmelidir. Bu sayede, vasi olarak atanan ki iler, yaptıkları görevin karşılığını alabilecekleri için, i lerini ciddiye alıp, görevlerini gere i gibi yerine getirebileceklerdir.

Burada özellikle de inilmesi gereken di er bir konu, vasili i kabul yükümlülüğüyle ilgilidir. TMK m.416'daki düzenlemeye göre, vesayet altındaki ki iyle aynı yerle im yerinde oturanlardan vasili e atanan ki iler, bu görevi kabul etmek zorundadırlar. Vesayet kurumuyla sa lanmak istenen amaç, korunmaya muhtaç ki ilerin korunması gibi çok önemli ve ciddi bir konu iken, vasilik görevini kabul etmek istemeyen bir ki iye bu görevi zorla yaptırmak, korunması gereken vesayet altındaki ki inin gerekti i gibi korunamamasına yol açacaktır. Di er bir deyi le beklenen amaç gerçekleştirilemeyecektir. Bu yüzden, TMK m.416'daki

düzenlemenin yeniden ele alınp, vasilik görevini kabul etmek istemeyen kişiyeye bu görevi zorla vermenin do ru olmayacağı yönünde de işiklik yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, vesayetle ilgili belirtilen eksiklikler giderilmedi i sürece, vesayet kurumuyla hedeflenen amacın gerçekleşmesini beklemek mümkün görünmemektedir. Bu sonuçtan da, en çok zarar gören kişiler, korunmaya muhtaç kişiler olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ş. :Roma Hukuku, Konya 1999.
- AKINTÜRK, T. :Aile Hukuku, C. 2, 10. Bası, İstanbul 2006.
- AKINTÜRK, T. Medeni Hukuk, 11. Bası, İstanbul 2005.
- AKIPEK/AKINTÜRK :Türk Medeni Hukuku Ba langıç Hükümleri Şahsın Hukuku, C. 1,3. Bası, İstanbul 1998.
- BAKTIRÇETİNER,S. :Velayet Hukuku, Ankara 2000.
- BULUT, H. :Aile Hukuku Davalar, İstanbul 2006.
- CEYLANGÜNEŞ,S. :Roma Hukukunda Vesayet, Ankara 2004.
- ÇELEBİCAN KARADENİZ, Ö. :Roma Hukuku, 10. Bası, Ankara 2004.
- DOĞAN/TAŞKIN :Vesayet Örgütünün tşleyi i, Aksayan Yönleri, De iklilik ve Çözüm Önerileri, HPD, S. 09, 2006, s. 119 131.
- DURAL/ÖGÜZ/GÜMÜS :Türk Özel Hukuku C. III Aile Hukuku, İstanbul 2005.
- EGGER, A.. Medeni Kanun Şerhi Aile Hukuku 3. Kısım Vesayet, C. II, Ankara 1955.
- FEYZİOĞLU, N.F. :Aile Hukuku, İstanbul 1986.

- GÖKTÜRK, H.A. :Türk Medeni Hukuku İkinci Kitap Aile Hukuku, Ankara 1954.
- GÖNENSAY, S. Medeni Hukuk C. II Aile Hukuku, K. II Nesep, Velayet, Vesayet, İstanbul 1940.
- GROSSEN, J. M. :Introduction to Swiss Law, Deventer, The Netherlands 1981.
- GÜMÜS, M..A. :Türk Medeni Hukukunda Kayyımlık, İstanbul 2006.
- DOĞAN/TAŞKIN :Vesayet Örgütünün tsleyi i, Aksayan Yönleri, De i iklik ve Çözüm Önerileri, Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 9, Aralık 2006, s. 119-131.
- HATEMİ/SEROZAN :Aile Hukuku, İstanbul 1993.
- HELVACI, S. :Ki ilinin Korunması ve Vesayet Hukuku, Prof. Dr. Erdoğan Moro lu'na 65. Ya Günü Arma anı, İstanbul 1999, s. 865-878.
- KAÇAK, N. :Yeni tçtihatlarla Yeni Türk Medeni Kanunu, Ankara 2004.

- KOÇ, N. :Türk Medeni Kanunundaki Düzenlemeler
İsiginde Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış,
PROF. Dr. İrfan Baştu Ansına Arma an,
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dergisi,C. 7, İzmir 2005, s. 99 120.
- KURU, B. Medeni Usul Hukuku, 12. Bası, Ankara 2000.
- KÖPRÜLÜ/KANETİ :AileHukuku, İstanbul 1985 1986.
- ÖZMAN/DURAL :Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998.
- ÖZMAN/SELÇİT/OKTAY :Kıbrıs Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2002.
- ÖZOLU, C. Medeni Hukuk II Aile Hukuku, Ankara 1949.
- ÖNEY, A. :İslam Hukuku'nda ve 1875/61 Numaralı
Trabzon Şer'iyet Sicili Uygulamasında Vesayet
Müessesesi, Yayınlanmamış Tez, Rize 2002.
- ÖZMEN, t. :Açıklamalı İhtiyatlı Vesayet Hukuku
Davaları, İstanbul 2004.
- ÖZTAN, B. :Aile Hukuku, 5. Bası, Ankara 2004.
- ÖZTAN, B. :Şahsın Hukuku, 2. Bası, Ankara 1989.
- ÖZUR, At. :Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemeleri
ile Açıklamalı İhtiyatlı Velayet Vesayet

- Soybagi ve Evlat Edinme Hukuku, Ankara 2003.
- ROCHE, B.A. :Law 101, Naperville, Illinois 2006.
- SAYMEN/ELBtR :Türk Medeni Hukuku C. II Aile Hukuku, stanbul 1960.
- ENER, E. :Vesayet ve Velayet Hukuku, Ankara 1996.
- TAŞKIN, F. : Vesayet Organlarının Görev ve Sorumluluklar, Yayınlanmamı Tez, Ankara 2002.
- TEKtNAY, S.S. :Türk Aile Hukuku, stanbul 1990.
- UMUR, Z. :Roma Hukuku, 3. Bası, stanbul 1999.
- USLU, Feyzullah : Vesayet Prensipler Doktrin Kazai tçtihat, zmir 1941.
- VELtDEDEO LU, H.V. :Türk Medeni Hukuku, 5. Bası, stanbul 1965.
- YETtK, N. :Açıklamal tçtihatlı Nüfus Velayet Vesayet Nafaka, Ankara 2007.
- YILDIZLI, t. :islam Hukuku'nda Hukuki Temsil, Yayınlanmamı Tez, Konya 2003.
- ZEVKLtLER/ACABEY/GÖKYAYLAMedeni Hukuk, 6. Bası, Ankara 2000.

www.hukukturk.com, 14.11.2006

CORPUS

:Mevzuatve tihat Programı